

תלמוד בבלי
'גמרא ופירושה'

מסכת שבת

חלק ב
דפים קל"ד-ק"מ

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מוסכת שבת

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק ב
דף קלד-קמ

החל ממסכת עירובין החוברת תופץ בקובץ pdf בלבד
ויהיה ניתן לקבלה במייל a0533129507@gmail.com

©

כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י

מכון 'תלמוד והלכה'

רחוב מנחם משיב 12

ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי

053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה

בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

שערים ועימוד:

דוד לוי

050-4130067

סדר הלימוד משבת קודש פרשת מטות מסעי תש"פ
עד יום שישי ג אב תש"פ

דף היומי מסכת שבת דף קלד עד דף קמ

הנושאים המרכזיים:

- ציצין המעכבים
- קטן המסורבל בבשר
- מל ולא פרע
- ברכות המילה. בגר. בעבד
- תליית משמרת ונתינת שמרים בשבת ויו"ט (מכשירים שאפשר לעשותם מעיו"ט)

דף קלח

- איסור תליית משמרת ונתינת שמרים
- אוהל עראי/קבע. דברים שאינם אוהל כלל
- כילה שאין בה משום 'אוהל'. חוט או משיחה כרוכים. וילון.
- יציאה בכובע לרשות הרבים
- כירה שנשמטה. אם עתידה תורה שתשתכח

דף קלט

- פורענות בשביל דיני ישראל
- כשות בכרם היא כלאים
- מת ביו"ט אם מותר לקוברו ע"י גוי
- טלטול ברצועות סדין או ציצית שאינה מצויצת כהלכה
- הערמה בדרבנן
- סינון שמרים. יין מקמחים או שמרים. חלבון מחלמון. שפיכת שיכר מכלי

דף קמ

- עירוב מאכל שנילוש מבעוד יום
- שריית חלתית במים פושרים או צוננים
- ברירה (הצפת כרשינים במים. הנחה בסל כשאין מתכוין לברור)
- רפואה צריך לעשותה ברצף
- שפשוף כותונת או סודר אם הוא בכלל מלבן
- שליפת בגד מקנה
- מאמרי רב חסדא [י' דברים לבר בי רב. ח' דברים לבנותיו]
- ניקוי מקום אכילת הבהמה [איבוס של קרקע ושל כלי]

דף קלד

- שחיקת כמון, טריפת יין ושמן למילה בשבת ויום טוב
- איסור סינון חרדל ביו"ט
- כיבוי לצורך אוכל נפש
- איסור עשיית גבינה ביום טוב
- זהירות בבגד שעושים לתינוק
- דברי אם אביי בעניין תינוק
- רחיצת קטן ביום א' וביום ג' למילה
- חמין ושמן או מוך על מכה

דף קלה

- מילה בשבת לספק (ספק בן ח, בין השמשות, נולד מהול), ואנדרוגינוס
- נולד מהול [הטפת דם. מספק או ודאי]
- הטפת דם לגר שנתגייר
- מי שאין אמו טמאה אם נימול לשמונה [יוצא דופן, ילדה ולמחר נתגיירה]
- מקנת כסף ויליד בית שנימול לא' או לח'

דף קלו

- ולד בתוך ל' ובהמה בתוך ח' ימים אם הם ספק נפל [רבנן. רשב"ג. כשמת מעצמו או ע"י דבר אחר. כשכלו לו חדשיו]
- אבילות על ולד שמת בתוך ל' [אבילות. אם פוטר מייבום]
- נפל דינו כמת (ומילתו כמחתך בבשר מת)
- שחיטת בן ח' חדשים לטהרו מידי נבילה [אם הוא כטרפה ששחיטתה מטהרתה]
- דעת רבי יהודה באנדרוגינוס

דף קלז

- טעה בדבר מצוה [כשקיים מצוה או לא. כשאין מצוה לפניו].
- מילה לנולד בין השמשות
- ז' ימים שממתינים לחולה שהבריא

אלפי שעות תורה יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוכרות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוכרות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

שבת קודש פרשת מטות מסעי תש"פ

שבת דף קלד

חֲסִפְיֵי תָא מַאי תְּקַנְתָּה לְמִשֵּׁי טוּבָא בְּמֵיָא דְסִלְקָא. [התבאר בדף הקודם].

שנינו במשנה: לא שָׁחַק מְעַרְב שֶׁבֶת, לועס בשיניו ונותן. אם לא טרף יין ושמן מערב שבת, ינתן זה בעצמו וזה בעצמו.

אם לא שחק כמון או לא טרף יין ושמן מערב יום טוב, עושה זאת ביום טוב

תנו רבנן, דְּבָרִים שָׂאִין עוֹשִׂין לְמִילָה בְּשֶׁבֶת, עוֹשִׂין לָהּ בְּיוֹם טוֹב, שׁוֹחֲקִין לָהּ כְּמוֹן, וְטוֹרְפִין לָהּ יֵין וְשֶׁמֶן.

שאלה: מדוע אסור לטרוף יין ושמן לצורך המילה, והרי הוא ראוי לחולה שאין בו סכנה, ושנינו שמותר לטרוף יין ושמן עבור חולה

אָמַר לָהּ אֲבִי רַב יוֹסֵף: מַאי שָׁנָא כְּמוֹן בְּיוֹם טוֹב [שמותר לשחוק], מפני דְּחִזִּי לְקַדְרָה - שהוא ראוי לקדירה, לבשלו ביום טוב, ומתוך שהותרה לצורך - הותרה נמי שלא לצורך. ומה שונה: יֵין וְשֶׁמֶן, שהם חִזִּי נְמִי [גם כן ראויים] בְּשֶׁבֶת לְחוּלָה שאין בו סכנה, ואיזה איסור יש לטורפן יחד (עירוב בחוזק נקראת 'טריפה', כדרך ש'טורפין' ביצים).

[הברייטא שמבואר בה שמותר לטרוף יין ושמן לחולה:] דְּתַנְיָא, אֵין טוֹרְפִין יֵין וְשֶׁמֶן לְחוּלָה בְּשֶׁבֶת,

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מִשׁוּם רַבִּי מְאִיר: אַף טוֹרְפִין יֵין וְשֶׁמֶן.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת חָשׂ רַבִּי מְאִיר בְּמַעְוֵו וּבְקִשְׁנו לְטָרֵף לוֹ יֵין וְשֶׁמֶן, וְלֹא הִנִּיחֵנוּ - רבי מאיר לא הניח להם לעשות זאת.

אָמְרֵנוּ לוֹ: דְּבָרֵיךָ יִבְטְלוּ בְּחִיפָא, והרי אתה רבי מאיר מתיר לטרוף יין ושמן לחולה, ומדוע כאן שאתה חולה, אינך מורה כשיטתך להקל בזה.

אָמַר לָנוּ רַבִּי מְאִיר: אַף עַל פִּי שְׂאֵנִי אוֹמֵר כֶּךָ [שאני מתיר], וְחֲבָרֵי אוֹמְרִים כֶּךָ [שהם אוסרים], מִיֵּמֵי לֹא מְלֵאנִי לְבִי לְעֵבֵר עַל דְּבָרֵי חֲבָרֵי,

ומשמע: הוא ניהו דְּמַחְמִיר אֲנַפְשִׁיהּ - רבי מאיר הוא שהחמיר על עצמו, אָבַל לְכֻלֵּי עַלְמָא שְׂרִי - אבל לכולי עלמא רבי מאיר התיר זאת,

והנה סתם משנה רבי מאיר, ולמה המשנה אומרת: נותן זה בעצמו וזה בעצמו, והרי למעשה יין ושמן ראויים לחולה שאין בו סכנה, ואיזה איסור יש לטורפן יחד.

תשובה: לחולה מותר לערב יין ושמן שאין צריך לטורפו יפה יפה. אבל למילה צריך לטורפו יפה יפה ואת זה אסור

עונה הגמרא: הָתָם [שם בברייטא, שכתוב שמותר לטרוף יין ושמן בשבת לחולה], לֹא בְּעֵי לִיכָא - לא צריך לטורפו ולערבו יפה יפה, ולכן התירו זאת.

אבל **הָקָא** [כאן לגבי מילה], **בְּעֵי לִיכָא** - צריך לטורפו יפה יפה, ולכן אסרוהו (ואף שמותר לתת רפואות לחולה שאין בו סכנה, לא התירו להכניס בשבת עצמה, וטריפה יפה יפה היא כעין לישה).

[שואלת הגמרא:] **הָקָא נְמִי נְעַבְדַּר וְלֹא לִילָךְ** - כאן גם במילה, נעשה זאת ונטרוף יין ושמן, ולא נערבנו כל כך.

[עונה הגמרא:] **הֵיִינוּ דְקִתְנִי** - אכן כך, זה מותר, וזהו ששינינו: **נֹתֵן זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְזֶה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ**, שמותר לערב ולטרוף, אבל לא לערבו יפה יפה.

אסור לסנון חרדל ביום טוב במסננת שלו, משום בורר. וכן אסור לכבות גחלת בתוך החרדל (חום הגחלת ממתק את החרדל) משום כיבוי

תְּנוּ רַבְנָן, אֵין מְסַנְנִין אֶת הַחֲרָדֵל [ביום טוב] **בְּמִסְנַנְתָּ שְׁלוֹ**, שנראה כבורר, שמשליך הסובין שלו, (ואף שהותרה מלאכת אוכל נפש ביום טוב, יש אומרים שהוא מפני שלא הותרה מלאכת אוכל נפש שאפשר לעשותה מערב יום טוב. ויש אומרים מפני שלא הותר לעשות ביו"ט מלאכה שהדרך לעשותה לימים רבים).

וְאֵין מְמַתְקִין אוֹתוֹ בְּגַחְלָת [כדרך שרגילים לכבות לתוך החרדל גחלת וכדומה, שחום הגחלת ממתק את החרדל], משום כיבוי.

שאלה: כמה שונה 'חרדל' שאסור לסנון, מ'ביצה' שמותר לסננה

אָמַר לָהּ אַבְיֵי לְרַב יוֹסֵף: מַאי שְׁנָא מְהָא דְתַנְנִין נֹתְנִים בְּיַצְהָ בְּמִסְנַנְתָּ שְׁלַ חֲרָדֵל, שהחלמון של הביצה יורד עם החרדל, ומחזק את צבעו, והחלבון נשאר למעלה, הרי שאפילו בשבת אין איסור בכגון זה.

תשובה: כביצה אין זה נראה כבורר, כיון שכולה יוצאת דרך המסננת. אבל בחרדל נשאר פסולת במסננת

אָמַר לָהּ: הֵתָם [שם, לגבי הביצה] **לָא מְחִזִי כְבוֹרֵר** - אין זה נראה כבורר, שכל החלמון יוצא דרך המסננת, ואין משתייר שם פסולת (והחלבון לא נחשב פסולת, שהוא הרי גם כן אוכל, והוא מין אחד עם הביצה).

אבל **הָקָא** [כאן, לגבי החרדל] **מְחִזִי כְבוֹרֵר** - הרי זה נראה בורר, שלא כולה יוצאת דרך המסננת, ונשאר שם פסולת החרדל (ומכל מקום אין זה בורר ממש, שגם פסולת החרדל ראויה לאכילה).

מלאכת כיבוי ביום טוב לצורך אוכל נפש (סתירה בין ברייתות אם 'ממתקים חרדל בגחלת')

שינינו בברייתא: **וְאֵין מְמַתְקִין אוֹתוֹ בְּגַחְלָת**.

שואלת הגמרא: **וְהִתְנִיא, מְמַתְקִין אוֹתוֹ בְּגַחְלָת?**

תשובה: כברייטא שמבואר שאסור מדובר בגחלת של עץ ששייך בה כיבוי דאורייתא

עונה הגמרא: **לָא קְשִׁיא, פָּאן** [בברייטא ששנינו שמותר למתק את החרדל בגחלת, מדובר] **בְּגַחֲלַת שְׁל מַתְּכָת**, שלא שייך בה כיבוי מדאורייתא, שאינה נעשית פחם, (וכיבוי מהתורה הוא רק בדבר שנעשה פחם) ולכן לא אסרוהו ביום טוב, לצורך אוכל נפש, באופן זה שממתק בה את החרדל (שאינו מתכוין לכבות, והוא גם מלאכה שאינה צריכה לגופה).

פָּאן [בברייטא שנינו שאסור למתק את הגחלת, מדובר] **בְּגַחֲלַת שְׁל עֵץ**, שבה אסור למתק את החרדל, מפני ששייך בה כיבוי דאורייתא, לפי שהיא נעשית פחם, ולא התירוהו ביום טוב לצורך אוכל נפש.

שאלה: מה זה שונה מצליית בשר בגחלים, שלא אסרוהו ביום טוב, ואף שעל ידי זה הגחלים כבים

אָמַר לֵיה אַבְיִי לְרַב יוֹסֵף: מַאי שְׁנָא מִבְּשָׂרָא אֲגַמְרִי - מה שונה, דין זה מצליית בשר על גחלים שמותרת ביום טוב, ואף שהגחלים כבים בכך, ולא חילקו בזה בין גחלים של מתכת לגחלים של עץ.

תשובה: התירו כיבוי כזה ביום טוב לצורך אוכל נפש רק באופן שאי אפשר לעשותו מאתמול, ובשר אי אפשר לצלותו מבעוד יום שכך טעמו פחות טוב

אָמַר לֵיה רַב יוֹסֵף: הֵתָם [שם, לגבי צליית בשר], **לָא אֶפְשָׁר** - אי אפשר לצלותו מאתמול, שהרי אם צולים אותו מאתמול הוא פחות טעים ומשובח, ולכן התירו זאת ביום טוב, אבל **הֵכָא** [כאן, לגבי חרדל] **אֶפְשָׁר** למתקו מאתמול, ואין טעמו פחות משובח בכך, ולכן לא התירו לעשות זאת ביום טוב על גחלים של עץ.

אסור לעשות גבינה ביום טוב

אָמַר לֵיה אַבְיִי לְרַב יוֹסֵף: מַהוּ לְגַבְנָן - האם מותר לעשות גבינה ביום טוב.

אָמַר לֵיה רַב יוֹסֵף: אָסוּר.

שאלה: מה זה שונה מלישה, שמותר ללוש ביום טוב

אמר ליה אביי: **מַאי שְׁנָא מִלִּישָׁה** - שלשין פת ביום טוב, וזה גם דומה ללישה.

תשובה: לישת פת מותרת, מפי שאי אפשר ללוש אותה מאתמול, שהטעם יותר טוב שלשים ואופים ביום טוב עצמו, כדי שהפת תהא חמה

אָמַר לֵיה: הֵתָם [שם, לגבי פת] **לָא אֶפְשָׁר** - אי אפשר לעשותה מבעוד יום, שפת חמה היא יותר טובה, ולכן מותר ללוש ביום טוב עצמו, כדי לאפותה בו ביום.

אבל **הֵכָא** [כאן, לגבי גבינה] **אֶפְשָׁר** [לעשותה מאתמול, ולכן אסור לעשותה ביום טוב].

שואלת הגמרא: **וְהָא אֲמַרְי נְהַרְדְּעִי, גְּבִינָה בַת יוֹמָא מְעֻלָּא** [גבינה שעשו אותה היום, הרי היא טובה],

עונה הגמרא: **הָכִי קְאָמְרִי** - כך אמרו נהרדעי, **דְּאֶפִּילוּ גְבִינָה בְּת יוֹמָא מְעֵלְיָא**, וכל שכן שגבינה שעשוה מאתמול או מלפני כן יותר טובה, שגבינה ישנה - טעמה משביח.

שנינו במשנה: **אֵין עוֹשִׂין לָהּ חֲלוּק כּוֹי** לכתחילה, אבל כורך עליה סמרטוט.

זהירות כנגד שעושים לתינוק, שלא יהיו בו (כצד הפנימי של הבגד) חוטים, שיכולים להידבק בגיד, וכשיפשיטו את הבגד, הגיד יכול להיקרע

אָמַר אַבְיִי: אֲמַרְהָ לִי אִם [האומנת שלו, שאמו מתה בשעת לידתו], **הָאִי חֲלוּק דִּינּוּקָא** - הבגד שעושים לתינוק הנימול, **לְפִכְיָה לְסִטְרִיָּה לְעֵילְאִי** [יהפוך את שפתו ויקפלה למעלה, שלא תהא סמוכה לבשרו, מפני שבשפת הבגד יוצאים חוטים], **דִּילְמָא מְדַבְּרִיק גְּרָדָא מִנָּה** - שמא החוטים ידבקו במכה, וכשבא להפשיט את הבגד מעל המילה, ישמוט ויקרע את ראש הגיד, **וְאֵתִי לִידֵי כְרוֹת שְׁפָכָה** - ויבוא התינוק להיות 'כרות שפכה'.

אִמָּה דְאַבְיִי, עֲבָדָא - עשתה לתינוקות הבאים לידה לתקן מילתן, בגד שהיה בו: **כְּסָתָא לְפִלְגָא** - כיס לחצי הבגד, שבתוך הבגד תפרה עוד בד בחלקו העליון, במקום שהוא נמצא על הגיד, כדי שהחוטים לא יגעו במקום המילה.

אָמַר אַבְיִי: הָאִי יְנוּקָא דְלִית לָהּ חֲלוּק - תינוק הנימול שאין בגד לתת על מילתו, **לִיתִי בְּלִיתָא דְאִית לָהּ שְׁפָתָא** - יביא מעט בלאי בגד שיש לו שפה, לפי שהשפה מתהדקת יפה בבשר שלא ישמט החלוק מן הגיד], **וְלִכְרַכְהָ לְשְׁפָתָא לְתַתְּאִי** - ואת השפה יכרוך על החלק התחתון של הגיד, **וְעֵינָהּ לָהּ לְעֵלְאִי** - ואת הראש העליון של הבגד, יקפל כלפי חוץ, כדי שהחוטים שבבגד, לא ידבקו במכה שבמקום המילה.

תינוק שאין ניכר בו נקב להוצאת צרכיו

וְאָמַר אַבְיִי: אֲמַרְהָ לִי אִם, הָאִי יְנוּקָא דְלָא יָדִיעַ מִפְקָתָהּ [שאין ניכר בו נקב בית הרעי, ששם הוצאת זבלו],

לְשִׁיפָה מְשַׁחָא - ימרחו עליו שמן, שהשמן מצהיל הבשר,

וְלוֹקְמָה לְהָדִי יוֹמָא - ויעמידוהו כנגד השמש, **וְהֵיכָא דְזִיג** - ובמקום שנראה צלול כזכוכית, בידוע שהחלל כנגדו, (שהרי השמש מאירה על כל גופו, ובמקום הנקב שיש חלל מתחתיו, ניכרת הארת השמש כמאירה על מקום חלול), ובמקום זה **לְקַרְעָה בְּשַׁעֲרָתָא** - יקרע אותו על ידי ראש שעורה שהיא חדודה, ואת הנקב יעשה **שְׁתֵּי וְעָרַב** - לאורך ולרוחב, **אֶבְל כְּכֵלִי מְתָכוֹת לָא יַעֲשֶׂה** את הנקב, **מְשׁוּם דְזָרַף** - שהוא מנפח את המקום.

תינוק שאינו יכול לינוק

וְאָמַר אַבְיִי: אֲמַרְהָ לִי אִם, הָאִי יְנוּקָא דְלָא מְיִיץ - תינוק שלא יכול לינוק, **מְקַר [הוא] דְקָר פְּמָה** - נצטננו שפתיו, ואין בו כח למוץ בהן,

מאי תקנתה ?

לִיתוּ כָּסָא גַמְרֵי - יביא כוס או קרש, וישטח עליו גחלים, וְלִנְקוּטָה לֵהּ לְהֵדִי פַמָּה - ויעמידו אצל פיו, דְּחִים פַּמָּה - כך יתחמם פיו, וּמְיִיץ - וינק.

תינוק שאין נשימה ניכרת בו

וְאָמַר אַבְיִי: אִמְרָה לִי אִם, הַאי יְנוּקָא דְלֵא מְנַשְׁתָּם - תינוק שאין נשימתו ניכרת בו, שאין דופק כנגד לבו כדרך כל אדם, לְנַפְפָּה בְּנִפְוֶתָא - יניפו עליו בנפה, וּמְנַשְׁתָּם - וינשום כראוי.

תינוק שאין רוחו נכנס ויוצא

וְאָמַר אַבְיִי: אִמְרָה לִי אִם, הַאי יְנוּקָא דְלֵא מְעוּי - תינוק שאין רוחו נכנס ויוצא יפה, לִיתוּ סְלֵתָא דְאִמָּה - יביאו שיליא שנולדה עמו, וְלִשְׂרָקָה עֲלוּנָה - ויחליקנה על בשרו, וּמְעוּי - ורוחו נכנס ויוצא יפה.

תינוק שהוא דק או עבה

וְאָמַר אַבְיִי: אִמְרָה לִי אִם, הַאי יְנוּקָא דְקִטְיִן [תינוק שהוא דק] לִיתוּ לְסְלֵתָא דְאִמָּה [יביאו את השליא של אמו], וְלִשְׂרָקָה עֲלוּנָה מְקֻטְנָא לְאֵלְמָא [השליא ראשה אחד קצר וראשה אחד רחב, ויחליקו עליו מראש הקצר של השליא, וימשכוה עליו לצד הרחב, כלומר כן ירחיב זה ויתעבה],

וְאִי אֵלִים [ולא מחמת בריאות, אלא נפוח], יחליקו עליו את השליא מְאֵלְמָא לְקֻטְנָא - מהראש הרחב, וימשיכוה עליו לצד הקצר.

תינוק שכל בשרו אדום או ירוק

וְאָמַר אַבְיִי: אִמְרָה לִי אִם, הַאי יְנוּקָא דְסַמְק [תינוק שכל בשרו אדום], דְאַפְתִּי לֹא אֲבַלַע בַּהּ דְמָה, [שעדיין לא נבלע בו הדם בבשרו, שעכשיו כל דמו מצוי בין עור לבשר, וכשמוהלים אותו יוצא כל דמו], לְתַרְחוּ לֵהּ [ימתינו מלמולו] עַד דְמַבְלַע בַּהּ דְמָה - עד שיבלע בו דמו, וְלַמְהֻלָּהּ.

תינוק דְיִרוּק, דְאַפְתִּי לֹא נָפַל בַּהּ דְמָה - שעדיין לא בא בו דם, ומתוך כך חלש הוא ואין בו כח, וממהר לחלוש ולמות, לְתַרְחוּ [ימתינו מלמולו] עַד דְנָפַל בַּהּ דְמָה, וְלַמְהֻלָּהּ.

דְתַנְיָא אָמַר רַבִּי נְתָן: פַּעַם אַחַת הִלְכְתִּי לְכַרְכִּי הַיָּם, וּבָאת אִשָּׁה אַחַת לְפָנַי שְׂמֵלָה בְנָה רֵאשׁוֹן וְמַת, שְׁנֵי וְמַת, שְׁלִישִׁי הִבִּיאָתוּ לְפָנַי, רֵאיתוּ שֶׁהוּא אָדָם,

אִמְרַתִּי לֵהּ, הַמְתִּינִי לוֹ עַד שְׂיַבְלַע בּוֹ דָּמוֹ,

הַמְתִּינָהּ לוֹ עַד שְׂנַבְלַע בּוֹ דָּמוֹ וּמָלָה אוֹתוֹ וְחָיָה,

וְהָיוּ קוֹרִינְיָן אוֹתוֹ נִתֵּן הַבְּבִלִי עַל שָׁמַי.

שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקניא, ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני, ראיתיו שהוא ירק, הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית, ויש בזה שתי חסרונות: שאם ימול, לא יצא ממנו דם, והטפת דם ברית מצוה, ועוד שמסוכן הוא, שיש בו חולשא שעדיין לא נוצר בו עדיין דם.

אמרתי לה: המתניני לו עד שיפול בו דמו, והמתנינה לו, ומלה אותו, וחייה, והיו קורין שמו 'נתן הבבלי' על שמי. [עמוד ב]

משנה

רחיצת קטן לפני או אחרי המילה ביום הראשון וביום השלישי אם הם חלים בשבת

[דעה א':] מרחיצין את הקטן [במים חמים], בין לפני המילה, ובין לאחר המילה, ואף שגזרו חכמים שאסור לרחוץ בשבת בחמין. לצורך מילה, לא אסרו.

ומזלפין עליו [מתזים את המים החמים] ביד, אבל לא בכלי [הגמרא מבארת מה כונת המשנה שבתחילה אמרה 'מרחיצין', ומשמע כדרכו, ואחר כך אומרת שאפילו לזלף בכלי אסור (ומה דעת תנא קמא על רחיצה או זילוף ביום השלישי)].

[דעה ב':] רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר ויחי ביום השלישי בהיותם כאבים.

מילה בשבת לספק ואנדרוגינוס

[דעה א': ספק - תינוק שלא ידוע אם הוא נולד לאחר שמונה חדשי עיבור, או לאחר תשעה חדשים, (ואם הוא בן שמונה חדשים אינו יכול לחיות), ואנדרוגינוס (שיש לו זכרות ונקבות). אין מחללין עליו את השבת.

[דעה ב':] ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס, כמבואר בדרשת הפסוק המובאת בגמרא.

גמרא

שואלת הגמרא: והא אמרת רישא מרחיצין - בתחילת המשנה מבואר שמרחיצין את הקטן, ומשמע אפילו כדרכו, ואחר כך אומרת המשנה אפילו לגבי זילוף שבכלי אסור ומותר רק ביד.

ביאור רב יהודה ורבה בר אבהו: הסיפא מבארת את הרישא שמה שאמר תנא קמא שמוותר לרחוץ ביום הראשון היינו באופן שמזלף ביד (וביום השלישי אף לזלף אסור)

הצעת ביאור: רב יהודה ורבה בר אבהו דאמרי תרוניהו כיצד תני - בתחילה אמרה המשנה 'מרחיצין את הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה', ואחר כך מבארת המשנה כיצד, מזלפין עליו ביד, אבל לא בכלי, והיינו שלתנא קמא אף ביום הראשון אין היתר לרחוץ כדרכו אלא לזלף ביד. וביום השלישי אסור אפילו לזלף.

רבא חולק על הביאור, ומבאר שלתנא קמא ביום ראשון מותר לרחוץ כדרכו. וביום השלישי, מותר רק לזלף ביד. ולרבי אלעזר בן עזריה אף ביום השלישי מותר לרחוץ כדרכו

אמר רבא: והא מרחיצין קתני, וכיצד אפשר לבאר שההיתר הוא רק בזילוף, ואין אופן של היתר רחיצה?

אלא אמר רבא: הכי קתני. מרחיצין את הקטן בין מלפני מילה בין לאחר המילה, ביום הראשון כדרכו.

וביום השלישי שחל להיות בשבת, מזלפין עליו ביד אבל לא בכלי, אבל ביום השלישי לא רוחצין כלל, זהו דעת תנא קמא.

רבי אלעזר בן עזריה חולק ואומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר 'ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים'.

ברייתא כביאורו של רבא:

תנא כותיה דרבא, מרחיצין הקטן בין לפני מילה בין לאחר מילה ביום הראשון כדרכו, וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין עליו ביד.

רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר 'ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים'.

וכשהן מזלפין, אין מזלפין לא בכוס, ולא בקערה, ולא בכלי, אלא ביד, חלק זה שהברייתא מסיימת שההיתר הוא רק לזלף ביד אתאן לתנא קמא - הוא לדעת תנא קמא, שמתיר ביום השלישי רק זילוף ביד, שהרי רבי אלעזר מתיר אף ביום השלישי - רחיצה כדרכו.

[הגמרא מבררת את דבריו של רבי אלעזר:] מאי אף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר - מדוע מהפסוק המוזכר במעשה שכם 'ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים' אין ראיה מוכחת שביום השלישי מותר לרחוץ.

מבארת הגמרא: משום דגדול לא סלק בשרה היא - משום שגדול אין מכה שבבשרו מעלה ארוכה מהר, אבל קטן סלק (בה) בשרה היא - נתרפא מידי סכנתו מהר, ולכן מעשה שכם לאו ראיה גמורה היא, ששם היה זה בגדולים.

מעשה ברבא ש'חלה' לאחר שהתיר ביום הראשון להתרחץ כדרכו, ואמר רבא שחושש שהוא בגלל שהורה כשיטתו להתיר, ובמשנה משמע כדעת החולקים

ההוא דאתא לקמיה דרבא - אחד בא לרבא, אורי לה כשמעמה - הורה לו רבא כשמועתו והתיר לו את הרחיצה כדרכו ביום ראשון שחל להיות בשבת, אהלש רבא - נעשה חולה, והיה דואג שמא על כך נענש,

אמר רבא: אנה בהדי תרנומא דסבי למה לי - אני בתוך פירושם של הזקנים למה לי, כלומר: מה היה לי לחלוק כנגד זקנים הללו, רב יהודה ורבה בר אבוה שפירשו שאסור לרחוץ את הקטן כדרכו ביום הראשון.

אמרו לה רבנן לרבא: והתנאי כותה דמר - והרי שנינו בברייתא כדבריהך.

אמר להו רבא: מתניתין כותיהו דיקא - במשנה משמע כדעת החולקים עלי, ממאי, מדקאמר רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת,

אי אמרת בשלמא תנא קמא מזלפין קאמר - אם תאמר שתנא קמא התיר רק לזלף ולא לרחוץ ביום הראשון, וביום השלישי לא התיר כלל, הרי דברי הברייתא מיושבים ומבוארים: היינו דקאמר לה רבי אלעזר בן עזריה מרחיצין, ולא אמר אף מרחיצין, מפני שתנא קמא לא התיר כלום ביום השלישי.

אלא אי אמרת תנא קמא מרחיצין ביום הראשון קאמר, ומזלפין ביום השלישי, האי - אם כך קשה מדוע אמרה הברייתא: רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין, והרי אף מרחיצין מבעי לה - היה לו לומר אף מרחיצין, שתנא קמא מתיר לזלף ביום השלישי ורבי אלעזר בן עזריה מתיר אף לרחוץ.

הרי שבמשנה מבואר שלא כדברי רבא, ולכן חשש רבא שנחלה על שהורה שלא כדעת החולקים עליו.

פי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר: הלכה כרבי אלעזר בן עזריה [שמרחיצים את הקטן כדרכו אף ביום השלישי שחל בשבת].

ספק: הלכה כרבי אלעזר בן עזריה, ומותר לרחוץ כל גופו או רק את המילה

הוּוּ בַּהּ כְּמַעְרְבָא - בארץ ישראל עיינו וביררו בדברי רבי אלעזר בן עזריה, האם הוא התיר ביום השלישי, הרחצת כל גופו, או הרחצת מילה?

הצעת פשיטת הספק: רבי אלעזר בן עזריה מתיר לרחוץ את כל גופו, שהרי אם הוא מתיר רק לרחוץ את מקום המילה, ועל כך חולק תנא קמא, יקשה מדוע תנא קמא אוסר זאת

אמר להו ההוא מרבנן, ורבי יעקב שמה: מסתברא [שרבי אלעזר בן עזריה התיר] הרחצת כל גופו,

דאי סלקא דעתך - שאם עולה על דעך שלא התיר אלא הרחצת מילה, ואת זה תנא קמא אוסר, והרי יקשה על כך: מי גרע מחמין על גבי מכה, דאמר רב אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת, ואם כך מה שונה המילה שלתנא קמא אסור כלל לרוחצה ביום השלישי, אלא ודאי שהמחלוקת היא לגבי הרחצת כל גופו, שבמכה רגילה היא אסורה, ובמילה לרבי אלעזר בן עזריה היא מותרת, ולתנא קמא היא אסורה.

דחיית ההצעה: רבי אלעזר בן עזריה מתיר לרחוץ את מקום המילה בחמין שהוחמו בשבת, שהוא סוכר שיש בזה סכנה, ועל כך תנא קמא חולק [ואין זה דומה למכה רגילה שהתירו לרוחצה בחמין שהוחמו מערב שבת]

מתקף לה רב יוסף, ולא שני לך בין חמין שהוחמו בשבת, לחמין שהוחמו מערב שבת, והרי במכה התירו לרוחצה בחמין שהוחמו מערב שבת, וכאן במילה התירו אף בחמין שהוחמו בשבת, וממילא אפשר לומר שבזה נחלקו, לתנא קמא אסור לרחוץ אף את מקום המילה עצמה בחמין שהוחמו בשבת, כיון שלשיטתו אין בזה סכנה. ולרבי אלעזר בן עזריה מותר.

[שאלה] מתקיף לה רב דימי, וממאי דהקא - ומהיכן מוכח שכאן בחמין שהחמו בשבת פליגי - שנחלקו על רחיצת מקום המילה בחמין, דילמא [אולי] בחמין שהחמו בערב שבת פליגי? [תשובה:] אמר אביי: אנא בעאי דאשני לה - אני רציתי לתרץ תירוץ בזה, וקדם ושני לה רב יוסף - ורב יוסף הקדים ותירץ את מה שרציתי לתרץ, שבודאי ההיתר במשנה כאן לרבי אלעזר בן עזריה הוא אף ברחיצה בחמין שהוחמו בשבת, מפני שספנה הוא לו - אם ימנעו ממנו רחיצה בחמין.

מאמר שמכואר בו שרבי אלעזר בן עזריה מתיר לרחוץ את כל גופו ואף בחמין שהוחמו בשבת

אתמר נמי, כי אתא רבין אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר, ואמרי לה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: הלקה כרבי אלעזר בן עזריה [שמותר לרחוץ קטן גם ביום השלישי שחל בשבת] בין בחמין שהחמו בשבת, בין בחמין שהחמו מערב שבת, בין הרחצת כל גופו, בין הרחצת מילה, מפני שספנה היא לו.

דעת רב: מותר לתת חמין ושמן על גבי מכה

גופא, אמר רב: אין מונעין חמין ושמן מעל גבי מכה בשבת, ולא אסרוהו משום רפואה בשבת.

דעת שמואל: נותן חוץ למכה

ושמואל אמר: נותן חוץ למכה, ושותת ויורד למכה, שאסרו לעשות רפואה בשבת משום שחיקת סממנין, ולכן על גבי מכה אסור לתת שמן וחמין, וחוץ למכה מותר.

[שאלה א' על דעת רב] מיתיבי, אין נותנין שמן וחמין על גבי מוך לתן על גבי מכה בשבת, ומשמע שהוא משום 'רפואה בשבת' הרי ברייתא מפורשת כדעת שמואל.

[תשובה:] עונה הגמרא: הָתָם [שם, ברייתא זו] אסרה ליתן על גבי מוך, מְשום סְחִיטָה, ולא משום שחיקת סממנים.

[שאלה ב' על דעת רב:] תא שמע, אין נותנין חמין ושמן על גבי מוך שעל גבי מכה בשבת. הרי ברייתא מפורשת כדעת שמואל.

[תשובה:] עונה הגמרא: הָתָם נָמִי [מה שהברייתא אוסרת ליתן על גבי מוך שעל המכה], הוא מְשום סְחִיטָה.

ברייתא כדעת שמואל

תנאי כותיה דשמואל, אין נותנין חמין ושמן על גבי מכה בשבת, אָבֵל נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה.

אם מותר לתת כשבת מוך או כגדים שונים על מכה, או שיש כזה איסור מצד רפואה בשבת

תנו רבנן, נותנין על גבי המכה - מוך (צמר גפן או בד רך) יבש וספוג יבש [שאינו זה לרפואה, אלא שלא ישרטו בגדיו הקשים את מכתו].

אָבֵל לֹא נֹתְנִים עַל גְּבֵי הַמֶּכָּה גְּמֵי יָבֵשׁ, וְלֹא כְּתִיתִין יְבֹשִׁין - חֲתִיכוֹת בְּגָדִים דְּקוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִרְפָּאִים, וְחֻכְמִים גְּזָרוּ בְּכָל רְפוּאָה מִשּׁוּם שְׁחִיקַת סַמְמָנִים.

שואלת הגמרא: קְשִׁיא כְּתִיתִין אֲכִיתִין - בתחילת הברייתא מבואר שמותר לתת מוך יבש (דהיינו כתיתים), ואחר כך אומרת הברייתא שאסור לתת כתיתין יבשים.

עונה הגמרא: לָא קְשִׁיא, הָא [מה שאומרת הברייתא שאסור לתת כתיתים היינו] בְּחֻדְתֵּי - בכתיתים חדשים שלא היו על גבי מכה מעולם, שהם מרפאים ולכן אסור להניחם על המכה.

הָא [מה שאומרת הברייתא שמותר לתת מוך יבש, היינו] בְּעִתֵּיקֵי [בכתיתים ישנים, שהיו כבר על מכה, ואינם מרפאים, ולכן מותר להניחם על המכה].

אָמַר אַבְיִי: שְׁמַע מִנְּהַ הֲנִי כְּתִיתִין מְסוּ - מבריייתא זו מבואר שכתיתים מרפאים את המכה.

סֶפֶק וְאַנְדְּרוּגִינוּס כּוּ'. תְּנִי רַבְּנָן, עֲרְלָתוֹ עֲרְלָתוֹ וְדַאי דוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. [יתבאר בדף הבא].

יום ראשון כז תמוז תש"פ

שבת דף קלה

שנינו במשנה: **ספק ואַנְדְרוּגִינוּס כּוּ** אין מחללין עליו את השבת. רבי יהודה מתיר באַנְדְרוּגִינוּס.

א. ערלה ודאי דוחה שבת, ולא ספק

תְּנוּ רַבָּנָן, בפסוק שנאמר 'וביום השמיני' שממנו לומדים שמילה דוחה שבת, נאמר: **'עֲרַלְתּוּ'**, ומשמע ערלתו של זה, ולא אחר, ומכך לומדת הברייתא למעט ד' אופנים שאין מילתם דוחה שבת.

עֲרַלְתּוּ וְדַאי דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, (דף קלה) **וְלֹא סַפֵּק דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת**, [להלן תבאר הגמרא איזה 'ספק' ממעטת כאן הברייתא שאינו דוחה שבת].

ב. מילת אנדרוגינוס בשבת, מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה

'עֲרַלְתּוּ' וְדַאי דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, ולא אַנְדְרוּגִינוּס דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת,

רבי יהודה חולק ואומר: אַנְדְרוּגִינוּס דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת [שלגבי מילה דינו כזכר ודאי, כפי שלומד זאת מפסוק להלן]. **וְעָנֹשׁ כֶּרֶת** בודאי אם הוא לא מל את עצמו, ככל זכר ודאי.

ג. ערלה ודאי דוחה שבת, ולא נולד בין השמשות, שהוא ספק

'עֲרַלְתּוּ' וְדַאי דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. ולא נולד בין השמשות דוחה את השבת, הנוולד ביום השישי בבין השמשות - הוא בכלל ספק, שהרי ספק זמן מילתו ביום שישי, ספק זמן מילתו בשבת.

ד. ערלה ודאי דוחה שבת, ולא נולד כשהוא מהול, שהוא ספק

'עֲרַלְתּוּ' וְדַאי דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת, שהוא בכלל ספק, אם צריך להטיף ממנו דם ברית כדלהלן, כיון שהוא מספק, בשבת לכולי עלמא אסור לעשות זאת,

[דעת תנא קמא: בית שמאי ובית הלל נחלקו אם הנוולד מהול, צריך להטיף ממנו (בחול) דם ברית]

שְׁבִית שְׂמַאי אומְרִים: צריך להטיף ממנו דם ברית - צריך להוציא דם ברית מנוולד כשהוא מהול, שחוששים שמא ערלה כבושה היא - שהעור דבוק בבושה, ובית הלל אומרים: אינו צריך.

[דעת רבי שמעון בן אלעזר: נולד מהול, לכולי עלמא צריך להטיף ממנו (בחול) דם ברית. ובית שמאי ובית הלל נחלקו לגבי גר שנתגייר כשהוא מהול אם צריך הטפת דם ברית]

אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית, מפני שערלה כבושה היא,

על מה נחלקו, על גר שנתגייר כשהוא מהול, [שאינו שום ספק ערלה, כגון ערבי מהול], שבית שמאי אומרים: צריך להטיף ממנו דם ברית. ובית הלל אומרים: אין צריך להטיף ממנו דם ברית.

אמר מר - שנינו בברייתא: **וְלֹא סַפֵּק דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת**,

מבררת הגמרא: לְאֲתוּיֵי מַאי - מה באה הברייתא למעט במה שאמרה 'ולא ספק דוחה את השבת', שהרי אחר כך המשיכה הברייתא ואמרה, ערלה ודאי ולא אנדרוגינוס, ולא נולד בין השמשות, ולא נולד כשהוא מהול.

ביאור הברייתא: מה שהברייתא אמרה ולא ספק דוחה את השבת, היינו ספק בן שבעה ספק בן שמונה, שאין מילתו דוחה את השבת

מבארת הגמרא: לְאֲתוּיֵי הָא דְהֵנוּ רַבֵּנן - להביא את מה ששינו בברייתא שספק בן שבעה ספק בן שמונה, אין מחללים עליו השבת, שכך שינו בברייתא:

בן שבעה, מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

וּבֶן שְׁמוֹנָה, אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת, שהרי כמת הוא, ואין מילתו מצוה. (ולהלן מבואר בגמרא שמילתו דוחה שבת, שהרי כיון שמת הוא אין זה אלא כמחתך בבשר מת, ואין הכונה כאן אלא שמכשיריו לא דוחים שבת, אף לרבי אליעזר שסובר שבדרך כלל מכשירי מילה דוחים שבת).

סַפֵּק בֶּן שְׁבַעַה, סַפֵּק בֶּן שְׁמוֹנָה, אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת. (וכמבואר לעיל היינו שאין מחללין את השבת למכשירין, שממה נפשך אם חי הוא - מילתו דוחה שבת. ואם אין חי, הרי זה מחתך בבשר מת).

בֶּן שְׁמוֹנָה, הֵרי הוּא כְּאֶבֶן, וְאֶסוּר לְטַלְטְלוֹ. אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחֶה וּמְנִיקְתּוֹ מְפַנֵּי הַסַּכְנָה - מפני שחלב הרבה בדדיה, ומביאה לידי חולי.

הנולד כשהוא מהול. הכרעת רב: אף בחול אין צריך הטפת דם ברית [כתנא קמא, אליבא דבית הלל] הכרעת שמואל: צריך הטפת דם ברית (ביום חול) [כרבי שמעון בן אלעזר, שלא נחלקו בזה בית שמאי ובית הלל]

אֵיתָמַר, רַב אֶמֶר: הֵלֵכָה כְּתָנָא קָמָא, אליבא דבית הלל, דאמר (אף לגבי חול) שאין צריך להטיף ממנו דם ברית.

וְשִׁמוּאֵל אָמַר: הֵלֵכָה כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, שצריך (בחול) הטפת דם ברית, שבזה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, מפני שהוא (ספק) ערלה כבושה.

מעשה בר אדא בר אהבה שעשה לבנו הטפת דם ברית כשכת

רב אדא בר אהבה אתיליד ליה ההוא ינוקא - נולד לו תינוק כשהוא מהול, אהדרה אתליסר מהולאי - חיפש רב אדא בר אהבה אחר י"ג מוהלים, שיטיפו ממנו דם ברית, ולא רצו משום שהוא שבת, ואפילו לבית שמאי ספק הוא ואין מחללין, עד דשנייה כרות שפכה - שהוא בעצמו מלו, ועשאו כרות שפכה, שחתך מן הגיד.

אמר רב אדא: תיתי לי דעברי אדרב - הגיע לי דבר זה, על שעברתי על דברי רב שאמר אין צריך להטיף.

אמר לה רב נחמן: ואדשמואל לא עבר, אימר דאמר שמואל בחול, בשבת מי אמר, הא ספיקא הוא.

ביאור דעת רב אדא בר אהבה: רבה ורב יוסף נחלקו אם נולד כשהוא מהול היא 'ודאי ערלה כבושה', ורב אדא סבר כרב יוסף שודאי הוא ערלה כבושה, ולכן מחללים עליו שבת

הגמרא מבארת: הוא [רב אדא] סָבַר שהנולד מהול אינו ספק ערלה כבושה, אלא וְדַאי עֲרֵלָה כְּבוּשָׁה היא, וצריך להטיף ממנו דם ברית בתורת ודאי, ומחללים עליה שבת.

דאיתמר, רבה אָמַר: חִיְשִׁינָן מה שאמר רבי שמעון בן אלעזר שהנולד מהול לכולי עלמא צריך להטיף ממנו דם, הוא מספק שְׁמָא עֲרֵלָה כְּבוּשָׁה היא, ולכן בשבת לא מחללים על זה שבת.

רב יוסף אָמַר: וְדַאי עֲרֵלָה כְּבוּשָׁה היא, ומחללים עליו שבת.

[מקורו של רב יוסף, מכך שרבי אליעזר הקפּר אומר שבית שמאי ובית הלל נחלקו אם מחללים שבת על נולד כשהוא מהול, ומשמע שלתנא קמא בין לבית שמאי ובין לבית הלל מחללים עליו שבת]

אָמַר רב יוסף מְנָא אָמִינָא לה, דְתִנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקָּפֶר אֹמֵר לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל נֹלַד כְּשֶׁהוּא מֵהוּל שְׁצָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית, עַל מָה נִחְלְקוּ לְחַלֵּל עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים אֵין מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת.

לְאוּ מְכַלְל דְתִנְיָא קָמָא [שחולק על רבי אליעזר הקפּר] סָבַר: [דברי הכל] מְחַלְלִין עָלָיו אֶת הַשֶּׁבֶת, ואני סובר כמותו.

[הצעת דחיית המקור: אולי לתנא קמא בין לבית שמאי ובין לבית הלל אין מחללים עליו שבת]

הגמרא דוחה את המקור, שהרי יש להקשות מנין שהתנא קמא שחולק על רבי אליעזר הקפּר סובר שלדברי הכל, מחללים שבת על הנולד כשהוא מהול, וְדִלְמָא תִּנְיָא קָמָא - אולי תנא קמא שחולק על רבי אליעזר הקפּר: דְבַרֵּי הַכֹּל אֵין מְחַלְלִין קָאָמַר.

[דחיית ההצעה: אם כן נמצא שרבי אלעזר הקפּר בא לומר שלבית שמאי מחללים עליו את השבת, ובית שמאי במקום בית הלל – אינה משנה]

הגמרא מציעה ליישב הערה זו: אי אפשר לומר שלתנא קמא, בין לבית שמאי ובין לבית הלל, אין מחללין עליו את השבת, שהרי אם כֵּן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַקָּפֶר טַעֲמָא דְבֵּית שְׁמַאי אֶתָּא לְאִשְׁמוּעִינָן, שהרי לרבי אליעזר הקפּר לבית הלל גם כן לא מחללים עליו את השבת, ונמצא שאין חולק על תנא קמא אלא בדעת בית שמאי, שהם אומרים שמחללים עליו את השבת, ולא מסתבר שבא לחלוק על תנא קמא ולומר שלבית שמאי מחללים עליו שבת, שבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה שאין הלכה כמותם.

[דחיית המקור: אולי לתנא קמא בין לבית שמאי ובין לבית הלל צריך להטיף בחול. ובשבת נחלקו אם מחללים עליו שבת]

הגמרא דוחה ישוב זה, שהרי עדיין אפשר ליישב ולומר: דִּילְמָא הָכִי קָאָמַר - אולי כך אמר רבי אלעזר הקפּר, (לתנא קמא שאומר שנחלקו אם בחול צריך להטיף דם ברית): לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּדָבָר זֶה, אלא ודאי צריך להטיף בחול, ובשבת הוא דפליגי.

רבי אסי: כל שאין אמו טמאה לידה, אין נימול ליום השמיני, אלא ביום הראשון ללידתו
אמר רבי אסי: כל שאמו טמאה לידה [כגון הנוול בלידה רגילה], **נימול לשמונה,**

וכל שאין אמו טמאה לידה [כגון יוצא דופן, ולד נכרית שילדה ולמחר נתגירה], **אין נימול לשמונה,** אלא נימול מיד, **שנאמר 'אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה וגו' וכיום השמיני נימול בשר ערלתו,** מסמיכות דין טומאת יולדת למצות מילה ביום השמיני משמע שרק כשטמאה מלידתה, המילה ביום השמיני.

שאלה א': והרי כדורות הראשונים לפני מתן תורה, לא היה טומאת לידה, ונימול לשמונה

אמר לה אביי: דורות הראשונים [מאברהם עד מתן תורה, שנתנה מילה ולא נהגו טומאה] **יוכחו, שאין אמו טמאה לידה ונימול לשמונה.**

תשובה: כשניתנה תורה, התחדשה גם הלכה זו, שרק כשטמאה מהלידה, הולד נימול לשמונה

אמר לה: נתנה תורה [עמוד ב] **ונתחדשה הלכה** - שמי שאמו טמאה לידה נימול בשמונה, ולא אחר.

שאלה ב': והרי בכרייתא משמע שיוצא דופן נימול לשמונה, ואף שאין אמו טמאה לידה

שואלת הגמרא: **איני** [האמנם], **והא אתמר יוצא דופן** [שנוול בניתוח], **ומי שיש לו שתי ערלות** [שני עורות זה על זה. ויש מבארים: שיש לו שני גידין] **רב הונא ורב חייה בר רב, חד אמר: מחללין עליו את השבת. וחד אמר: אין מחללין.**

והנה **עד כאן לא פליגי** - לא נחלקו, **אלא לחלל עליו את השבת, אכל לשמונה ודאי מקללין לה,** ואף על גב דיוצא דופן אין אמו טמאה לידה.

תשובה: לפי הדעה בכרייתא שאין מחללים עליו שבת, אינו נימול לשמונה

עונה הגמרא: **הא בהא תליא** - הדין אם מחללים שבת על המילה, תלוי בדין אם נימול לשמונה, שמי שנימול לשמונה מילתו דוחה שבת, ומי שאינו נימול לשמונה אינו דוחה השבת, שמה שכתוב 'וביום השמיני ולומדים מכך: 'אפילו בשבת', דין זה בנימול לשמונה כתיב, ולפי הדעה שאין מחללים שבת על מילת יוצא דופן, אף אינו נימול לשמונה.

תליית דברי רב אסי במחלוקת תנאים לגבי שפחה שילדה לפני שטבלה לעבדות (שפחה לפני שטבלה, אינה מחוייבת במצוות, ואין בה טומאת לידה), האם הולד נימול לשמונה או ביום הראשון

הגמרא תולה את דברי רב אסי שמי שאין אמו טמאה לידה, אין נימול לשמונה, **כתנאי** - במחלוקת תנאים, שלגבי מילת עבדים יש ארבעה אופנים:

(א:) **יש יליד בית** (עבד שילדה השפחה בביתו של הישראל) **שנימול לאחד** - ביום הראשון ללידתו,

(ב:) **ויש יליד בית שנימול לשמונה** - ביום השמיני,

(ג:) **יש מקנת כסף** (עבד שלא נולד בביתו, אלא קנה אותו לאחר שנולד) **שנימול לאחד,**

(ד'): ויש מקנת כסף שנמול לשמונה,

שיש שתי פסוקים, באחד כתוב יום השמיני - 'ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם (א') יליד בית (ב') ומקנת כסף'.

ובפסוק אחד לא כתוב יום השמיני - 'המול ימול (ג') יליד ביתך (ד') ומקנת כסףך',

לפי תנא קמא 'מקנת כסף' תלוי אם קנה שפחה מעוברת (והולד נולד ברשותו) שאז נימול לשמונה, או שקנה ולד (שהולד לא נולד ברשותו) שאז נימול לאחד

וממשיכה הברייתא ומבארת, יש מקנת כסף שנמול לאחד, ויש מקנת כסף שנמול לשמונה, פיצד?

[אופן א':] לקח שפחה מעוברת, ואחר כך ילדה, זהו מקנת כסף הנמול לשמונה, שמסתבר שמילת עבד לשמונה הוא במקום שהוא דומה לישראל, (כיון שכתוב 'ימול לכם כל זכר, יליד בית ומקנת כסף', משמע - כמו 'לכם'), וממילא כשלקח שפחה מעוברת ואחר כך ילדה, הוא נקרא מקנת כסף - שכשקנה את השפחה קנה את הוולד שהוא גוף שלם במעי אמו, ועליו נאמר שהוא נימול לשמונה שהוא דומה לולד ישראל רגיל - שנולד ברשותו של ישראל.

[אופן ב':] אבל לקח שפחה וילדה עמה, שכבר ילדתו, זו היא מקנת כסף שנמול לאחד - אף על פי שלא עברו עליו שמונה ללידתו מלו מיד, כדכתיב המול ימול וגו', שאינו דומה ל'לכם' - שלא נולד ברשות ישראל.

לפי תנא קמא 'יליד בית' שנימול לשמונה הוא כשנתעברה השפחה אצלו

[אופן ג':] ויש יליד בית שנמול לשמונה פיצד?

לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה, זהו יליד בית הנמול לשמונה, שלא הוי עובר מקנת כסף אלא יליד בית שנימול לשמונה, דדומיא דלכם הוא.

להלן הגמרא תפרש מתי לפי תנא קמא 'יליד בית' נימול לאחד.

לפי רב חמא 'יליד בית' תלוי אם טבלה ואחר כך ילדה (שהאם טמאה בטומאת לידה) שאז נימול לשמונה, או שילדה ואחר כך טבלה (שהאם לא טמאה בטומאת לידה) שאז נימול לאחד

רב חמא אומר: [אופן ג':] ילדה ואחר כך הטבילה, זהו יליד בית שנמול לאחד, שכל שאין אמו טמאה לידה, אין ממתנין לו לשמונה, שאינו דומה ל'לכם', [ומבואר בזה כרב אסי].

[אופן ד':] הטבילה, ואחר כך ילדה, זהו יליד בית הנמול לשמונה, שהוא דומה ל'לכם'.

נמצא שדברי רב אסי, אם מי שאין אמו טמאה לידה נימול לאחד או לשמונה, הוא מחלוקת תנא קמא ורב אסי

ומבואר שלרב חמא אם אין אמו טמאה לידה, אינו נימול לשמונה. ותנא קמא לא שני לה בין הטבילה ואחר כך ילדה בין ילדה ואחר כך הטבילה, דאף על גב דאין אמו טמאה לידה נימול לשמונה, הרי שדברי רבי אסי הם מחלוקת רב חמא ותנא קמא.

ביאור ד' האופנים לפי רבי חמא

(אמר רבא: בְּשֶׁלְמָא לְרַבִּי חֲמָא [שחילק בין הטבילה ואחר כך ילדה לילדה ואחר כך הטבילה] מְשַׁכְּחַתָּ לָהּ [נמצא שיש ד' אופנים],

(א) יְלִיד בַּיִת נְמוּל לְאַחַד,

(ב) יְלִיד בַּיִת נְמוּל לְשְׁמוּנָה,

(ג) מְקַנְת כֶּסֶף נְמוּל לְאַחַד,

(ד) וּמְקַנְת כֶּסֶף נְמוּל לְשְׁמוּנָה,

ומבאר את האופנים: 'יליד בית', לפי רב חמא תלוי אם טבלה לפני הלידה או אחר

(א) יְלִידָה וְאַחַר כֶּף הַטְּבִילָה, זֶהוּ יְלִיד בַּיִת שֶׁנְמוּל לְאַחַד,

(ב) הַטְּבִילָה וְאַחַר כֶּף יְלִידָה, זֶהוּ יְלִיד בַּיִת שֶׁנְמוּל לְשְׁמוּנָה. [ושניהם בשנתעברה אצלו, דלא הוי מקנת כסף].

'מקנת כסף' לפי רב חמא תלוי אם טבלה ואחר כך ילדה שאזי נימול לשמונה, או שאין לו חלק באם, ואזי נימול לאחד (שאיין זה כמו 'לכם')

והנה לפי רב חמא לא שייך לבאר כתנא קמא, שמקנת כסף נימול לאחד או לשמונה תלוי אם לקח שפחה מעוברת או שפחה וולדה עמה, שלרב חמא גם אם לקח שפחה מעוברת, והוולד נולד ברשותו, אם האם לא טבלה, אין הולד נימול לשמונה, שאין מטמאה טומאת לידה, ולכן מבארת הגמרא את אופני 'מקנת כסף' לרב חמא:

(ג) מְקַנְת כֶּסֶף נְמוּל לְשְׁמוּנָה, כְּגוֹן שֶׁלְקַח שְׁפָחָה מְעוּבֵרֶת, וְהַטְּבִילָה וְאַחַר כֶּף יְלִידָה, אופן זה נחשב מקנת כסף, כיון שלא נתעברה אצלו, אלא קנאה מעוברת, ונימול לשמונה כי ילדה לאחר שהטבילה, והרי היא טמאה בטומאת לידה.

(ד) מְקַנְת כֶּסֶף נְמוּל לְאַחַד, כְּגוֹן שֶׁלְקַח זֶה שְׁפָחָה וְזֶה עֶבְרָה, שְׁנֵי אֲנָשִׁים קָנוּ שְׁפָחָה, זֶה קָנָה אֶת הַשְּׁפָחָה וְזֶה אֶת הָעוֹבֵר, אִם אֵם הַטְּבִילָה וְאַחַר כֶּף יְלִידָה, נימול לאחד, שכיון שאין לבעל העובר חלק באם, אין נימול לשמונה, שאין זה כולד ישראל.

(הגמרא יכלה לבאר שמדובר באופן שלקח שפחה מעוברת וטבלה לאחר הלידה, ולכן נימול לאחד, אך אמרה אופן זה שלקח זה שפחה וזה עוברה, שיש בו חידוש שאפילו בהטבילה ואחר כך ילדה, שייך מקנת כסף שנימול לאחד).

בירוד: באיזה אופן לתנא קמא יש 'יליד בית' שנימול לאחד

אֵלָא לְתַנָּא קָמָא בְּשֶׁלְמָא כְּלָהּ מְשַׁכְּחַתָּ לָהּ, כמבואר לעיל ב' אופנים למקנת כסף (שתלוי אם קנה מעוברת ונולד ברשותו, או קנה ולד ולא נולד ברשותו), וכן התבאר אופן 'יליד בית' שנימול לשמונה, שנתעברה השפחה אצלו,

אֵלָא יְלִיד בַּיִת נְמוּל לְאַחַד, הֵיכִי מְשַׁכְּחַתָּ לָהּ, הרי כל יליד בית, הוא כמו 'לכם' שנולד ברשות הישראל, וכיון שתנא קמא לא מחלק בין ילדה ואחר כך טבלה או טבלה ואחר כך ילדה, באיזה אופן שייך לתנא קמא שיהיה יליד בית נימול לאחד.

ביאור: יליד בית נימול לאחד לתנא קמא הוא בלוקח שפחה לעוברת (שאינן זה כמו 'לכם')

אמר רבי ירמיה: בלוקח שפחה לעברה - כיון שקנה את העובר לפני שנתעברה הרי זה יליד בית, שקנה את הזכות שאם השפחה תעבר העובר יהיה שלו, אך נימול לאחד, (שאף שאמו טבלה לפני שילדה, והיא מטמאה בטומאת לידה) כיון שאין זה כמו 'לכם' שאין לו חלק באם.

שאלה: לפי מאן דאמר קניין פירות קניין הגוף, הרי יש לו חלק באם

הניחא למאן דאמר קניין פירות לאו קניין הגוף דמי,

אלא למאן דאמר קניין פירות קניין הגוף דמי, מאי איכא למימר - הרי כיון שיש לו חלק בשפחה לעוברת, יש לו קניין הגוף בשפחה, והרי זה כמו 'לכם' שיש לו חלק באם.

ביאור חדש: יליד בית נימול לאחד, לתנא קמא הוא בלוקח שפחה על מנת שלא להטבילה (שאינן זה כמו 'לכם')

אמר רב משושיא: בלוקח שפחה על מנת שלא להטבילה, זהו יליד בית שנימול לאחד, שבאופן זה לא שייך בה תורת חיוב של מצוות כלל, ואין זה כמו 'לכם', ואם מל ולד זה, הרי הוא יליד בית שנימול לאחד.

תנא רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל ששקה שלשים יום באדם, אינו נפל, שנאמר 'ופדויו מבן חדש תפדה'. שמנת ימים בבהמה, אינו נפל, שנאמר 'ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן' וגו'. הא לא שקה ספיקא הוי. [יתבאר בדף הבא].

יום שני כח תמוז תש"פ

שבת דף קלו

רשב"ג: ולד בתוך ל' יום, בהמה בתוך ח' יום - הם ספק נפל

תנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל ששקה שלשים יום באדם, אינו נפל, שנאמר (בבבכור אדם) 'ופדויו מִבֵּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה', מכך שהתורה תלתה עניין זה בבן חודש, משמע שרק לאחר ל' יום, נתברר שהוא בן קיימא, ולא קודם לכן.

שְׁמַנַּת יָמִים בְּבַהֲמָה, אינו נפל, שנאמר 'ימיום השמיני והלאה ירצה לקרבן וגו'.

שאלה: איך מלים קטן בן ח' ימים בשבת, הרי יתכן שהוא נפל

שואלת הגמרא, מדברי הברייתא משמע שרק אם שהה ל' יום באדם, וח' יום בבהמה אינו נפל, **הא לא שקה** - אבל אם לא שהה ל' יום באדם, וח' יום בבהמה **ספיקא הוי**, (דף קלו), ואם כך קשה על מילת קטן בן ח' ימים בשבת: **ממַהֲל היכי מהלינן לה** - למול, איך מלים אותו, והרי הוא בספק שמא נפל הוא ואינו ראוי למול, ונמצא עושה חבורה בשבת שלא לשם מצוה.

תשובה: מלים אותו ממה נפשך, אם חי הוא - מותר למולו. אם נפל הוא - אין זה אלא חיתוך בשר

אמר רב אדא בר אבהו: **מלין אותו ממה נפשך, אם חי הוא** [כלומר, אם אינו נפל] **שפיר קא מהיל, ואם לאו** [אם הוא נפל], הרי אין זה חבורה, אלא: **מחתך בכשר הוא** - כחיתוך בשר של בהמה שחוטה, שאין בזה מלאכה.

שאלה: אם כן מדוע אין מלים ספק בן שבעה ספק בן שמונה

שואלת הגמרא: **ואלא הא דתניא, ספק בן שבעה ספק בן שמונה, אין מחללין עליו את השבת, אמאי** - למה אין מלים אותו, **נמהלה** - נמול אותו **ממה נפשך, אם חי הוא, שפיר קא מהיל** - טוב וראוי למולו, שהרי הוא בן קיימא וצריך למולו. **ואם לאו** - אם אינו בן קיימא, **מחתך בכשר הוא**, ואין איסור למולו.

תשובה: אכן מלים אותו, אלא שמכשירי מילה אסור לעשות עבורו

אמר ר' בריה דרבנא: **אנא ורב נחומי בר זכריה תרגמנא** - ביארנו עניין זה: **ממהל הכי נמי מהלינן לה** - למול, אכן מלים אותו (את הספק בן שבעה ספק בן שמונה), ומה שכתוב שאין מחללים עליו שבת, **לא נצרכה אלא למכשירי מילה, ואליבא דרבי אליעזר** שאומר שמכשירי מילה דוחים שבת, ובזה אין מחללים את השבת ועושים מכשירי מילה אלא לולד שעברו עליו ט' חדשים (שיודע שעברו תשעה חדשים משמשה עד שילדתו ולא שמשה כל ימי עיבורה). אבל ספק, אין מכשיריו דוחין, שמא אינו בר מילה, ומחלל שבת בעשותו פחמים וברזל.

הצעת תליית עניין זה, אם נפל נחשב מות, שחיתוכו הוא כחיתוך בשר – במחלוקת תנאים שנחלקו אם שחיטת בן ח' מועילה לו לטהרו מידי טומאת נבילות

אמר אביי: פתנאי - עניין זה, אם נפל גמור נחשב כמת, וחיתוכו הוא כחיתוך בשר, הוא מחלוקת תנאים, שכך מבואר בברייתא:

נאמר בפסוק: 'וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב', פסוק זה מדבר על בהמה טהורה (כך מוכח ממה שדורשים מלשון הפסוק 'מן הבהמה' ולא כל הבהמה, שטריפה שנשחטה אינה נבילה, מוכח שהפסוק מדבר על בהמה טהורה, שבבהמה טמאה, שחיטה אינה מטהרתה), ואם כן למה כתוב 'לאכלה' - לדרוש: 'להביא בן שמונה שאין שחיטתו מטהרתו, ואף שדרך כלל בהמה שנשחטה, אין בה טומאת נבילות, מכל מקום בהמה שלא כלו לה חדשיה, אין השחיטה מועילה לה, ודינה כנבלה.

רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אומרים: שחיטתו מטהרתו, ואין בו טומאת נבילה.

מאי לאו בהא קא מיפלגי, דמר סבר [רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון:] **חי הוא, לפיכך שחיטתו מטהרתו, כשאר בהמות ששחטום בחייהם. ומר סבר** [תנא קמא] **מת הוא, ולכן אין השחיטה מועילה לו, והרי זה כחיתוך בבשר החי, ולכן הוא נבילה.**

דחיית ההצעה: אם המחלוקת היא אם נפל נקרא חי או מות, מדוע לא נחלקו אם מותר לאוכלו

אמר רבא: אי הכי - אם כך שהם נחלקו אם נפל נקרא חי או מות, אדמפלגי - עד שהם נחלקים לענין טמאה וטהרה [אם שחיטתו מטהרתו מטומאת נבילה או לא], **ליפלגי** [שיחלקו] **לענין אכילה, אי מותר באכילה בשחיטתו, אם לאו.**

ביאור חדש במחלוקת התנאים: לכולי עלמא 'נפל' דינו כמת, והמחלוקת היא אם הוא כטריפה שאף שדינו כמת, שחיטה מועילה בו

אלא דכולי עלמא [נפל] **מת הוא, וחיתוכו הוא כחיתוך בשר בעלמא,**

ורבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי [נפל זה דינו] **כטרפה, [כשם שבהמה] טרפה לאו אף על גב דמתה היא - אף שהיא כמתה, שאינה יכולה לחיות, שחיטתה מטהרתה ואין בה טומאת נבילה, הקא נמי [כך גם כאן, לגבי נפל] לא שנא - אין זה שונה מטריפה, ושחיטתו מטהרתו מטומאת נבילה, אף שדינו כמת.**

ורבנן [טוברים שנפל] **לא דמי לטרפה, [שהרי] טרפה היתה לה שעת הכשר - לפני שנהיה בבהמה 'טריפה' היא היתה ראויה להישחט. ולעומת זאת: האי [נפל זה], לא היתה לה שעת הכשר - מתחילתו אינו חי, ואינו כלל בתורת שחיטה.'**

וכי תימר - ואם תאמר, טרפה מבטן, מאי איכא למימר - מה יש לומר, הרי גם לה לא היה שעת הכושר, ומדוע שחיטתה מטהרתה מידי נבילה,

יש לבאר זאת: התי - שם לגבי טריפה, יש במינה שחיטה - בבהמות טריפות שייך שחיטה, כשאינם טריפות מבטן, ולכן גם בטריפה מבטן, הרי היא בתורת שחיטה. אבל הקא [כאן,

לגבי נפל] אין במינה שחיטה - שכל נפל לא שייך בו כלל שחיטה, ולכן אין שחיטה מועילה בו לטהרו מידי נבילה.

לעיל שנינו שיטת רשב"ג שבהמה שלא שהתה ח' ימים הרי היא ספק נפל והרי היא אסורה באכילה, הגמרא מסתפקת מזה דעת רבנן בזה, וכדעת מי ההלכה

אבעיא להו, מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל [למישרי ולד של בהמה בתוך שמונה ימים], או לא.

אם תמצוי לומר פליגי, הלכה כמותו, או אין הלכה כמותו?

[הצעת פשיטת הספק א':] תא שמע, עגל שנולד ביום טוב, שוחטין אותו ביום טוב, ואינו מוקצה, שהרי בין השמשות גם כן היה מוכן אגב אמו (שאם היו שוחטים אותה היה גם הולד שבמעיה מותר באכילה). עכ"פ מבואר בברייתא זו שמותר לשחוט עגל שנולד בו ביום ואין חוששים שאינו בו קיימא.

[דחייה:]: הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן, דְּקָיִים לָהּ בְּגוּיָהּ שְׁכָלוּ לֹא חֲדָשְׁיוּ - שידוע בודאי שעגל זה אינו נפל, שנולד לאחר ט' חדשי עיבור.

[הצעת פשיטת הספק ב':] תא שמע, וְשׁוֹיִן [ר' יהודה ור' שמעון, שנחלקו אם רואים מום בבכור ביום טוב, אם זה בכלל 'מתקן'] שְׂאֵם נולד הוא ומומו עמו, שְׂזָה מִן הַמוּכָן [ומותר לבקר מומו ביום טוב, דלא דמי כמתקן ביום טוב, שלא הוחזק בכור זה באיסור לשוחטו, שמתחילה נולד עם מום].

[דחייה:]: הָכָא נְמִי שְׁכָלוּ לֹא חֲדָשְׁיוּ.

פשיטת הספק: בברייתא משמע שרבנן חולקים על רשב"ג והלכה כרשב"ג שולד בהמה בן ח' ימים, אסור, שמא נפל הוא

תא שמע, דאמר רב יהודה אמר שמואל: הֲלָכָה כְּרַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

הֲלָכָה כְּכָל דְּפְלִיגֵי שְׁמַע מִנָּה.

אביי: אם מת מעצמו בתוך ל' (וגם בחייו היה בו סימני חיות קלושים) בזה נחלקו רבנן ורשב"ג אם הוא בחזקת נפל. אבל אם נפל מהנג או שאכלו ארי וכדומה – לכולי עלמא הרי הוא בחזקת בן קיימא. וכן כבהמה אם שחטה בתוך ח' ימים – הרי היא בחזקת בת קיימא

אמר אביי: נפל מן הנג, או אכלו ארי [שמת מחמת מיתה הבאה לו בתוך שלשים ממקום אחר], דברי הכל חי הוא - בחזקת כלו לו חדשיו הוא עומד, שבלא מיתה זו, לא היה מת, הילכך חי הוא, ובאדם הוי ולד.

וכן כבהמה סתם ולד בהמה שנשחט בתוך שמונה ימים ללידתו, מותר באכילה, דלא חזינא ביה ריעותא, ורוב היולדות אינן מפילות.

פי פליגי, מחלוקתם ב'אדם שפיהק' - שלאחר לידתו לא ראו בו אלא חיות מועטת, ומת, מר סבר: חי הוא. ומר סבר: מת הוא.

למאי נפקא מנה [שולד שמת ע"י שאכלו ארי וכדומה, הרי הוא בן קיימא], לפטר מן היבום, שאדם שנפטר בלא בנים, אחיו צריך לייבם את אשתו, ואם היה לנפטר בן שמת בתוך ל' יום ע"י ארי וכדומה, הרי הוא בחזקת בן קיימא, ואשתו אינו צריכה ייבום או חליצה. אולם אם היה לנפטר בן שמת מעצמו בתוך ל' יום, הרי הוא ספק 'נפל', ואשתו צריכה חליצה (ולא ייבום, שהרי זה ספק, ואם הוא בן קיימא, אינה חייבת בייבום ואסור לייבם אשת אח - שלא במקום מצוה).

שאלה: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לא רצו לאכול בהמה ששחטה בתוך ח' ימים מלידתו, מחשש שמא היא 'נפל'

שואלת הגמרא, וכי נפל מן הגג או אכלו ארי, דברי הכל חי הוא,

וקא [והרי] רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין, ועבדו להו עגלא תלתא ביממא דשבועה - ועשו לפניהם עגל משולש (שנולד שלישי לאמו והוא משובח) ביום השביעי ללידתו,

ואמרו לו רב פפא ורב הונא לבריה דרב אידי בר אבין: אי אתרחיתו לה - אם הייתם ממתנינים לו מלשוחטו, עד לאורתא - עד הלילה, ליל שמיני, הוה אקלינן מנה - היינו אוכלים ממנו, דמקצת היום ככולו, כדכתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו, ומשמע שבביל שמיני הוא כבר ראוי, ומכל מקום לקרבן הוא טוב רק מיום השמיני, שבבילה לא מקריבים, והלכך, לענין חולין הרי הוא ראוי מהלילה לשוחטו ולאוכלו, השתא אבל עכשיו, ששחטתם אותו ביום השביעי, לא אקלינן מנה, שהוא לא יצא מכלל ספק נפל, הרי שאף שמיתתו באה לו על ידי ששחטוהו, ולא שמת מחמת עצמו, חששו בו שהוא נפל.

נוסח חדש: אם מת מעצמו בתוך ל', לכולי עלמא הוא ספק נפל. אם מת על ידי דבר אחר, בזה נחלקו רבנן ורשב"ג

אלא, קשפהק ומת, דברי הכל מת הוא, שכיון שמת מעצמו בתוך ל', אנו אומרים שלא היה בו אלא חיות מועטת מתחילה, והרי הוא ספק נפל.

פי פליגי, בנפל מן הגג ואכלו ארי, מר סבר, מת הוא. ומר סבר, חי הוא.

אין מתאבלים על וולד שנפטר בתוך ל' יום ללידתו [אלא אם כן יודע שכלו לו חדשיו]

בריה דרב דימי בר יוסף אתיליד לה ההוא ינוקא, בגו תלתין יומין שכתב - בתוך ל' יום ללידתו הוא נפטר.

יתב קמתאבל עילויה - ישב בנו של רב דימי בר יוסף, והתאבל עליו.

אמר לה אביו: צרוניקא קבעית למיכל - מטעמים שמאכילין את האבל, אתה רוצה לאכול, כלומר: אתה מתאבל חנם

אמר לה: קים לי בה שכלו לו חדשיו.

רב אשי אקלע לבי רב כהנא, אתרע בה מילתא בגו תלתין יומין - אירע בו דבר, אבילות, בתוך ל' יום ללידת הולד, תזייה דיתב וקא מתאבל עלויה - ראה רב אשי, שרב כהנא מתאבל עליו.

אמר לה רב אשי: לא סבר לה מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שהוא ספק נפל.

אמר לה רב כהנא: קים לי בגוה שפלו לו חדשיו.

אדם שמת, ולא הניח אלא בן שמת בתוך ל' ללידתו, ואשתו נשאת בלא יבום

איתמר, מת בתוך שלשים [ללידתו, ולא היה לאביו בן אלא הוא, ועל ידו היו פוטרין אמן מן החליצה אם היה בר קיימא], ועמדה ונתקדשה לאחר, לפי שסבורה שאינה זקוקה ליבום.

רבינא בשם רבא: אם אשת ישראל היא חולצת. אם אשת כהן היא סומכים להקל שהולד אינו נפל, ואינה חולצת

אמר רבינא משמיה דרבא: [עמוד ב] אם אשת ישראל היא [אם אינו כהן זה שנתקדשה לו, ומותר בחלוצה] חולצת [מן הספק, ואחר כך תנשא]. אם אשת כהן היא, שאם תחלוץ תהא אסורה לו, סמכינן על שיטת חכמים, ואמרינן לאו נפל הוא, וממילא אינה חולצת.

רב שרביא בשם רבא: גם אם היא אשת כהן, חולצת

רב שרביא משמיה דרבא אמר: אחת זו ואחת זו חולצת, ואף שאשת כהן תיאסר בכך על בעלה.

[משא ומתן בין רבינא לרב שרביא] אמר לה רבינא לרב שרביא: באורתא אמר רבא הכי כדקאמרת, דאחת זו ואחת זו חולצת, לצפרא הדר בה - ובבוקר רבא חזר בו, ואמר אשת כהן אינה חולצת.

אמר לה [רב שרביא לרבינא] שריתוק - התרתם אותה בלא חליצה, ועברתם על דברי רשב"ג שהוא ספק נפל, ואינה מותרת בלא חליצה, והא רעוא דתשרו תרבא - יהי רצון שתתירו חלב באכילה.

שנינו במשנה: רבי יהודה מתיר וכו'.

גם לרבי יהודה שאנדרוגינוס נימול כזכר ודאי, לגבי ענינים אחרים מודה רבי יהודה שהוא ספק זכר ספק נקיבה

אמר רב שזכי אמר רב חסדא: לא לכל - לא לכל דבר אמר רבי יהודה אנדרוגינוס זכר הוא, אלא לענין מילה בלבד, שלומד זאת מפסוק כדלהלן,

שאם אתה אומר כן [שלרבי יהודה זכר הוא לכל דבר], בערכין יערך [האומר ערכו עלי יעריכהו כזכר],

ומגלן דלא מערך, דתניא הזכר [ה' יתירא קדריש] ולא טמטום ואנדרוגינוס,

יכול לא יהא בערף איש, אבל יהא בערף אשה,

תלמוד לומר 'הזכר ואם נקבה היא', [בתיבת 'ואם נקיבה' יש ו' יתירה], ודורשים זכר ודאי, נקבה ודאית, ולא טמטום ואנדרוגינוס (דף קלז)

וסתם ספרא (תורת כהנים) רבי יהודה, וברייתא זו שאנדרוגינוס אינו נערך שנויה בתורת כהנים, הרי שאף לרבי יהודה אינו נערך, שהוא ספק זכר ספק נקיבה, (ורק לגבי מילה אמר רבי יהודה שדינו כזכר ודאי).

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אגן נמי תנינא, הכל פשרים לקדש [מי חטאת, לתת אפר על המים] חוץ מתרש שוטה וקטן,

רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ואנדרוגינוס, שמע מנה שלרבי יהודה אין דינו אנדרוגינוס כזכר ודאי.

מבררת הגמרא: ומאי שנא מילה - מדוע לגבי מילה סובר רבי יהודה שדינו כזכר ודאי?

מבארת הגמרא: משום דכתיב 'המול לכם כל זכר', 'כל' הוא ריבוי, לרבות אנדרוגינוס.

יום שלישי כט תמוז תש"פ

שבת דף קלז

וּסְתָם סִפְרָא רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק אֶף אֲנִי נָמִי תְּנִינָא הַכֹּל כְּשֵׁרִים לְקַדְשׁ חוּץ
מִחֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן, רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר בְּקָטָן וּפּוֹסֵל בְּאִשָּׁה וְאֶנְדְּרוּגִינוּס שְׁמַע מִנָּה. וּמֵאֵי שְׁנָא מִילָה
מְשׁוּם דְּכִתִּיב הַמּוֹל לְכֶם כָּל זָכָר. [התבאר בדף הקודם].

משנה

מל את התינוק של יום ראשון בשבת (לא קיים מצוה)

מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִינוּקוֹת, אֶחָד לְמוֹל אַחַר הַשַּׁבָּת, וְאֶחָד לְמוֹל בַּשַּׁבָּת, וְשָׂכַח וּמָל אֶת שֵׁל אַחַר
הַשַּׁבָּת בַּשַּׁבָּת - שְׁטַעָה בַּדְּבַר מִצְוָה, שְׂרַצָה לְקִיּוּם מִצְוָה, לְמוֹל תִּינוּק שְׁזִמֵּן מִילְתּוֹ בַּשַּׁבָּת,
וּבִטְעוֹת הַחֲלִיף בֵּין הַתִּינוּקוֹת, וּמַל אֶת הַתִּינוּק שְׁזִמֵּן מִילְתּוֹ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, וּנְמַצָּא שְׁלֵא
עָשָׂה מִצְוָה, שְׁאִין מִצְוָה אִם מַל לְפָנֵי הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי, חֵיִיב - כִּיּוֹן שְׁלֵא עָשָׂה מִצְוָה, אִלֵּא
עָשָׂה חֲבוּרָה שְׁלֵא לְצוּרֵךְ מִצְוָה.

מל את התינוק של יום שישי בשבת (טעה בדבר מצוה)

אֶחָד לְמוֹל בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְאֶחָד לְמוֹל בַּשַּׁבָּת, וְשָׂכַח וּמָל אֶת שֵׁל עֶרֶב שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת,

[דעה א':] רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב חֲטָאָתָא, וְאִף שְׁקִיּוּם בּוֹה מִצְוֹת מִילָה, מְכַל מְקוּם, כִּיּוֹן שְׁמִילָה
שְׁלֵא בְּזִמְנָה אִינְהָ דּוּחָה שַׁבָּת, חֵיִיב חֲטָאָתָא.

[דעה ב':] וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר, כִּיּוֹן שְׁהִיָּה טְרוּד לְמוֹל אֶת הַתִּינוּק שְׁזִמֵּן מִילְתּוֹ בַּשַּׁבָּת,
וּמִתּוֹךְ כֵּךְ טַעָה וּמַל אֶת הַתִּינוּק שְׁזִמֵּן מִילְתּוֹ הִיָּה בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּלְמַעֲשָׂה הוּא קִיּוּם מִצְוָה,
שְׁהָרִי גַם בְּמִילָה לְאַחַר ח' יָמִים מְקִיּוּמִים מִצְוָה, וְהַטּוּעָה בַּדְּבַר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה פְּטוּר.

גמרא

רב הונא סובר כגירסתנו במשנה, שאם מל את התינוק של יום ראשון בשבת, חייב. ואם את של יום שישי בשבת, מחלוקת

רַב הוֹנָא מְתַנֵּי בְּרִישָׁא שֶׁל הַמִּשְׁנָה, בְּאוּפֵן שְׁמַל אֶת הַתִּינוּק שֶׁל יוֹם רֵאשׁוֹן בַּשַּׁבָּת, חֵיִיב,
שְׁהַטּוּעָה בַּדְּבַר מִצְוָה וְלֵא עָשָׂה מִצְוָה, חֵיִיב לְכוּלֵי עֲלָמָא.

וּלְשִׁיטַת רַב הוֹנָא הַמַּחְלֻקָּת הִיא כַּמְבוּאָר בְּסִיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה, בְּאוּפֵן שְׁמַל אֶת הַתִּינוּק
שֶׁל יוֹם שִׁישִׁי בַּשַּׁבָּת (טַעָה בַּדְּבַר מִצְוָה וְעָשָׂה מִצְוָה).

רב יהודה סובר שאם מל את התינוק של יום ראשון בשבת, הוא מחלוקת. ואם את של יום שישי בשבת, פטור

רַב יְהוּדָה מְתַנֵּי בְּרִישָׁא שֶׁל הַמִּשְׁנָה פְּטוּר, שְׁהוּא סוּבֵר שְׁהָרִישָׁא לֵא מְדַבְּרַת עַל אוּפֵן

שמל את התינוק של יום ראשון בשבת, אלא באופן שמל את של ערב שבת בשבת, ובאופן זה לכולי עלמא פטור, כיון שהוא טועה בדבר מצוה ועשה מצוה.

ולשיטת רבי יהודה בסיפא של המשנה, מדובר באופן שמל את התינוק של יום ראשון בשבת, שהוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, ובזה נחלקו.

ברייתא כדעת רב הונא, שהמחלוקת היא בטעה בדבר מצוה ועשה מצוה

רב הונא מתניי כיון עלמא, באופן שמל את התינוק של יום ראשון בשבת, דתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת, ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שהוא חייב, שאף על גב שהיה טרוד במצוה וטעה בה, כיון שלמעשה לא עשה מצוה, שעדיין לא הגיע זמנו למול, חייב.

על מה נחלקו, על מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למול בערב שבת, ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, שהוא טועה בדבר מצוה, ועשה מצוה, שרבי אלעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר,

ושנייהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים, שבתורה מבואר שהעובד עבודה זרה חייב חטאת, ושם נאמר 'תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה', ומלשון 'תורה אחת' דורשים שכל החטאות הוקשו לעבודה זרה,

רבי אלעזר סבר, כעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעבד - לא תעשה עבודה זרה, וכי עביד מחייב - ואם הוא עושה הוא חייב, הקא נמי לא שנא - גם כאן, אין הדבר שונה, שאף שהוא מקיים מצוה בכך שמל את התינוק (שזמן מילתו היה ביום שישי), מכל מקום כיון שהתורה אמרה לא למול - מילה שלא בזמנה - בשבת, אם עבר ומל בשבת, חייב חטאת.

ורבי יהושע סובר שאין זה דומה לחטאת המזוכרת בעבודה זרה, שהרי הָתָם [שם בעובד עבודה זרה, הרי הוא חייב חטאת], דלאו מצוה - שעשה עבירה, ולא קיים בה כלל מצוה. אבל הָתָא [כאן] במל את של יום שישי בשבת, עשה מצוה, ואף שאינה דוחה את השבת כיון שלמעשה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה, אינו חייב חטאת.

ברייתא כדעת רב יהודה, שאם מל את התינוק של יום שישי בשבת, פטור, והמחלוקת היא אם מל את התינוק של יום ראשון בשבת

רב יהודה מתניי פטור לכולי עלמא, באופן שמל את של ערב שבת בשבת, ובאופן זה לכולי עלמא פטור, כיון שהוא טועה בדבר מצוה ועשה מצוה, והמחלוקת היא אם מל את של יום א' בשבת (טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה),

דתניא, אמר רבי מאיר: לא נחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת שהוא פטור,

על מה נחלקו, על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר השבת בשבת, שרבי אלעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר,

ושנייהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים,

רבי אליעזר סבר כעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעבד וכי עבד מחייב, הכא נמי לא שנא,

ורבי יהושע, התם לא טריד [ב]מצוה, הכא טריד [ב]מצוה - טרוד היה להתעסק במצוה גמורה, שהרי אחד מהם זמנו היום, וטרוד לבו למהר ולעשות, ומתוך טרדתו טעה, ומל את זה שאין בו מצוה כלל, ואין זה דומה לעבודה זרה שאינו טרוד כלל במצוה.

ברייתא שאם מל את התינוק של יום שישי בשבת (טעה בדבר מצוה ועשה מצוה), חייב לכולי עלמא [והוא לא כביאור רב יהודה ולא כביאור רב הונא]. ואם מל את של יום ראשון בשבת (טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה), מחלוקת [כביאור רב יהודה]

תני רבי חייא: אומר היה רבי מאיר: לא נחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, שהוא חייב, על מה נחלקו, על מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל של אחר השבת בשבת, שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר.

שאלה: כיצד יתכן שרבי יהושע פוטר כשמל את של יום ראשון בשבת (טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה), ומחייב כשמל את של יום שישי בשבת (טעה בדבר מצוה ועשה מצוה)

שואלת הגמרא: השתא רבי יהושע סיפא [כשמל את של יום ראשון בשבת] דלא קא עבד מצוה, פוטר. רישא [כשמל את של יום שישי בשבת] דקא עבד מצוה, מחייב.

תשובה: מדובר שמל ביום שישי את של שבת, ונשאר לפניו בשבת רק התינוק של יום שישי, ונמצא שאינו 'טועה בדבר מצוה'

מבאר הגמרא: אמרי דבי רבי ינאי: רישא, כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת, ובשבת מל את התינוק שהיה זמנו בערב שבת, דלא נתנה שבת לדחות [וכך נמצא שבשבת אין לפניו תינוק שיהא זמנו היום, הלכך לא היה טרוד היום במצוה, שלא היתה מצות מילה מוטלת עליו היום, ולא היה לו לטעות, וממילא אינו נקרא 'טועה בדבר מצוה'].

סיפא, שמל בשבת את התינוק שזמן מילתו ביום ראשון, בזה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע, ורבי יהושע פוטר, כיון שמדובר שיש לו למול גם תינוק שזמנו בשבת, והרי נתנה שבת לדחות לתינוק שזמנו בשבת, וכשטעה ומל את התינוק שזמנו ביום ראשון, הרי הוא טועה בדבר מצוה.

[שואלת הגמרא:] אמר לה רב אשי לרב כהנא: רישא נמי נתנה שבת לדחות לגבי תינוקות דעלמא - גם באופן שטעה ומל בערב שבת את התינוק שזמן מילתו בשבת, הרי הוא טועה בדבר מצוה, שהרי שבת ניתנה לדחות לגבי שאר התינוקות שזמן מילתם בשבת, ומדוע אינו נקרא טועה בדבר מצוה.

[עונה הגמרא:] להאי גברא מיהא לא אתיהב - לאדם זה עכ"פ שבת לא ניתנה לדחות, שהרי אין לו כעת תינוק שזמן מילתו בשבת, והוא אינו טרוד במצוה, וממילא אינו נקרא טועה בדבר מצוה.

משנה

קָטָן נִמּוּל לְשִׁמְנָה - ליום השמיני ללידתו, לְתִשְׁעָה - ליום התשיעי ללידתו, וְלַעֲשָׂרָה - ליום העשירי ללידתו, וְלֶאֱחָד עֶשֶׂר - ליום הי"א ללידתו, וְלְשָׁנִים עֶשֶׂר - ליום הי"ב ללידתו, לֹא פְּחוּת, וְלֹא יוֹתֵר.

הָא פִּיזָד, כְּדָרְכוּ, לְשִׁמְנָה.

נולד בין השמשות, נימול לתשעה. בין השמשות ואחריו שבת או יום טוב, נימול אחרי השבת או היום טוב

[נמול לתשעה:] נולד לְבֵין הַשְּׁמֻשׁוֹת, נִמּוּל לְתִשְׁעָה, כגון נולד בבין השמשות שבין א' ליום ב', אם בזמן בין השמשות שהוא נולד היה באמת לילה, נמצא נולד ביום ב', ויום השמיני שלו הוא ביום ב'.

אם בזמן בין השמשות שהוא נולד היה באמת יום, נמצא נולד ביום א', ויום השמיני שלו הוא ביום א', (ויום ב' הוא היום התשיעי ללידתו), ומספק מלים אותו ביום ב', נמצא שיתכן שמלים אותו ביום התשיעי.

[נמול לעשרה:] בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת - נולד בבין השמשות שבין יום שישי לשבת, אם היה זה יום, נמצא נולד ביום שישי, ויום השמיני שלו ביום השישי. אם היה זה לילה, נמצא נולד בשבת, ויום השמיני שלו בשבת,

הרי הוא נִמּוּל לְעֶשְׂרָה - ביום ראשון, שיתכן שהוא היום העשירי ללידתו, שהרי ביום שישי אי אפשר למולו, שהרי יתכן שזמן מילתו בשבת, ועדיין לא עברו שמונה ימים מלידתו. ובשבת אי אפשר למולו, שהרי יתכן שזמן מילתו ביום שישי, ומילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת.

[נמול לאחד עשר:] נולד בין השמשות של ערב שבת, ויש יום טוב לְאַחַר הַשַּׁבָּת, נִמּוּל לְאַחַד עֶשֶׂר, שאין מילה שלא בזמנה דוחה לא את השבת ולא את היום טוב, נמצא נמול רק ביום ב', ואם לידתו היתה ביום, נמצא שנולד ביום שישי, ונימול רק ביום ב' שהוא יום הי"א ללידתו.

[נמול לשנים עשר:] נולד בין השמשות של ערב שבת, ויש שְׁנַי יָמִים שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה אחר כך, נִמּוּל לְשָׁנִים עֶשֶׂר, שאין מילה שלא בזמנה דוחה לא את השבת ולא את היום טוב, נמצא נמול רק ביום ג', ואם לידתו היתה ביום, נמצא שנולד ביום שישי, ונימול רק ביום ג' שהוא יום הי"ב ללידתו.

קטן החולה, אין מוהלין אותו עד שיבריא

קָטָן הַחוּלָה, אֵין מוֹהֲלִין אוֹתוֹ עַד שִׁיבְרִיא.

גמרא

חלה והבריא, נותנים לו שבעה ימים

אמר שמואל: תינוק שהיה חולה ואחר כך הלצתו חמה [נשלף ממנו החולי ויצא מגופו], נותנין לו פל שבעה להברותו, ולאחר שבעה ימים מלים אותו.

ספק: האם צריך שבעה ימים מעת לעת

אבעיא להו מי בעינן מעת לעת - כגון תינוק שהבריא ביום ראשון בשעה 4 בצהריים, האם אפשר למולו כבר ביום ראשון הבא בבוקר, שיום ראשון הוא כבר היום השמיני מאז שהבריא ומקצת היום ככולו, או שצריך שיעברו 7 ימים מלאים, ואין מלים אותו עד השעה 4 בצהריים, שיעברו 7 ימים של 24 שעות.

[הצעת ראייה:] תא שמע, דתני לדיא [שם חכם] יום הכראתו [ממתנין לו] כיום הולדו,

מאי לאו, מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת [שהרי מלים את התינוק ביום השמיני, אף אם לא עברו 7 יממות מלאות בני 24 שעות], אף יום הכראתו לא בעינן מעת לעת,

[דחיית הראיה:] לא, מה שאמרו יום הבראתו כיום הולדו, היינו רק לגבי הפרט הזה שכשם שהברית ביום השמיני לאחר שבעה ימים מהלידה, כך לאחר חולי - הברית ביום השמיני, שבעה ימים לאחר שהבריא, אבל עדיף - יש חומרא לגבי יום הכראתו מיום הולדו, דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת, ואילו יום הכראתו בעינן מעת לעת.

משנה

אלו הם ציצין המעכבים, עוד הערלה החופה את רוב העטרה

אלו הן ציצין [רצועות של בשר שנשארו מן הערלה] המעכבין את המילה.

אם נשאר מהערלה בשר החופה את רוב העטרה (העטרה היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנה משפע ויורד לצד הגוף ולצד הקרקע).

ואינו אוכל בתרומה - כהן שנשאר כך מערלתו, אסור לאכול תרומה, שערל אסור באכילת תרומה.

נימול כחלכה, אלא שהוא בעל בשר, ונראה שאינו מהול

ואם היה בעל בשר - שהיה שמן, ולאחר שנימול כחלכה, נראה בשר שלמעלה מערלתו כאילו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד, מתקנו - ומשפע באיזמל (שחותך בסכין) מאותו עובי, מפני מראית העין - שלא יהא נראה כערל]. [עמוד ב]

מל ולא פרע

מל ולא פרע [ולא גילה] את המילה, פאילו לא מל, שמתחת לעור הערלה יש עוד עור דק, שצריך לגלותו, והוא מעכב את המילה, שבלא זה אינו מהול.

גמרא

אפילו בשר החופה את רוב גובה העטרה, ולא את רוב הקיפה – הוא ציצין המעכבין את המילה

אמר רבי אבינא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: מה שאמרו במשנה 'בשר החופה את רוב העטרה', אין הכונה רק לרוב היקף העטרה, אלא אפילו בשר החופה את רב גובהה של עטרה במקום אחד, הוא בכלל ציצין המעכבין את המילה.

שנינו במשנה: **ואם היה בעל בשר וכו'**, מתקנו מפני מראית העין.

קטן המסורבל בבשר, ולאחר שנימול נראה שאינו מהול

אמר שמואל: **קטן המסורבל בבשר** [ששמן ועב, ולאחר שנימול נראה כמכסהו], **רואין אותו כל זמן שמתקשה ונראה מהול**, שמתוך הקישוי מתפשט בשרו, **אינו צריך למול**.

ואם לאו - אם אף כשהוא מתקשה אינו נראה מהול, **צריך למול**.

במתניתא תנא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: קטן המסורבל בבשר, רואין אותו כל זמן שמתקשה ואינו נראה מהול, צריך למול. ואם לאו, אינו צריך למול,

מאי ביניהו - מה ההבדל בין דברי שמואל למתניתא,

איכא ביניהו, באופן שכאשר מתקשה הוא נראה מהול ואינו נראה מהול - שאינו נראה מהול ממש, לשמואל, נראה מהול, אין צריך למולו, אבל נראה ואינו נראה, צריך למתניתא, אינו נראה מהול, צריך למולו, אבל נראה ואינו נראה, אינו צריך.

מל ולא פצע.

ברכות המילה

תנו רבנן: **המל אומר: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה'**.

אבי הבן אומר: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו'.

העומדים אומרים: 'כשם שנכנס לכרית, כך יכנס לתורה לחפה ולמעשים טובים'.

והמברך אומר: 'אשר קדש ידך' [יצחק קרי ידך, שנאמר עליו 'אשר אהבת' (בראשית כב)] **מבטן** [שקודם שנוולד נתקדש למצוה זו, דכתיב (שם יז) אבל שרה אשתך וגו' 'והקימותי את בריתי אתו' דהיינו מילה],

חק בשאריו [בבשרו] **שם** [חק של מילה],

ויצאצאיו [אחריו] **חתם באות** [זו של] **ברית קדש,**

על כן בשכר זאת, אל חי חלקנו [צורנו], צוה להציל ידידות שארינו משחת [מגיהנם] למען בריתו אשר שם בבשרנו, [כמו שכתוב 'גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו' (זכריה ט)]

ברוך אתה ה' כורת הברית.

ברכות המל את הגרים

המל את הגרים אומר: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה.

והמברך אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית, שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי',

ברוך אתה ה' כורת הברית.

ברכות המל את העבדים

המל את העבדים אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה.

והמברך אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית חקות שמים וארץ לא נתקיימו, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי',

ברוך אתה ה' כורת הברית.

משנה

דעה א': מותר לתלות משמרת ביום טוב [מכשירי אוכל נפש שמותר לעשותם מערב ביום טוב]. ומותר לתת בשבת שמרים על משמרת תלויה

רבי אליעזר אומר: תולין את המשמרת ביום טוב - מותר להניח 'משמרת' שקית בד על כלי ולמתוח את הבד על הכלי עד שנעשה כאהל על חלל הכלי, כדי לסנן בכלי זה שמרי יין, מניח את השמרים בתוך ה'משמרת', והיין יורד ממנו זך וצלול, והשמרים נשארים ב'משמרת'. ואף שהרי זה כעושה 'אוהל', התירו זאת ביום טוב (שמותר לעשות ביום טוב מכשירי אוכל נפש, אף שאפשר לעשותם מערב יום טוב).

ונוהגין לתלויה בשבת - בשבת, אסור לתלות ולהניח את ה'משמרת' על הכלי, משום שהרי זה כעושה 'אוהל', [ובמסקנת הגמרא מבואר שאיסורו משום 'עובדין דחול'], אבל אם הניח את ה'משמרת' על הכלי מבעוד יום, מותר להניח עליה בשבת שמרים ולסננם בכך, שאין דרך בורר בזה.

דעה ב': אסור לתלות משמרת ביום טוב. ואסור לתת בשבת שמרים על משמרת תלויה

וחקמים אומרים: אין תולין את המשמרת ביום טוב. ואין נוהגין לתלויה בשבת, משום בורר.

אבל נוהגין לתלויה ביום טוב, שהוא בכלל מלאכת אוכל נפש שהותרה ביום טוב.

גמרא

שאלה: כיצד מתיר רבי אליעזר לתלות את המשמרת כיום טוב, והרי אפילו להוסיף על אהל עראי אוסר רבי אליעזר

שואלת הגמרא: השתא - הנה כעת נתבונן, הלא לדעת רבי אליעזר, אוסופי אהל עראי לא מוסיפין - אסור להוסיף על אהל עראי, למעבד לכתחלה שרי - ואם כך קשה כיצד יתכן שרבי אליעזר מתיר לעשות אהל (ולהתחיל בעשייתו) ביום טוב,

[המקור שרבי אליעזר אוסר להוסיף על אוהל עראי:] מאי היא - מה היא הברייתא שמבואר בה שרבי אליעזר אוסר להוסיף על אהל עראי,

דתנן: פקק החלון, [כגון חלון בתקרת הגג, שסותמים אותו עם לוח עץ וכדומה], רבי אליעזר אומר: בזמן שקשור ותלוי - שהפקק קשור ותלוי בחבל, פוקקין בו - מותר להשתמש בו בשבת ולסתום עמו את החלון, שאין זה בונה, שכיון שהפקק קשור למבנה, ואף אינו מונח על הקרקע, אלא תלוי באויר, הרי הוא כחלק מהמבנה, וכחלון שנועד לפותחו ולסוגרו, שאין בזה משום בונה או עשיית אוהל.

ואם לאו - אם אינו קשור ותלוי, אין פוקקין בו - אין סותמים עמו את החלון שהרי זה כהוספת אוהל עראי, שמוסיף למבנה, 'פקק' שלא היה מחובר אליו מבעוד יום.

וחקמים אומרים: בין כף ובין כף פוקקין בו, שמותר להוסיף אהל עראי.

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בביאור מחלוקתם: הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת,

לא נחלקו אלא להוסיף [כגון פקק זה שאינו אלא תוספת עראי על האהל], שרבי אליעזר אומר: אין מוסיפין ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת.

וחקמים אומרים: מוסיפין בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב.

תשובה: רבי אליעזר מתיר לתלות את המשמרת, שהוא סוכר שמותר לעשות ביום טוב מכשירי אוכל נפש [אף שאפשר לעשותם מערב יום טוב]

עונה הגמרא: רבי אליעזר סבר לה כרבי יהודה, דתניא, אין בין יום טוב לשבת אלא אכל נפש בלבד.

רבי יהודה מתיר אף מכשירי אכל נפש. וכיון שתליית משמרת היא מכשירי אוכל נפש, מתיר רבי אליעזר לתלות את המשמרת ביום טוב.

שואלת הגמרא: אימר דשמעינן לה לרבי יהודה במכשירין שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב [כגון שפוד שהתעקם ביום טוב עצמו], אבל במכשירין שאפשר לעשותם מערב יום טוב מי שמתעלה לה [לרבי יהודה שהוא גם כן מתיר לעשותם].

עונה הגמרא: דרבי אליעזר עדיפא מדרבי יהודה - רבי אליעזר מיקל בזה יותר מרבי יהודה,

שרבי יהודה מקיל רק במכשירין שאי אפשר לעשותם מערב יום טוב, ורבי יהודה מתיר אפילו במכשירין שאפשר לעשותם מערב יום טוב.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים. אֲבַעְיָא לְהוּ תְלָה מְאִי. אָמַר רַב יוֹסֵף תְּלָה חַיִּיב חֲטָאת. אָמַר לֵה אֲבִי אֶלָּא מְעַתָּה תְּלָא כּוּזָא בְּסַבְתָּא הָכִי נְמִי דְמַחְיִיב.

יום רביעי א אב תש"פ

שבת דף קלח

שנינו במשנה: **וְחֻכְמִים אוֹמְרִים**: אין תולין את המשמרת ביום טוב, ואין נותנים לתלויה בשבת, אבל נותנים לתלויה ביום טוב.

אֲפַעֲיָא לְהוּ תְּלָה מְאִי - לדעת חכמים שאוסרים לתלות את המשמרת ביום טוב, האם יש בזה מלאכה דאורייתא או דרבנן.

תלה את המשמרת, לרב יוסף: חייב חטאת

אמר רב יוסף: תלה, חייב חטאת.

אביי שואל על רב יוסף, וסובר שהוא איסור דרבנן, משום עובדין דחול

אמר לה אביי: אלא מעתה תלא כוונא בסכתא [תלה כלי קטן על מתלה], **הכי נמי דמחייב** - וכי יהיה חייב גם בזה חטאת, וכן כאן בתליית 'משמרת' על כלי, אין מלאכה דאורייתא, שאין זה בנין גמור, אלא אוהל עראי. (דף קלח)

אלא אמר אביי: איסור תליית המשמרת, מדרבנן היא, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול.

מנקט - מלקט **אביי חמרי מתניתא** (קשר ברייתות, כללים על פי כמה ברייתות) **ותני** - וכך שנה: (כלל א':) 'פטור אבל אסור'. (כלל ב':) 'מותר'. (כלל ג':) 'חייב חטאת'.

(כלל א':) ד' דברים שפטור אבל אסור [ג' מצד אוהל עראי, ואחד מצד גזירה שמא יתקע]

[א':] **הגוד** - שק מעור של בהמה, שעוברי דרכים ממלאין אותו יין או חלב, ובמקום שתוקעין שם אהליהם ללון שוטחים את פה השק על יתידות, והרוח עוברת מתחת השק ומצטננת את היין או החלב שלא יתקלקל היין, ובשבת אסור למתוח כך את השק על היתדות שלאחר שנמתח הרי זה דומה לאהל.

[ב':] **והמשמרת**, כמבואר במשנתנו (לדעת חכמים) שאסור לתלות את המשמרת ביום טוב ובשבת.

[ג':] **כלה** - מטה שיש בד' צדדיה עמודים, אסור לפרוס עליהם בד בשבת. (וכן באופן שאין שם ד' עמודים, כל שיש ברוחב הגג טפח, אסור לעשות זאת).

[ד':] **וכסא גלין** - כסא של מקום ששמו גלין, שהיו להם כסאות ניידים, שמפרקים אותם, בונים אותם, וסוחבים אותם עמהם, וחוזרים ובונים אותם,

לא יעשה, שג' אלו הם אוהל עראי, וכסא גלין אסרוהו גזרה שמא יתקע בחוזק, **ואם עשה**, פטור מחטאת שאינו מלאכה דאורייתא, **אבל אסור** לעשות כן מדרבנן.

(כלל ב':) חייב חטאת – אוהל קבע

אֶהְלִי קִבַּע לֹא יַעֲשֶׂה, וְאִם עָשָׂה חַטָּאת.

(כלל ג'): ג' דברים שמוותר, ואינו אוהל או בניין כלל, שהם בנויים ועומדים

אָבֵל מִטָּה, המחוברת ועומדת, אם היתה זקופה או מוטה על צדיה מותר לנטותה לישיבה על רגליה, ואף על גב שכשמעמידה נמצא עושה אהל מתחתיה, אין זה אוהל שהמטה כבר בנויה, והוא רק מעמידה.

וְכֶסֶא טְרַסְקָל - כסא מתקפל, מושבו עשוי מעור, ויש לו ארבע רגלים, ומקפלין אותו וסומכין אותו לכותל, וכשרוצה לישב עליו נוטהו, ויושב עליו.

וְאֶסְלָא - כעין כסא מתקפל, אלא שעור הפרוש עליו נקוב לבית הכסא.

מִתֵּר לְנִטְוֵתָן לְכַתְחֻלָּה, שג' אלו הם בנויים ועומדים והוא רק פותחם או מעמידם, ואין זה בכלל עשיית אוהל.

שנינו במשנה: רבי אליעזר אומר: נותנים לתלויה בשבת. וחכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב, **וְאֵין נוֹתְנִין לְתִלוּיָהּ בַשַּׁבָּת**.

אֲבַעְיָא לְהוּ, לדעת חכמים שאסור לתת שמרים בשבת לתלויה, אם **שְׁמֵר** - נתן שמרים לתלויה, וסינן, **מָאי** - האם עשה בזה מלאכה דאורייתא או דרבנן.

רב כהנא: שימר, לחכמים: חייב חטאת. לרבי אליעזר: מותר לכתחילה

אָמַר רַב כְּהֵנָא: שִׁימַר, חַיִּיב חֲטָאָת.

שאלת רב ששת: וכי מצאנו דבר שלחכמים הוא חיוב חטאת, ולרבי אליעזר הוא מותר לכתחילה

מתקיף לה רב ששת, **מִי אֵיכָא מִיּוֹדֵי דְרַבְנָן מְחַיִּיבֵי חֲטָאָת** - וכי יש דבר שרבנן מחייבים חטאת, **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שָׂרִי** [מתיר] **לְכַתְחֻלָּה**.

תשובת רב יוסף: מצאנו דבר שלחכמים הוא חיוב חטאת ולרבי אליעזר הוא מותר לכתחילה

מתקיף לה רב יוסף: **אֵלְמָה לָא** - למה לא, **הָרִי** [מצאנו כן לגבי יציאה בשבת עם] **עִיר שְׁל זְהַב, דְּרַבִּי מָאִיר מְחַיִּיב חֲטָאָת, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שָׂרִי לְכַתְחֻלָּה,**

מָאי הִיא - הבריייתא ששנינו כך לגבי עיר של זהב,

דְּתַנְיָא, לָא תַצָּא אִשָּׁה בְּעִיר שְׁל זְהַב, וְאִם יִצְאָה, חַיִּיבַת חֲטָאָת, דְּלָאוּ תַכְשִׁיט הוּא, אֲלֵא מִשׁוּי, דְּבָרֵי רַבִּי מָאִיר.

וחכמים אומרים: לא תצא, ואם יצאה פטורה, דתכשיט הוא, וחכמים אסרו לצאת בו לכתחילה שמא היא תורידו להראותו לחברותיה, ותטלטל אותו בידים.

רבי אליעזר אומר: יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחילה, שרק אשה חשובה דרכה לצאת בעיר של זהב, ואשה חשובה לא מורידה תכשיטיה להראותם לחברותיה.

דחיית תשובת רב יוסף: אין להוכיח מהמחלוקת שם

אָמַר לְהָ אַבְיִי: מִי סְבַרְתְּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר [שמתיר לכתחילה] **אֲדַרְבֵּי מָאִיר קָאִי דְאָמַר חַיִּיבַת חֲטָאָת, אֵין זֶה כֵךְ, אֲלֵא אֲדַרְבֵּנָן קָאִי דְאָמְרֵי פְטוּר אָבֵל אָסוּר, וְאָמַר לְהוּ אִיהוּ** [ואמר להם הוא, רבי

אליעזר] **מִתֵּר לְכַתְּחִילָה**, נמצא שאין להביא משם מקור למקום שנחלקו התנאים זה עם זה מחלוקת שתנא אחר מתיר לכתחילה ותנא שני מחייב חטאת.

משום מאי מתרינן בה [על איזה מלאכה מתרים את מי שמשמר, כלומר איזה מלאכה יש בזה].

[דעה א':] **רְבָה אָמַר: מְשׁוּם בּוֹרֵר**. שיש בו דמיון לבורר, וכיון שיש בו גם דמיון למרקד כמבואר להלן, גם אם יתרו בו משום מרקד, הרי זו התראה.

[דעה ב':] **רְבִי זִירָא אָמַר: מְשׁוּם מְרַקֵּד**, ולא משום בורר, שאינו דומה לבורר, כמבואר להלן.

סברת רבה: משמר, חייב, אף אם התרו בו משום בורר, שבשניהם הוא נוטל את האוכל ומשאיר את הפסולת

אָמַר רְבָה: כְּנֻתֵי דִידֵי מְסַתְבְּרָא - מסתבר כדברי, שאם התרו בו משום בורר הוא גם כן התראה, שהוא דומה גם לבורר: **מָה דְרָכוֹ שֶׁל בּוֹרֵר, נוטל אוכל, ומניח הפסולת.**

אף הָכָא נָמִי, נוטל את האוכל [שהיין יורד לתוך הכלי], **ומניח את הפסולת** - את השמרים משאיר על המשמרת.

ואף שבדרך כלל בבורר, כגון בבורר קטניות, הפסולת נופלת למטה, והקטניות נשארות בכברה - וכאן האוכל (היין) למטה, מכל מקום יסוד מלאכת בורר, אינה הצורה שהפסולת למעלה או למטה, אלא שלמעשה לוקח את האוכל, ומשאיר את הפסולת.

סברת רבי זירא: משמר, חייב רק אם התרו בו משום מרקד, שבשניהם הפסולת למעלה, והואכל למטה

אָמַר רְבִי זִירָא: כְּנֻתֵי דִידֵי מְסַתְבְּרָא - מסתבר כדברי, שההתראה היא רק משום מרקד, שהרי הוא דומה רק למרקד: **מָה דְרָכוֹ שֶׁל מְרַקֵּד, פְּסֻלַת מְלַמְעֵלָה, וְאוֹכֵל מְלַמְטָה** - שהגרעינים נשארים בנפה, והאוכל יורד למטה. **אף הָכָא נָמִי פְּסֻלַת מְלַמְעֵלָה** - שהשמרים נשארים למעלה, **וְאוֹכֵל מְלַמְטָה** - שהיין יורד לכלי שלמטה.

אבל בבורר (כגון בבורר קטנית) הפסולת נופלת למטה, והקטניות נשארות בכברה.

אסור מדרבנן לעשות אוהל עראי בשבת (לשטוח טליתו על יתדות)

תְּנִי רַמִּי בְּרִי יְחִזְקֵאל: טְלִית כְּפוּלָה לֹא יַעֲשֶׂה - לא ישטח טליתו על גבי ארבע יתדות, לישן תחתיה, וראשי הטלית מתקפלים לצדדים, לכאן ולכאן לצד הארץ, והרי הם ככתלים להגן מן החמה, שהרי זה אהל עראי.

וְאִם עָשָׂה פְּטוּר, אָבָל אָסוּר.

אם תלה את הטלית כשהיא מקופלת מבעוד יום, וכרך עליה חוט כדי למשוך את החוט וכך לפתוח את הטלית בשבת, מותר לפותחה בשבת [שהוא מוסיף על אהל עראי]

הֲיָה פְּרוּךְ עָלֶיהָ [מבעוד יום] **חוט או מְשִׁיחָה** - הניח את הטלית מקופלת על המקל

שעליו פורסים את הטלית, וכרך עליה חוט למשכה בו לפורסה לכאן ולכאן, **מְתָר לְטוֹתָהּ לְכַתְחָלָהּ** - מותר למשוך את החוט בשבת, וכך הטלית נפרסת לכאן ולכאן, שמוסיף על אהל עראי הוא, ואינו כעושה לכתחילה.

ג' הוראות של רב בעניין כילה ומיטה

[א:] **בְּעֵא מִנָּה רַב כְּהֵנָּא מַרְבּ: כְּלָה מַהוּ?**

אָמַר לָהּ רַב: אַף מְטָה אֲסוּרָה.

[ב:] **שֶׁאֵל רַב כְּהֵנָּא: מְטָה מַהוּ?**

אָמַר לָהּ רַב: אַף כְּלָה מְתָרָת.

[ג:] **שֶׁאֵל רַב כְּהֵנָּא: כְּלָה וּמְטָה מַהוּ?**

אָמַר לָהּ רַב: כְּלָה אֲסוּרָה וּמְטָה מְתָרָת.

ביאור הוראה א', מיטה אסורה, כמיטה שמפרקים אותה ומרכיבים אותה (שמא יתקע)

וְלֹא קָשְׁיָא, הָא דְקָאָמַר: אַף מְטָה אֲסוּרָה כְּדִקְרַמְנָאֵי - מיטה של מקום שנקרא 'קרמאן', שיש להם מטות של פרקים, שמפרקים אותם לנשיאתם ממקום למקום, וחוזרים ומרכיבים אותם, ודבר זה אסרו חכמים גזירה 'שמא יתקע'.

ביאור הוראה ב', כילה מותר, שתלה את הבד על המיטה מקופל וכרך אותו בחוט או משיחה

הָא דְקָאָמַר לָהּ: אַף כְּלָה מְתָרָת, כְּדַרְמֵי בַר יְחֻזְקָאֵל, שהתיר לפתוח טלית באופן שכרך עליה חוט או משיחה מבעוד יום, וכן באופן שתלה את הבד על העמודים (שעל המיטה) וכרך את הבד בחוט או משיחה, מותר לפותחו בשבת, שהוא מוסיף על אהל עראי.

ביאור הוראה ג', כילה אסורה, היינו כילה רגילה. מיטה מותרת, היינו כעין מיטה שלנו

כְּלָה אֲסוּרָה, וּמְטָה מְתָרָת, כְּדַדְיִין - מיטה רגילה שהיתה זקופה, והוא מושיבה על רגליה. וכילה אסורה היינו כילה רגילה שאסור לקחת בד ולפורסו על העמודים שעל המטה בשבת.

אָמַר רַב יוֹסֵף: חֲזִינָא לְהוּ לְכִילֵי דְבֵי רַב הוּנָא - ראיתי את הכילות שבבית רב הונא, **דְּמֵאוּרְתָא נְגִידָא** - שבביללה הם היו משוכים ופרוסים, **וּמִצְפְּרָא חֲבִיטָא רְמִיָּא** - ובבוקר ראיתם מושלכים לארץ, הרי מוכח שמותר לנטות כילה בשבת כשם שמותר לפרקה.

(בתוס' מבואר שהיה זה כדרמי בר יחזקאל, שכרכו עליהם חוט ומשיחה מבעוד יום, ובאופן זה מותר למשוך את החוט לפורסו על המיטה, או למשוך את החוט לפותחו מעל המיטה).

בהנחת 'וילון' אין משום אוהל

אמר רב משום רבי חייא: וילון [שכנגד הפתח] מתר לנטותו, ומתר לפרקו - שאין אהל אלא העשוי כעין גג.

כילת חתנים (אוהל שאין בנגו רוחב טפח) מותר להניח או לפרק את הכר עליה

ואמר שמואל משום רבי חייא: [עמוד ב] כילת חתנים, מתר לנטותה ומתר לפרקה - שבכילת חתנים אין ארבע עמודים (שעליהם פורסים בד), אלא יש שני עמודים באמצע המטה, וקנה נתון עליהם, והבגד נתון עליו, והוא נופל לכאן ולכאן, נמצא שאין לה גג טפח, הלכך לאו אהל הוא.

אמר רב ששת בריה דרב אידי: לא אמרן שמותר להניח עליה בד, ולפרקה, אלא באופן שאין בגגה טפח. אבל אם יש בגגה רוחב טפח, אסורה.

ההיתר הוא רק כשרוחב הגג אינו טפח - אף כג' הטפחים הסמוכים לגג

וכי אין בגגה טפח נמי לא אמרן שמותר להניח עליה בד, ולפרקה, אלא שאין בפחות משלשה טפחים סמוך לגגה טפח,

אבל אם יש בפחות משלשה טפחים סמוך לגגה טפח, שהיא הולכת ומתפשטת משתי הצדדים בשיפוע, ויש בה רוחב טפח בתוך ג' טפחים מהגג, אסור.

ההיתר הוא רק כשיפוע של כל צד לא מגיע לטפח, אבל אם השיפוע של כל צד הוא טפח, אסור, שמחיצה משופעת שיש בה טפח מכל צד, נקראת גג, וכששתי המחיצות מתפשטות לטפח - נמצא שעשה גג

ולא אמרן שמותר אלא שאין בשיפועה טפח [שאינן כל צד וצד של הכר שפורס מתפשט בשיפוע טפח, שאין רוחב המיטה למטה ב' טפחים],

אבל אם יש בשיפועה טפח לכל צד, שהמיטה למטה רחבה ב' טפחים, ונמצא שהבד שפרסו מתפשט טפח לכל צד, שפועי אהלים כאהלים דמו - הבד הפרוס באלכסון - הרי הוא אוהל משופע, ואוהל משופע שמחיצותיו האלכסוניות נוטות טפח לכל צד, הרי הוא אוהל, ואסור לעשותו בשבת. (כילת חתנים אינה עשויה לישן בה, אלא לנוי).

ההיתר הוא רק כשהבד שפורס לא יורד מתחת למטה טפח, אבל אם הוא יורד טפח, הרי נמצא שעשה אוהל, שהמיטה היא הגג, ומתחתיה יש אוהל טפח

ולא אמרן שמותר, אלא דלא נחת מפריא טפח - שהבד הפרוס לא יורד מתחת למטה טפח, אבל נחת מפריא - אבל אם הבד הפרוס יורד טפח מתחת למטה, אסור, שנמצא שהבד הפרוס מימינו ומשמאל הוא מחיצות, והמטה נעשית לו לגג.

סתירה אם מותר לצאת בשבת ככובע שעל ראשו

ואמר רב ששת בריה דרב אידי: האי סיאנא [כובע של לבד], שרי - מותר לצאת בו בשבת.

שואלת הגמרא: והאָתְמָר, סִיאָנָא, אָסוּר.

הצעת יישוב: אם הכובע רחב טפח, אסור לצאת בו משום אוהל

עונה הגמרא: לָא קָשְיָא, הָא [מה ששנינו, שאסור לצאת בו], מדובר דָאִית בַּה טַפַּח - שהוא מתפשט להלן מראשו טפח, אזי אסור לצאת בו משום אוהל. הָא [מה ששנינו שמותר לצאת בו] דְלִית בַּה טַפַּח.

דחיית ההצעה: אם כן יהיה אסור גם להתעטף בטלית כשמרחיקה טפח מראשו, משום אוהל

שואלת הגמרא: אָלָא מַעְתָּה שאסור לצאת בכובע שיש ברוחב שוליו טפח, שְרָכַב בְּגָלִימָא טַפַּח - הניח טליתו על ראשו כדרך שהוא מתעטף, והרחיקה להלן מראשו טפח, הֲכִי נִמְי דְמַחְיִיב - וכי גם בזה יתחייב משום אוהל.

יישוב חדש: אין בזה משום אוהל, אלא שאם הכובע אינו מהודק לראש, יש בזה חשש שהכובע יעוף ויבוא לטלטלו ד' אמות ברשות הרבים

מבארת הגמרא: אָלָא, לָא קָשְיָא, אין הטעם באיסור יציאה בכובע משום אוהל, אלא מטעם אחר, שלא יגביהנו הרוח מראשו, ויבוא לטלטל את הכובע ד' אמות ברשות הרבים, ולפי זה כך יישוב הסתירה: הָא [מה ששנינו שמותר לצאת בכובע] מדובר: דְמַהֲדֵק - כשהכובע מהודק היטב בראשו. הָא [מה ששנינו שאסור לצאת בכובע, מדובר] דְלָא מַהֲדֵק - כשהכובע אינו מהודק בראשו, ואזי יש לחוש שהוא יעוף ברוח ויבוא לטלטלו.

שְלַח לָה רְמֵי בְרִי יְחֻזְקָא לְרַב הוּנָא : אִימָא לֵן אִיזִי - תאמר לי ידידי, הֲנָךְ מְלִי מְעַלְיָתָא דְאַמְרָתְךָ לֵן מְשֻמְיָה דְרַב - דברים מעולים אלו שהיית רגיל לומר לנו בשם רב, תְרַתִּי בְשֻבְתָּ וְחֻדָא בְתוּרָה - שתי דברים בהלכות שבת, ודבר אחד בתורה.

[שמועה א' בשם רב] כדין מתיחת שק על יתדות, כשהוא כבר מחובר ברצועות על היתדות מבעוד יום

שְלַח לָה רַב הוּנָא: הָא דְתַנְיָא : גוּד בְּכַסְנָא - שק מעור של בהמה, ששוחטים את פה השק על יתדות, אם הוא תלוי ברצועותיו, ומונח על היתדות מבעוד יום, מְתָר לְנִטּוּתָה בְשֻבְתָּ, ומה ששנינו שהוא אסור, היינו רק כשהוא לא היה מתוקן ברצועותיו ועומד על מקומו מבעוד יום.

ועל כך אָמַר רַב: לָא שָנוּ שמותר לנטות שק זה, אָלָא בְשֻנֵי בְנֵי אָדָם - שאזי אינו נמתח טוב, אָבַל בְּאָדָם אַחֵר, אָסוּר, מפני שהוא נמתח היטב, שמותחו על יתד זו וקושרו בה, וחוזר ומותחו על זו וקושרו בה.

אָמַר אַבְי: וְכֵלָה אֶפִּילוּ בְעֶשְׂרָה בְנֵי אָדָם אָסוּר לְמוֹתְחָה, שהרי אִי אֶפְשָׁר דְלָא מְמַתְחָא פּוֹרְתָא - אי אפשר שהיא לא תימתח מעט.

[שמועה ב' בשם רב] בדין כירה שנשמטה אחת מירכותיה

אידיך מאי היא - מהו הדבר השני שרב הונא היה רגיל לומר בשם רב בהלכות שבת, דתניא, כירה שנשמטה אחת מירכותיה - שנפל אחד מרגליה, מתר לטלטלה [את הכירה]. אם נפלו שתיים מירכותיה, אסור,

רב אמר: אפילו חד נמי אסור, גזרה שפא יתקע - שמא כשמחבר לה הרגל יתקענה בחוזק, והוי בונה, אבל תנא קמא סובר שאם לא נשמטה אלא רגל אחת לא חוששים שיתקענה בחוזק.

[שמועה ג' בשם רב] עתידה תורה שתשתכח מישראל

תורה, דאמר רב: עתידה תורה שתשתכח מישראל,

שנאמר 'והפלא ה' את מפתך',

'הפלאה' זו, איני יודע מהי,

כשהוא אומר 'לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו, הוי אומר הפלאה זו תורה, שחכמת חכמיו תאבד.

תנו רבנן, כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה [מקום מושבם של החכמים קרוי 'כרם' על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם] אמרו: עתידה תורה שתשתכח מישראל,

שנאמר 'הנה ימים באים נאם ה' אלהים, והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כי אם לשמע את דברי ה',

וכתיב 'ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה', ולא ימצאו'

דבר ה', זו הלכה, כדכתיב 'להגיד לכם את דבר ה', דהיינו תורה.

דבר ה', זה הקץ, [רש"י כותב על כך: לא ידענא מהיכא].

דבר ה', זו נבואה, כדכתיב 'דבר ה' אשר היה אל הושע'.

ומאי ישוטטו לבקש את דבר ה', אמרו: עתידה אשה שתטול פכר של תרומה, ותחזור בכתי כנסיות ובכתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מבין

שואלת הגמרא: אם טהורה היא, ואם טמאה היא, בהדיא כתיב בה [במפורש הוא כתוב] 'מפל האכל אשר יאכל', והיינו שאוכל שהיה בכלי חרס שהיה בו נבלת שרץ, הרי הוא טמא, וכיון שהוא תורה שבכתב הרי היא כתובה ומונחת, יקראו ויראו.

מבאררת הגמרא: אלא האשה תחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע, אם ראשונה היא, ואם שניה היא, ואין מבין.

שואלת הגמרא: הא נמי מתניתין היא, כדתנן: השרץ שנמצא בתנור, הפת שבתוכו שניה, שהתנור תחלה - שהשרץ הוא אב הטומאה, והתנור שנמצא מהשרץ הוא ראשון לטומאה, והאוכלים שבאוויר התנור נעשים שניים.

עונה הגמרא: **מִסְתַּפְקָא לְהוּ הָא דְאָמַר לָהּ רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה לְרַבָּא, לְחַזְיָיָהּ לְהַאי תַּנּוּרָא כְּמַאן דְּמְלִי טְמָאָה** - נראה את התנור כאילו הוא מלא טומאה, שכיון שהתנור נטמא אפילו כשהשרץ באוירו והוא לא נגע בתנור, הרי זה מפני שאנו רואים שהתנור כולו מלא טומאה, וְתַהוּי פֶת רֵאשׁוּנָה - ואם כך הפת תהא ראשונה כאילו היא נגעה בשרץ עצמו, שהרי כל אויר התנור כאילו מלא בטומאת שרץ.

אָמַר לָהּ: לָא אָמְרִינָן לְחַזְיָיָהּ לְהַאי תַּנּוּרָא כְּמַאן דְּמְלִי טְמָאָה,

דְּתַנְיָא, יָכוֹל יְהוּ כָּל הַכְּלִים מִטְּמָאִין בְּאִוִיר כְּלֵי חֶרֶס, תְּלַמוּד לּוֹמַר 'כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא' וּסְמִיךְ לִיה 'מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכְלוּ, אֲכָלִין מִטְּמָאִין בְּאִוִיר כְּלֵי חֶרֶס, וְאִין כְּלִים מִטְּמָאִין בְּאִוִיר כְּלֵי חֶרֶס - שאם היה כלי אחר בתוך התנור, אינו נטמא מאויר הכלי, שכלי מקבל טומאה רק מאב הטומאה ולא מראשון לטומאה ולכן אינם נטמאים מהכלי שהוא רק ראשון, (ורק אוכלים ומשקים שמקבלים טומאה מראשון נטמאים ונעשים שניים).

ומכאן לומדים שאין אומרים שכל הכלי מלא בטומאת שרץ, (שאם כל הכלי היה מלא בטומאת שרץ, הרי גם כלים שבתוכו היו נטמאים, שכלים מקבלים טומאה מאב הטומאה). ובדבר זה עתידה אשה שתחזור בבתי כנסיות ובתי מדרשות לידע אם אומרים שהתנור כמי שהוא מלא או לא.

רשב"י: חס ושלום שתשתכח תורה מישראל

תַּנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אוֹמַר: חָס וְשָׁלוֹם שֶׁתִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַה מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר 'כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ', אֲלֹא מָה אָנֹכִי מְקַיֵּם 'יִשׁוּטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמָּצְאוּ', שְׁלֹא יִמָּצְאוּ (דף קל"ט) הַלֵּכָה בְּרוּרָה [בטעמים שלא יהא בה מחלוקת], וּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה בְּמִקּוּם אֶחָד.

14) ונתחם את עיר בנין...
15) ויבנה יוסף פתח...
16) ויבנה יוסף פתח...
17) ויבנה יוסף פתח...
18) ויבנה יוסף פתח...
19) ויבנה יוסף פתח...
20) ויבנה יוסף פתח...

ליוני רש"י

המדרש ליוני בשנת...

מוסף רש"י

שנאמר כי ואוצרו...

כבוד סינין...
המבטלים לנפש...

היינו פועלים...
שנשמעו להם...

דיהים זהו עמקיהן...
ועל זמניהם...

לדיני צור...
שנעבדנו את ה'...

והכרה שיש אין...
מגלים בהן וממנו...

אזרחי...
כפנים ונאולו נדס...

הדינין...
שפינין פסוקין...

וממנו את הדין...
וטועין וטועין...

הבעלים של כדן...
וטוטנו לשכנדנו...

והרי הוא כחול...
נשמחו: סופיה...

הדינין...
שנשמעין שערות...

עורכי הדינין...
מלמדן את בעלי...

דינין לטעון...
עמו מכלל דעו...

לא: וזה לשון...
המשפט. שנבדל של...

שזה גדול ממנו...
וקדם לתפש נגלת...

כפינה על אחר...
כדכטיב (שם א' 6)

הנגלה נגלתי...
אין את ארץ ומוצא...

עד נגולה...
על מנרים התכונה...

(יחזקאל ע) עד ויננו...
וי אעפ"כ אלו...

תקאלו עני...
זאת: בני שפיר...

מקום: ילנה...
מסו. לנעמה שבת:

כשפאה...
מלוויין עבדל כל הבגט...

ככרמא ירק...
הוא וכלני בעל סאו...

אלו הוא וחינו...
כלאים כרים: ועשלה...

כך עליה חוט...
או משיחה: ומשי...

לפי שאין...
עני מורה: ומקילו...

לפני שפאה...
כלאים: וקי"ל נבדכתי...

בפקד פלד...
גבי עולה ויה"ה...

שאלף הוא...
מלחיה חלקו חלקו...

ונבהג מן...
המורה אלף חלקו:

יפי פרוטה...
לעיון נכרי: קסבר...

מחון לחך...
שרי ומיהו כל מה...

דלפני שפאה...
שני שלף ילמדו...

תולין פרק עשרים שבת

קלמ' תורה אור השלם

הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחר:
תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראתי
דור שצרות ברבות באות עליו צא וברוק
בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם
לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר

ושמעו נא זאת ראשי בית יעקב וצאנאי בית
ישראל המתעבים משפתי אמרת כל הישרה
יעקשו בונה ציון כדמים וירושלים בעולה
ראשיה בשוחד ישפוטו ובהניה במחיר ויוו
ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו וגו'

וכרשית הן אלא שלם משפתי במאי שנאמר
והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג'
פורענות כנגד ג' עבירות שברדם שנאמר
ולכן בגלגלים ציון שדה תחרש וירושלים
עין תהיה וחר הבית תלכמות יער א' ואין

הקב"ה משרה שכניתו על ישראל עד שיכלו
שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר
ואשיבה די עורך ואצרוף כבוד סודך
ואשיבה כל בדירך ואשיבה שופטיך
כבראשונה ויועצך כבתחלה וגו' א' אמר עולא

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר
רב פאפ א' במלי יהירי במלי אמושי א'
במלי דייני במלי ג' וגורפמי א' במלי יהירי
במלי אמושי דכתיב ואצרוף כבוד סודך א'
במלי דייני גורפמי דכתיב ה' סתיר ה'

משפטיך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום
ר"א בר' שמעון מ"ד ש"ב ה' ממה רשעים
שבט מושלים שבר ה' ממה רשעים אלו
הדיינין שנעשו שבר לחונניה שבט מושלים
אלו ת"ה שבמשפחות הדיינין מר זוטרא

אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות
ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי ביום
ר"ל מאי דכתיב י' כפכים גנואלו כרם
ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר
לשונכם עוליהו תהגה כי כפכים גנואלו כרם

אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי
הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי
דייני ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה
מיום שפרש יוסף מאהויל אל מעם מרים
דכתיב ולקדקד ניר אחור ר' יוסי בר' חנינא

אמר אף הן לא מעמו מעם יין דכתיב וישתו
וישכרו עמו מכלל דעד האידינא לא (היה)
שיכרות) ואורך שיכרות הוא דלא הוה שותה
מיהא הוה ואמר רבי מלאי בשכר י' וראך

ושמה בלבו וזה לחשוף המושפט על לבו:
שלוהו ליה בני בשכר דלוי כילה
מזה כשנותא בכרמא מזה ב"ט מהו אדוילי נה
נפשיה דלוי אמר
שמואל רבב מנשיא א' חבומת שלח להו כילה
חורוני על כל צירי

כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלה להו
כדרמי בר יחזקאל לפי שאיני בני
תורה בשותא בכרמא עירובא ולישלה להו
כד"ט דתניא "כישות ר' מריפון אומר אין
כלאים בכרם וחכמים

אומרים כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל בארץ
הלכה כמחנהו בח"ל לפי שאיני בני תורה
כרמיו בר האי מאן דבעי למיזוני כשותא
בכרמא וליזעו רב עמרם חסידא מגנדי
עילויה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לתאן
נכרי וזעו ליה וליתן ליה חתינוק
ישראל אתי למיסקר וליתן ליה לגדול
נכרי אתי לאיחלופי בישראל

מת שלח להו מת לא יתעסקו ביה לא
יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב
ראשון ולא ביום טוב שני
איני והאמר רבי יהודה בר שילת
אמר רבי אפי עורבא הוה בני
כנישתא דמעון ביום טוב
הסמוך לשבת

ולא יוס

הלכה ברורה. בטעמים שלא יהא זה
מחוקת: ג' עניות. בשח
ישפוטו וצמח יור וצמח בכסף
יקסמו: ג' פורעניות. שדה
תחרש עין מזה ולבנות יער:
ויועצך כבתחלה. ואחר כך יקרא
לך עיר הלך לשותה כד שפיה:
א' בעלי ימיר. ישאל מתייהרם

הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחר:
תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראתי
דור שצרות ברבות באות עליו צא וברוק
בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם
לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר

ושמעו נא זאת ראשי בית יעקב וצאנאי בית
ישראל המתעבים משפתי אמרת כל הישרה
יעקשו בונה ציון כדמים וירושלים בעולה
ראשיה בשוחד ישפוטו ובהניה במחיר ויוו
ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו וגו'

וכרשית הן אלא שלם משפתי במאי שנאמר
והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג'
פורענות כנגד ג' עבירות שברדם שנאמר
ולכן בגלגלים ציון שדה תחרש וירושלים
עין תהיה וחר הבית תלכמות יער א' ואין

הקב"ה משרה שכניתו על ישראל עד שיכלו
שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר
ואשיבה די עורך ואצרוף כבוד סודך
ואשיבה כל בדירך ואשיבה שופטיך
כבראשונה ויועצך כבתחלה וגו' א' אמר עולא

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר
רב פאפ א' במלי יהירי במלי אמושי א'
במלי דייני במלי ג' וגורפמי א' במלי יהירי
במלי אמושי דכתיב ואצרוף כבוד סודך א'
במלי דייני גורפמי דכתיב ה' סתיר ה'

משפטיך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום
ר"א בר' שמעון מ"ד ש"ב ה' ממה רשעים
שבט מושלים שבר ה' ממה רשעים אלו
הדיינין שנעשו שבר לחונניה שבט מושלים
אלו ת"ה שבמשפחות הדיינין מר זוטרא

אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות
ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי ביום
ר"ל מאי דכתיב י' כפכים גנואלו כרם
ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר
לשונכם עוליהו תהגה כי כפכים גנואלו כרם

אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי
הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי
דייני ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה
מיום שפרש יוסף מאהויל אל מעם מרים
דכתיב ולקדקד ניר אחור ר' יוסי בר' חנינא

אמר אף הן לא מעמו מעם יין דכתיב וישתו
וישכרו עמו מכלל דעד האידינא לא (היה)
שיכרות) ואורך שיכרות הוא דלא הוה שותה
מיהא הוה ואמר רבי מלאי בשכר י' וראך

ושמה בלבו וזה לחשוף המושפט על לבו:
שלוהו ליה בני בשכר דלוי כילה
מזה כשנותא בכרמא מזה ב"ט מהו אדוילי נה
נפשיה דלוי אמר
שמואל רבב מנשיא א' חבומת שלח להו כילה
חורוני על כל צירי

כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלה להו
כדרמי בר יחזקאל לפי שאיני בני
תורה בשותא בכרמא עירובא ולישלה להו
כד"ט דתניא "כישות ר' מריפון אומר אין
כלאים בכרם וחכמים

אומרים כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל בארץ
הלכה כמחנהו בח"ל לפי שאיני בני תורה
כרמיו בר האי מאן דבעי למיזוני כשותא
בכרמא וליזעו רב עמרם חסידא מגנדי
עילויה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לתאן
נכרי וזעו ליה וליתן ליה חתינוק
ישראל אתי למיסקר וליתן ליה לגדול
נכרי אתי לאיחלופי בישראל

מת שלח להו מת לא יתעסקו ביה לא
יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב
ראשון ולא ביום טוב שני
איני והאמר רבי יהודה בר שילת
אמר רבי אפי עורבא הוה בני
כנישתא דמעון ביום טוב
הסמוך לשבת

15) ויבנה יוסף פתח...
16) ויבנה יוסף פתח...
17) ויבנה יוסף פתח...
18) ויבנה יוסף פתח...
19) ויבנה יוסף פתח...
20) ויבנה יוסף פתח...

המדרש ליוני בשנת...

שנאמר כי ואוצרו...

כבוד סינין...
המבטלים לנפש...

היינו פועלים...
שנשמעו להם...

דיהים זהו עמקיהן...
ועל זמניהם...

לדיני צור...
שנעבדנו את ה'...

והכרה שיש אין...
מגלים בהן וממנו...

אזרחי...
כפנים ונאולו נדס...

הדינין...
שפינין פסוקין...

וממנו את הדין...
וטועין וטועין...

הבעלים של כדן...
וטוטנו לשכנדנו...

והרי הוא כחול...
נשמחו: סופיה...

הדינין...
שנשמעין שערות...

עורכי הדינין...
מלמדן את בעלי...

דינין לטעון...
עמו מכלל דעו...

לא: וזה לשון...
המשפט. שנבדל של...

שזה גדול ממנו...
וקדם לתפש נגלת...

כפינה על אחר...
כדכטיב (שם א' 6)

הנגלה נגלתי...
אין את ארץ ומוצא...

עד נגולה...
על מנרים התכונה...

(יחזקאל ע) עד ויננו...
וי אעפ"כ אלו...

תקאלו עני...
זאת: בני שפיר...

מקום: ילנה...
מסו. לנעמה שבת:

כשפאה...
מלוויין עבדל כל הבגט...

ככרמא ירק...
הוא וכלני בעל סאו...

אלו הוא וחינו...
כלאים כרים: ועשלה...

כך עליה חוט...
או משיחה: ומשי...

לפי שאין...
עני מורה: ומקילו...

לפני שפאה...
כלאים: וקי"ל נבדכתי...

בפקד פלד...
גבי עולה ויה"ה...

שאלף הוא...
מלחיה חלקו חלקו...

ונבהג מן...
המורה אלף חלקו:

יפי פרוטה...
לעיון נכרי: קסבר...

מחון לחך...
שרי ומיהו כל מה...

דלפני שפאה...
שני שלף ילמדו...

ולא יוס

הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחר:
תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראתי
דור שצרות ברבות באות עליו צא וברוק
בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם
לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר

ושמעו נא זאת ראשי בית יעקב וצאנאי בית
ישראל המתעבים משפתי אמרת כל הישרה
יעקשו בונה ציון כדמים וירושלים בעולה
ראשיה בשוחד ישפוטו ובהניה במחיר ויוו
ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו וגו'

וכרשית הן אלא שלם משפתי במאי שנאמר
והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג'
פורענות כנגד ג' עבירות שברדם שנאמר
ולכן בגלגלים ציון שדה תחרש וירושלים
עין תהיה וחר הבית תלכמות יער א' ואין

הקב"ה משרה שכניתו על ישראל עד שיכלו
שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר
ואשיבה די עורך ואצרוף כבוד סודך
ואשיבה כל בדירך ואשיבה שופטיך
כבראשונה ויועצך כבתחלה וגו' א' אמר עולא

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר
רב פאפ א' במלי יהירי במלי אמושי א'
במלי דייני במלי ג' וגורפמי א' במלי יהירי
במלי אמושי דכתיב ואצרוף כבוד סודך א'
במלי דייני גורפמי דכתיב ה' סתיר ה'

משפטיך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום
ר"א בר' שמעון מ"ד ש"ב ה' ממה רשעים
שבט מושלים שבר ה' ממה רשעים אלו
הדיינין שנעשו שבר לחונניה שבט מושלים
אלו ת"ה שבמשפחות הדיינין מר זוטרא

אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות
ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי ביום
ר"ל מאי דכתיב י' כפכים גנואלו כרם
ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר
לשונכם עוליהו תהגה כי כפכים גנואלו כרם

אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי
הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי
דייני ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה
מיום שפרש יוסף מאהויל אל מעם מרים
דכתיב ולקדקד ניר אחור ר' יוסי בר' חנינא

אמר אף הן לא מעמו מעם יין דכתיב וישתו
וישכרו עמו מכלל דעד האידינא לא (היה)
שיכרות) ואורך שיכרות הוא דלא הוה שותה
מיהא הוה ואמר רבי מלאי בשכר י' וראך

ושמה בלבו וזה לחשוף המושפט על לבו:
שלוהו ליה בני בשכר דלוי כילה
מזה כשנותא בכרמא מזה ב"ט מהו אדוילי נה
נפשיה דלוי אמר
שמואל רבב מנשיא א' חבומת שלח להו כילה
חורוני על כל צירי

כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלה להו
כדרמי בר יחזקאל לפי שאיני בני
תורה בשותא בכרמא עירובא ולישלה להו
כד"ט דתניא "כישות ר' מריפון אומר אין
כלאים בכרם וחכמים

אומרים כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל בארץ
הלכה כמחנהו בח"ל לפי שאיני בני תורה
כרמיו בר האי מאן דבעי למיזוני כשותא
בכרמא וליזעו רב עמרם חסידא מגנדי
עילויה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לתאן
נכרי וזעו ליה וליתן ליה חתינוק
ישראל אתי למיסקר וליתן ליה לגדול
נכרי אתי לאיחלופי בישראל

מת שלח להו מת לא יתעסקו ביה לא
יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב
ראשון ולא ביום טוב שני
איני והאמר רבי יהודה בר שילת
אמר רבי אפי עורבא הוה בני
כנישתא דמעון ביום טוב
הסמוך לשבת

ולא יוס

15) ויבנה יוסף פתח...
16) ויבנה יוסף פתח...
17) ויבנה יוסף פתח...
18) ויבנה יוסף פתח...
19) ויבנה יוסף פתח...
20) ויבנה יוסף פתח...

המדרש ליוני בשנת...

שנאמר כי ואוצרו...

כבוד סינין...
המבטלים לנפש...

היינו פועלים...
שנשמעו להם...

דיהים זהו עמקיהן...
ועל זמניהם...

לדיני צור...
שנעבדנו את ה'...

והכרה שיש אין...
מגלים בהן וממנו...

אזרחי...
כפנים ונאולו נדס...

הדינין...
שפינין פסוקין...

וממנו את הדין...
וטועין וטועין...

הבעלים של כדן...
וטוטנו לשכנדנו...

והרי הוא כחול...
נשמחו: סופיה...

הדינין...
שנשמעין שערות...

עורכי הדינין...
מלמדן את בעלי...

דינין לטעון...
עמו מכלל דעו...

לא: וזה לשון...
המשפט. שנבדל של...

שזה גדול ממנו...
וקדם לתפש נגלת...

כפינה על אחר...
כדכטיב (שם א' 6)

הנגלה נגלתי...
אין את ארץ ומוצא...

עד נגולה...
על מנרים התכונה...

(יחזקאל ע) עד ויננו...
וי אעפ"כ אלו...

תקאלו עני...
זאת: בני שפיר...

מקום: ילנה...
מסו. לנעמה שבת:

כשפאה...
מלוויין עבדל כל הבגט...

ככרמא ירק...
הוא וכלני בעל סאו...

אלו הוא וחינו...
כלאים כרים: ועשלה...

כך עליה חוט...
או משיחה: ומשי...

לפי שאין...
עני מורה: ומקילו...

לפני שפאה...
כלאים: וקי"ל נבדכתי...

בפקד פלד...
גבי עולה ויה"ה...

שאלף הוא...
מלחיה חלקו חלקו...

ונבהג מן...
המורה אלף חלקו:

יפי פרוטה...
לעיון נכרי: קסבר...

מחון לחך...
שרי ומיהו כל מה...

דלפני שפאה...
שני שלף ילמדו...

ולא יוס

הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחר:
תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראתי
דור שצרות ברבות באות עליו צא וברוק
בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם
לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר

ושמעו נא זאת ראשי בית יעקב וצאנאי בית
ישראל המתעבים משפתי אמרת כל הישרה
יעקשו בונה ציון כדמים וירושלים בעולה
ראשיה בשוחד ישפוטו ובהניה במחיר ויוו
ונביאיה בכסף יקסומו ועל ה' ישענו וגו'

וכרשית הן אלא שלם משפתי במאי שנאמר
והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג'
פורענות כנגד ג' עבירות שברדם שנאמר
ולכן בגלגלים ציון שדה תחרש וירושלים
עין תהיה וחר הבית תלכמות יער א' ואין

הקב"ה משרה שכניתו על ישראל עד שיכלו
שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר
ואשיבה די עורך ואצרוף כבוד סודך
ואשיבה כל בדירך ואשיבה שופטיך
כבראשונה ויועצך כבתחלה וגו' א' אמר עולא

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר
רב פאפ א' במלי יהירי במלי אמושי א'
במלי דייני במלי ג' וגורפמי א' במלי יהירי
במלי אמושי דכתיב ואצרוף כבוד סודך א'
במלי דייני גורפמי דכתיב ה' סתיר ה'

משפטיך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום
ר"א בר' שמעון מ"ד ש"ב ה' ממה רשעים
שבט מושלים שבר ה' ממה רשעים אלו
הדיינין שנעשו שבר לחונניה שבט מושלים
אלו ת"ה שבמשפחות הדיינין מר זוטרא

אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות
ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי ביום
ר"ל מאי דכתיב י' כפכים גנואלו כרם
ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר
לשונכם עוליהו תהגה כי כפכים גנואלו כרם

אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי
הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי
דייני ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה
מיום שפרש יוסף מאהויל אל מעם מרים
דכתיב ולקדקד ניר אחור ר' יוסי בר' חנינא

יום חמישי ב אב תש"פ

שבת דף קלט

הִלְכָה בְרוּרָה וּמִשְׁנָה בְרוּרָה בְּמִקוּם אֶחָד.

כל פורענות שבאה לעולם, אינה אלא בשביל דייני ישראל

תְּנִי רַבִּי יוֹסִי בֶן אֱלִישֶׁע אוֹמֵר: אִם רָאִיתָ דוֹר שְׁצָרוֹת רְבוֹת בְּאוֹת עָלְיוֹ, צֵא וּבְדַק בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁכָל פּוֹרְעָנוֹת שֶׁבָּאָה לְעוֹלָם לֹא בָּאָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל דֵּינֵי יִשְׂרָאֵל,

שְׁנֵאמַר 'שְׁמַעוּ נָא זֹאת רְאִשֵׁי בֵית יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵית יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַבְּכִים מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל הַיִּשְׁרָה יַעֲקֹשׁוּ,

בְּנֵה צִיּוֹן בְּדַמִּים וִירוּשָׁלַם בְּעוֹלָה,

רְאִשֵׁיהָ בְּשַׁחַד יִשְׁפֹּטוּ,

וְכֹהֲנֶיהָ בְּמַחִיר יוֹרוּ,

וְנָבִיאֶיהָ בְּכֶסֶף יִקְסְמוּ,

וְעַל ה' יִשְׁעֲנוּ וְגו' [לאמור, הלא ה' בקרבנו, לא תבוא עלינו רעה].

רְשָׁעִים הֵן, אֶלָּא שֶׁתְּלוּ בְּטַחֲוֹנָם בְּמִי שְׁאֵמַר וְהִיא הָעוֹלָם,

לְפִיכָף מְבִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶן שְׁלֵשׁ פְּרַעְוֵנוֹת, כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֲבֻרוֹת שְׁבִיבִים [א]. בשחד ישפוטו. ב. במחיר יורו. ג. ונביאיה בכסף יקסמו, [שנאמר [א] 'לִכֵּן בְּגִלְלָכֶם צִיּוֹן שָׁדָה תִּחְרַשׁ, [ב] וִירוּשָׁלַם עֵינֵי תִהְיֶה, [ג] וְהָרַב הַבַּיִת לְכַמּוֹת יַעַר.

וְאִין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁרְהָ שְׁכִינְתּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּכְלוּ שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים רָעִים מִיִּשְׂרָאֵל,

שְׁנֵאמַר 'וְאִשְׁכַּח יְדֵי עֲלִיף, וְאִצְרַף כְּבַר סִיגִיף, וְאִסִּירָה כָּל בְּדִילִיף, וְאִשְׁכַּח שְׁפָטִיף כְּבָרָא שְׁנָה, וְיַעֲצִיף כְּבִתְחִלָּה' וְגו', ואחר כך נאמר 'יקרא לך עיר הצדק', לשרות בה שכינה.

אָמַר עוֹלָא: אִין יְרוּשָׁלַם נִפְדִּית אֶלָּא בְּצַדְקָה, שְׁנֵאמַר 'צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשִׁבְיָהּ בְּצַדְקָה'.

אם יתבטלו ישראל המתייהרים בכלורית ובמלבושי יהירות, יתבטלו המינים הרוצים והפועלים להבדיל את ישראל מזה'

אָמַר רַב פֶּפְאָ: אִי בְּטָלֵי יְהִירֵי - אִם יִפְסִיקוּ יִשְׂרָאֵל הַמִּתִּייהָרִים בְּבִלּוּרִית וּבְמִלְבוּשֵׁי יְהִירוֹת כְּפֹרְשִׁים, לַעֲשׂוֹת בְּלוּרִיּוֹת וּלְלַכֵּת בְּבִגְדִים אֱלוֹ, בְּטָלֵי אֲמִגּוּשֵׁי - יִתְבַּטְּלוּ הַמִּינִים הַגְּלוּחִים הַמִּשְׁנִיאִים אוֹתָנּוּ, וְרוֹצִים לְהַבְדִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּשַׁקְרִיהֶם.

אם יתבטלו הרשעים הדיינים המטים את הדין, יתבטלו השוטרים הגוים המצערים את ישראל

אי בְּטָלִי דִינִי - אם יתבטלו הרשעים מישראל שמטין דין, בְּטָלִי גְזִירַפְטִי - יתבטלו מעל ישראל נוגשי ושוטרי עובדי כוכבים.

ומביא מקור הדברים: אי בְּטָלִי יְהִירִי, בְּטָלִי אֲמָגוּשִׁי, דְּכָתִיב 'וְאָצְרָף כָּבֵר סִיגִיךָ', הם גסי הרוח שמגדלין עצמן, לשון ישגה מאד (איוב ח), ואחר כך ואסירה כל בדיליך אלו המינים שלא יבדילו את ישראל מן הקדוש ברוך הוא, בשקריהם.

אי בְּטָלִי דִינִי, בְּטָלִי [מעל ישראל] גְזִירַפְטִי, דְּכָתִיב 'הַסִּיר ה' מִשְׁפָּטֶיךָ פָּנָה אִיבְךָ'.

אמר רבי מלאי משום רבי אלעזר ברבי שמעון: מאי דְּכָתִיב 'שְׂכַר ה' מִטָּה רְשָׁעִים שְׂכַט מוֹשְׁלִים',

'שְׂכַר ה' מִטָּה רְשָׁעִים', אֵלּוּ הַדֵּינִין שֶׁנַּעֲשׂוּ מִקֵּל לְחַזְנֵיהֶם - לשמשיהן, שהם שליחי בית דין שאומרים: לא אהיה שליח ואזמין את פלוני לבית דין אם לא תרבה לי שכר, ואחר פסק דין אומר השליח: לא ארדנו להיכנס למשכנו, אם לא תרבה לי שכר. והדיינים נותנים להם יד ומחזקים ידיהם, ונמצא שהשליחים לוקחים שכר שלא כדין, והדיינים הם ביד השליחים לעשות להם רצונם.

'שְׂכַט מוֹשְׁלִים', אֵלּוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּמִשְׁפַּחַת הַדֵּינִין, היינו דיינים רשעים שתלמידי חכמים שבמשפחותם להם למקל ולאגרוף, שעל ידיהם היו מעמידין אותן, ומחפין עליהם, ועושין סניגורין לדבריהם.

מִרְ זוּטְרָא אָמַר: אֵלּוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְלַמְּדִים הַלְכוֹת צְבוּר לְדִינֵי בּוּר - שבהבטחת אותן תלמידי חכמים מעמידין דייני בור לדון את כל הבא, והרבה דינין שאין נמלכים בהן ומטין אותן.

דרשה על הדיינים ושאר השייכים לדין, שאין נוהגים כשורה

אמר רבי אליעזר בן מלאי משום ריש לקיש: מאי דְּכָתִיב 'כִּי כָפִיכֶם נִגְאָלוּ בְּדָם וְאָצְבָּעוֹתֵיכֶם בְּעוֹן שְׁפָתוֹתֵיכֶם דְּבַר שֶׁקֶר לְשׁוֹנְכֶם עוֹלָה תִּהְיֶה',

'כִּי כָפִיכֶם נִגְאָלוּ בְּדָם', אֵלּוּ הַדֵּינִין, שכפיהן פשוטין לקבל שוחד, ומטין את הדין, ונוטלין ממון מן הבעלים שלא כדין ונותנו לשכנגדו, והרי הוא כנוטל נשמתו.

וְאָצְבָּעוֹתֵיכֶם בְּעוֹן, אֵלּוּ סוֹפְרֵי הַדֵּינִין, שכותבין שטרות של רמיה.

שְׁפָתוֹתֵיכֶם דְּבַר שֶׁקֶר, אֵלּוּ עוֹרְכֵי הַדֵּינִין, מלמדין את בעלי דינין לטעון.

לְשׁוֹנְכֶם עוֹלָה תִּהְיֶה, אֵלּוּ בַּעְלֵי דִינִין.

מאמר נוסף של רבי מלאי

ואמר רבי מלאי משום רבי יצחק מגדלגא: מיום שפרש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין, דכתיב 'ולקדקד נזיר אחיו'.

רבי יוסי ברבי חנינא אמר: אף הן לא טעמו טעם יין, דכתיב 'וישתו וישכרו עמו', מפלל דעד האדנא לא הוה שכרות.

ואידך, שכרות הוא דלא הוה שתייה, מיהא הוה.

עוד מאמר של רבי מלאי

ואמר רבי מלאי: 'בשכר וראך ושמה בלב', זכה לחשן המשפט על לבו, שהיה גדול ממנו, וקודם למשה נגלית שכינה על אהרן, כדכתיב (שמואל א, ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך, ונאמרה לו נבואה של מצרים הכתובה (ביחזקאל כ) עד וימרו בי, ואף על פי כן לא נתקנא בו בזאת.

ש'לחו לה בני בשכר [אנשים ממקום ששמו 'בשכר' ג' שאלות] ללוי,

[שאלה א:'] כלה מהו, לנטותה בשבת.

[שאלה ב:'] כשותא כשות שגדלה על הקוצים, בכרמא מהו, האם ירק הוא והרי זה כלאים בכרם, או אילן הוא ואינו כלאים בכרם.

[שאלה ג:'] מת ביום טוב, מהו, האם מותר לקוברו.

אדאזל - עד שהלך השליח לשאול את לוי שאלות אלו, נח נפשה דלוי - לוי נפטר.

אמר שמואל לרב מנשיא: אי חכימת - אם חכם אתה ויודע לענות על שאלותיהם: שלח להו - תשלח להם תשובה על שאלותיהם:

א: כילה, אין אופן לנטותה

שלח להו רב מנשיא: כלה חזרנו על כל צדי כלה, ולא מציינו לה צד התר.

שואלת הגמרא: ולשלח להו צד היתר כרמי בר יחזקאל, שאמר שאם כרך עליה חוט או משיחה, מותר.

עונה הגמרא: לפי שאינן בני תורה, ויבואו להקל יותר.

ב: כשותא בכרם היא כלאים

כשותא בכרמא, ערבובא - כלאים.

שואלת הגמרא: ולשלח להו כרבי טרפון, דתניא: כשות, רבי טרפון אומר: אין כלאים בכרם. וחקמים אומרים: כלאים בכרם,

וקנימא לן בברכות, גבי ערלה, והוא הדין לכלאים, שאף היא מצוה התלויה בארץ, ואינה נוהגת מן התורה אלא בארץ, כל המיקל בארץ, הלכה כמותו בחוץ לארץ?

עונה הגמרא: לפי שאינן בני תורה, וחשש שיבואו להקל יותר.

[דעת האמוראים בענין כשותא בכרמא:]

מכריז רב: האי מאן דבעי למזרע כשותא בכרמא, לזרע.

רב עמרם חסידא מנגד עלוה - היה מלקה על מי שעושה זאת.

רב משרשיא יהב לה פרוטה לתינוק גוי וזרע לה, שסבר בחוץ לארץ שרי, ומיהו, כל כמה דאפשר משני, שלא ילמדו להקל.

שואלת הגמרא: ולתן לה לתינוק ישראל?

עונה הגמרא: אתי למסרף - בתינוק ישראל יש חשש שהוא יבוא להיגרר ולעשות כך גם כשיגדל.

שואלת הגמרא: ולתן לה לגדול גוי?

עונה הגמרא: אתי לאחלופי בישראל - אם יתנו זאת לגוי גדול, יש לחשוש שיבואו לטעות ולהתיר זאת גם על ידי ישראל גדול.

ג': מת ביו"ט לא יתעסקו בו לא ישראל ולא גוים

מת.

שלח להו: מת, לא יתעסקו בו לא יהודאין, ולא ארמאין - לא יהודים ולא גוים, לא ביום טוב ראשון, ולא ביום טוב שני.

שאלה: והרי שנינו היתר בזה לקוברו על ידי גוי

שואלת הגמרא: איני, והאמר רבי יהודה בר שילת אמר רבי אסי: עובדא הוה כבי כנישתא דמעון - היה מעשה בבית כנסת של העיר 'מעון' ביום טוב הסמוך לשבת, [עמוד ב]

ולא ידענא אי מלפניה [אם חל יום טוב בערב שבת, ומת ביום טוב, ומפני שלא יוכלו להתעסק בו בשבת התירו לקוברו ביום טוב על ידי גוים], אי מלאחריה [אם חל יום טוב ביום ראשון, והוא מת בשבת, ומפני שנשתהא כבר והיה מסריח, התירו לקוברו ביום טוב], ואתו לקמיה דרבי יוחנן, ואמר להו: יתעסקון בה עממין,

ואמר רבא: מת ביום טוב ראשון [מת שנשתהא, כגון שמת בשבת ולמחר היה יום טוב], יתעסקו בו עממין,

ביום טוב שני, יתעסקו בו ישראל, ואפילו ביום טוב שני של ראש השנה, מה שאין כן בכיצה [שלגבי ביצה שנולדה ביום טוב ראשון היא מותרת בשני, ולגבי ראש השנה אין מקילים בזה ונולדה בזה אסורה בזה, ואעפ"כ לגבי מת מקילים בזה ביו"ט שני של ר"ה לקבור אפילו על ידי ישראל],

תשובה: לפי שאינם בני תורה לא רצה ללמדם היתר זה

עונה הגמרא: לפי שאינן בני תורה, וחשש שיבואו להקל יותר, לכן לא הקיל להם בזה.

מתעטף בסדין של הכילה ויוצא לרשות הרבים, ואף שיש בסדין רצועות, אין זה הוצאה

אמר רבי אבין בר רב הונא אמר רב תמא בר גרמיא: מתעטף אדם בכילה ובכספיה - מתעטף אדם בכילה שהוא הסדין (שמניח בדרך כלל על המיטה כאוהל), ומתעטף בו דרך מלבוש, ואף שיש רצועות שמחוברות לסדין זה, אין זה משאוי, ויוצא כך לרשות הרבים בשבת ואינו חושש משום הוצאה, שאין הרצועות האלו עשויות אלא לנטותה באהל, ואינם נחשבים כדבר בפני עצמו, אלא הם חלק מהסדין.

שאלה: מה זה שונה מהיוצא בטלית שאינה מצוייצת כהילכתה, שזה הוצאה

שואלת הגמרא: מאי שנא מדרב הונא, דאמר רב הונא אמר רב: היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהילכתה בשבת, חייב חטאת, ואילו לא היתה הציצית מצוייצת כלל, לא היה חייב, שהרי זה לבוש, אבל כיון שהיא מצוייצת שלא כהלכה, הציציות הם משא, ואינם נחשבים חלק מהבד.

תשובה: חוטי הציצית הם חשובים ואינם מתבטלים, אבל חוטי הסדין של הכילה אינם חשובים והם מתבטלים לבגד

עונה הגמרא: ציצית לגבי טלית חשיבי [משום שהחוטים של תכלת] ולא בטלי - והם לא מתבטלים, והרי הם כמשוי]. אבל הני [אלו, הרצועות של הסדין של הכילה] לא חשיבי ובטלי.

מותר להערים לתלות את המשמרת לצורך רימונים, ולהניח בה רימונים (שכך מוכח שהוא לרימונים) ואחר כך יניח בה שמרים

אמר רבה בר רב הונא: לרבנן שאין תולין את המשמרת ביום טוב, וכמבואר אין זה משום אהל אלא משום עובדא דחול, מערים אדם על המשמרת ביום טוב [ותולה אותה] לתלות בה רימונים [שאינן זה עובדא דחול, לתלות משמרת, לצורך רימונים]. ותולה בה שמרים - ולבסוף מניח על המשמרת שמרים, שהאיסור אינו אלא בתליית המשמרת, וכיון שתלה בהיתר (שהערים שעושה זאת לרימונים) אין איסור בהנחת השמרים על המשמרת.

אמר רב אשי: והוא דתלה בה רימונים - ההיתר הוא רק כשבתחילה הניח באמת רימונים על המשמרת, שכך מוכח שבאמת לא עשה זאת בתחילה לשמרים.

שאלה: הרי במקום אחר שנינו שמותר להערים אף בלא שום הוכחה

שואלת הגמרא: מאי שנא מהא דתניא - מה זה שונה ממה ששנינו: מטילין שכר במועד (מבשלים שיכר בחולו של מועד) לצורך המועד.

שלא לצורך המועד, אסור.

אחד שכר תמרים, ואחד שכר שעורים,

אף על פי שיש להן יין, מערים ושותה מן החדש - מותר להטיל שיכר במועד אף אם יש לו שיכר, וישתה מן החדש, הרי אף בלא שום הוכחה שהוא מבשלו למועד מותר להערים.

תשובה, רק במשמרת צריך מעשה המוכיח, שאם לא כן הוא נראה לצורך שמרים

עונה הגמרא: היתם [שם, לגבי שיכר] לא מוכחא מלתא - לא מוכח הדבר שהוא דבר

איסור, שהרואה אומר לצורך המועד הוא, שאין הכל יודעין שיש לו מן הישן. אבל **הָכָא** [כאן, לגבי משמרת] **מוֹכְחָא מְלֵתָא** - מוכח הדבר לאסור, שסתם תולה משמרת לשמרים הוא תולה, ואם לא יתן בה רמונים בתחילה, ויתן בה שמרים, יהיה מוכח שהוא תלה את המשמרת לשמרים, ולכן שם צריך לתלות בה רמונים].

הערמה בדרבנן על ידי תלמיד חכם

אָמְרוּ לֵה רַבֵּנָן לְרַב אַשִּׁי: חֲזִי מַר הָאִי צְרָבָא מְרַבְּנָן וְרַב הוּנָא בֶּן רַבִּי חִיוֹן שְׁמָה, וְאָמְרִי לֵה רַב הוּנָא בְּרַבִּי חִיוֹן שְׁמָה, דְּשִׁקְל בְּרָא דְתוּמָא [שלקח צלע של שום], **וּמְנַח בְּכַרְזָא דְדִנְא** [והניח את הצלע לסתום נקב שבחבית] **וְאָמַר לְאַצְנוּעָה קַמְכוּנָא** - ואומר אני מתכוין להצניע שם את השום, וכך תיקן את החבית, והרי זה הערמה.

ועוד עשה: **וְאָזַל וְנָאֵם בְּמַבְרָא** - והלך וישן בספינה רחבה העשויה לעבור המים, והיא של נכרי, ויודע הוא שיעבירנה הנכרי לצד האחר, **וְעֵבֵר לְהָךְ גִּיסָא** - וכך הוא עבר לצד האחר, **וְסִיר פִּירִי** - ומשמר שם פירות כרמו, ונמצא שהנכרי מעבירו במים בשבת: **וְאָמַר אֲנָא לְמַנָּם קַמְכוּנָא** - ואמר: לישון אני מתכוון.

אָמַר לְהוּ: הָעֵרְמָה קְאָמְרָתָּ, הָעֵרְמָה בְּדִרְבָּנָן הִיא, שאם יעשה זאת בלא הערמה, הרי הוא עובר על דרבנן, **וְצְרָבָא מְרַבְּנָן לֹא אֲתִי לְמַעַבְדַּ לְכַתְחִילָה** - ותלמיד חכם לא יבוא לעשות זאת לכתחילה, ולכן כיון שתלמיד חכם הוא לא החמירו עליו, שהוא לא יבוא לעשות זאת לכתחילה בלא הערמה.

משנה

נתינת מים על שמרים בשביל שיצלו

נוֹתְנִין מַיִם בשבת, **עַל גְּבֵי הַשְּׁמֵרִים** הנתונים במשמרת מבעוד יום **בְּשִׁבְלֵי שִׁיּוּלֵי** - שיהיו השמרים צלולים והמים יזובו מהם עם מקצת מהיין שנשאר בלוע בהם, ובנתינת המים אין משום בורר, שהמים היו צלולים מתחילה. (ומה שמוציא את היין מהשמרים אין זה בורר כי יין זה מתערב מיד במים והוא נטפל אליו).

סינון יין מהקמחים שבו

וּמְסַנְנִין אֶת הַיַּיִן [מפני הקמחים] **בְּסוּדְרִין, וּבְכַפִּיפָה מְצָרִית** - סל העשוי מצורי דקל, (שאינו זה נחשב כברירת פסולת מאוכל, שאנשים שותים את היין גם עם הקמחים שבו, ויש מבארים שגם בזה לא הותר לסננו אלא על ידי סודר או כפיפה מצרית שהוא שינוי, ולא במשמרת כדרכו).

מותר לברור את החלבון מהחלמון במסננת של חרדל

וְנוֹתְנִין בִּיצָה בְּמַסְנַנַּת שֶׁל חֲרָדֶל - במסננת שמסננים בה חרדל, הפסולת נשארת למעלה והחרדל יורד למטה, ודרכם היה להניח ביצה במסננת זו, והחלמון שהוא נוזלי נוטף למטה, והוא נותן צבע לחרדל, והחלבון שהוא 'קשור' היה נשאר למעלה, ואין בזה משום בורר (טעם הדבר מבואר בגמרא).

תערובת שהיא מאכל בריאים, ומותר לעשותה בשבת

ועושיין אנומליין [תערובת יין דבש ופלפלין] בשבת, והוא משקה שבריאים שותים, ואינו לרפואה.

רבי יהודה אומר: בשבת, ככוס - מותר לעשות 'אנומליין' רק בכמו כוס שיותר מכך הוא טירחה. ביום טוב, בלגין [גדול מכוס]. ובמועד, בקבית [גדול מלגין].
רבי צדוק אומר: הכל לפי האורחין.

גמרא

אסור לסנן יין שיש בו שמרים

אמר זעירי: נותן אדם יין צלול, ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש, אבל עכורין לא.

שאלה: והרי שנינו שמותר לסנן אף יין שיש בו שמרים

מיתבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר: טורד [מערבב] אדם קבית של יין, יינה ושמריה, ונותן לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש.

תשובה: מה ששנינו שמותר לסנן יין שיש בו שמרים, היינו במקום שכל היינות עכורים, ושותים את היין עם השמרים

תרגמה זעירי בין הגתות שנו, במקום שעושים את היינות, שכל היינות עכורין, ושותין אותן בשמריהם, הלכך אין כאן תיקון, שגם בלא סינון שותה אותם כך עם השמרים.

שנינו במשנה: מסננין את היין בסודרין.

אמר רב שימי בר חייא: מותר להניח סודר (בגד) על כלי, (ולשפוך עליו את היין ולסננו) כמבואר במשנה, ובלבד שלא יעשה גמא [מן הסודר בפי הכלי, (שלא יניח את הבגד בצורה כעין 'משפך')] שהוא עובדא דחול שנראה שמסנן במשמרת, או שמא יבוא לידי סחיטה].

שנינו במשנה: מסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: מותר להניח סלסלה בתוך כלי, (ולשפוך עליה את היין ולסננו) כמבואר במשנה, ובלבד שלא יגביה הכפיפה מקרקעיתו של כלי התחתון טפח, שאזי הכפיפה נעשית אהל על הכלי התחתון.

אסור לכסות את כל גיגית היין בכגד, שהוא אוהל

אמר רב: האי פרונקא [בגד ששוטחין על גיגית יין לכסותה], אפליגה דכובא שרי - אם

שוטח את הבגד על חצי כלי, מותר לעשות זאת, שאין זה אוהל. אבל **אֶכְלָה כֶּבֶא** - אם שוטח את הבגד על כל הכלי, **אָסִיר** - אסור לעשות זאת, שהוא אוהל.

לא יערה מהחבית לכלי שיש בו קשים וקסמים בפי הכלי שהוא נראה כמושמרת

אָמַר רַב פֶּפֶּא: לֹא נִהְדַּק אֵינִישׁ צְנִיטָא בְּפִמָּה דְּכוּזְנָתָא - כלי חרס קטן שמערים לתוכו יין מהחבית לא יתן בפיו קשין וקסמים בחזקה (אפילו מבעוד יום) ויערה לתוכו בשבת, **(דְּחֻבִיתָא) מְשׁוּם דְּמַחְזִי** (שהוא נראה) **כְּמִשְׁמֶרֶת**, לפי שאין לך מסננת גדולה מזו.

אם יש בורר בשפיכת שיכר מכלי לכלי, והפסולת נשארת בשולי הכלי

דְּבִי רַב פֶּפֶּא שְׂאָפוּ שְׂכָרָא - היו שופכים שיכר בנחת **מְמָנָא לְמָנָא** - מכלי לכלי, והפסולת נשאר בשולי הכלי.

אָמַר לֵה רַב אֶחָא מְדַפְתִּי לְרַבְנָא: הָאֵיכָא נִיצוּצוֹת - והרי יש ניצוצות קטנות שהם טיפות קטנות המטפטפות כשנפסק הקילוח, והרי בוררם מהפסולת שבשולי הכלי.

עונה הגמרא: **נִיצוּצוֹת לְבִי רַב פֶּפֶּא לֹא חֲשִׁיבִי**, שחנוני מטיל שכר היה, הלכך אינו מקפיד לניצוצות כל כך, וכשמגיע לטיפות האחרונות שבכלי היה משליכם עם הפסולת, (ומה ששופכים בתחילה אין זה בורר, שהשיכר עומד למעלה בפני עצמו ללא תערובת הפסולת).

טעם ההיתר לסנן את החלמון מהחלבון, מפני ששניהם אוכל ואין כאן ברירת פסולת מאוכל

שנינו במשנה: **וְנִתְּנִין בִּיצָה בְּמִסְנַנְתָּ.**

תְּנִי יַעֲקֹב קֶרְתָּה: (דף קמ) לְפִי שְׂאִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ אֶלָּא לְגוֹן - למראה, שהחלמון יפה לגוון ולא החלבון, לכן שניהם נחשבים אוכל, ואין כאן ברירת פסולת מאוכל.

(יש מבארים שהיינו מפני שגם החלמון לא נועד אצלו לאכילה אלא רק לתת צבע לחרדל, על כן אין לחלבון יותר חשיבות מהחלמון, ואין זה כאוכל ופסולת. ויש אומרים שבכל אופן החלבון והחלמון נחשבים מין אחד של אוכל ואין ברירה במין אחד של אוכל).

יום שישי ג אב תש"פ

שבת דף קמ

לפי שאין עושין אותה אלא לגון.

מאכל שנילוש מבעוד יום (שיש בו לחות עצמית או שעירכו מבעוד יום עם מים), האם מותר לערבבו בשבת ביד או בכלי או שיש בזה לישא

אתמר, חרדל שלשו מערב שבת,

דעה א': צריך לעשות שינוי ולערבו בכלי

למחר, אמר רב: ממחו - מערב בחרדל מים או ביין, וכך הוא נהיה יותר נוזלי, ומערבו בכלי, אכל לא ביד, שהדרך לערבו ביד, שכך הוא נהיה מעורב יותר טוב. ואם מערבו בכלי, הוא שינוי.

אמר לה שמואל: (ביד), מדוע אם עושה זאת בכלי הוא שינוי, אטו כל יומא ביד ממחו לה - וכי בכל יום הוא ממחה את החרדל ביד, וכי מאכל חמורים הוא שהדרך לערבבו ביד?

דעה ב': השינוי הוא לערבו ביד

אלא אמר שמואל: ממחו ביד - שאין זה דרכו בחול, ואינו ממחו בכלי.

דעה ג': בין ביד בין בכלי אסור לערבו

אתמר רבי אלעזר אמר: אחד זה ואחד זה, אסור.

דעה ד': בין ביד בכלי מותר לערבו

ורבי יוחנן אמר: אחד זה ואחד זה, מתר.

מחלוקת בהכרעת ההלכה, ושינוי בדעותיהם של האמוראים

אבוי ורבא דאמרי תרויהו: אין הלכה כרבי יוחנן.

קם רבי יוחנן בשיטתה דרבי אלעזר - חזר בו ואסר כרבי אלעזר (דעה ג).

קם רבי אלעזר בשיטתה דשמואל - חזר בו והתיר למחות ביד כשמואל (דעה ב).

אבוי ורבא דאמרי תרויהו: הלכה כרבי יוחנן שחזר בו ואסר כרבי אלעזר (דעה ג).

אבוי ורבא חייא בר אשי לא אכלו מאכל זה שעירבו אותו בשבת, וזעירא אכל. רבינא אכל כשעירבו על ידי קלח של שום

אמיה דאבוי עבדא לה - עשתה לו מאכל זה, ועירבה אותו בשבת, ולא אכל,

דביהו דזעירא [אשתו של זעירא] עבדא לה [עשתה מאכל זה] לרב חייא בר אשי, ועירבה אותו בשבת ולא אכל.

אמרה לה אשתו של זעירא: לרבך [לזעירא] עבדי לה [עשיתי כן] ואכל, ואת לא אכלת.

אמר רבא בר שבא, הנה קאימנא קמיה דרבינא - הייתי עומד לפני רבינא, ובחשי לה בשפתא דתומא [ובחשתי עבורו מאכל זה בקלח האמצעי של שום], ואכל.

מר זוטרא: הלכה שמוותר לערבו בין ביד בכלי. מותר לתת לתוכו דבש. אסור לטרוף (לערב בכח אלא בנחת)

אמר מר זוטרא לית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא פי הא דאתמר חרדל שלשו מערב שבת למחר ממחור בין ביד בין בכלי, (כדעה ד').

ונותן לתוכו [לתוך החרדל] דבש,

ולא יטרף (לא יערב עם החרדל כדרך שטורפין ביצים בקערה בכף, דרך טריפה שמכה בכח). אלא מערב.

היתר נתינת דברים לחים למאכל מרוסק מבעוד יום (שיש בו לחות עצמית או שעירכו מבעוד יום עם מים) אלא שלא יערבם בכח כדרך שטורפים ביצים

שחלים [כרישים, והיו שוחקין אותם במים], ששחקן מערב שבת, למחר נותן לתוכן שמן וחמץ, וממשיך לתוכן אמיתא [נותן לתוכן מנט"ה], ולא יטרף אלא מערב.

שום שרסקו מערב שבת, למחר נותן לתוכו פול וגריסין, ולא ישחק, אלא מערב.

הגמרא מבארת את מה ששנינו: וממשיך [נותן] את אמיתא לתוכן,

מאי אמיתא?

נניא [מנט"ה].

אמר אביי: שמע מנה האי נניא [מנט"ה] מעליא לתחלי [טוב לערבה עם שחליים].

שנינו במשנה: ועושין אנומלין בשבת.

עושין אנומלין, שהוא משקה בריאים. ואין עושין אלונטית, שהוא כעין רפואה

תנו רבנן, עושין אנומלין בשבת, ואין עושין אלונטית,

ואיזו היא אנומלין, ואיזו היא אלונטית?

אנומלין - יין ודבש ופלפלין, תערובת זו מותר לעשותה ולשתותה בשבת, שהיא לשתיה ולא לרפואה.

אלונטית - יין ושן ומים צלולין ואפרסמון, דעבדי לבי מסותא למקר - שעושים לבית המרחץ להתקרר, וכיון שאינה למשקה לצמאון, אלא לצנן לאחר המרחץ, הרי היא דוגמת רפואה, ולכן אסור לעשותה ולשתותה בשבת.

אמר רב יוסף: זמנא חדא עלית פתר מר עקבא לבי באני - פעם אחת עליתי אחרי מר עוקבא לבית המרחץ,

כי נפקי - כאשר יצאתי, אתאי אשקין חמרא חד פסא - הוא בא, והקשה אותי כוס אחת

של אלונטית, וְחָשִׁי מְבִינְתָא דְרֵאשֵׁי וְעַד טַפְרָא דְכַרְעֵי - והרגשתי בצינתו משער ראשי ועד צפרני רגלי,

וְאֵי אֲשָׁקִין כְּסֵא אַחֲרֵינָא - ואם הוא היה משקה אותי כוס אחרת, הוּאֵי מְסַתְפִּינָא דְלִמָּא מְנַבּוּ לִי מְזֻכָּוְתָא דְעֵלְמָא דְאָתֵי - הייתי מפחד שמא ינכו לי מזכויותי לעולם הבא, אם הייתי ניצול ממנו שלא אמות.

שואלת הגמרא: וְהָאֵ מֶר עֲקָבָא דְשֵׁתִי כָּל יוֹמָא, ולא היה מזיקו.

עונה הגמרא: שְׂאֵנִי מֶר עֲקָבָא דְדָשׁ בָּהּ - שהיה רגיל בו.

משנה

אסור לשרות חלתית מי פושרים, שעושים כך לרפואה. אבל מותר לשרות חלתית במים פושרים, שעושים כך לאכילה

אֵין שוֹרֵין אֶת הַחֲלִיתִית בְּפוֹשְׁרִין, ששורים אותו במים פושרים, ושותין את המים לרפואה, ואסור לעשות זאת בשבת [הגמרא תבאר את טעם האיסור לעשות זאת].

אֲכָל נוֹתֵן אֶת הַחֲלִיתִית לְתוֹךְ הַחֲמִץ, ומטבל בו מאכלו.

אסור לברור (להציף כרשינים במים, או לשפשף אותם ביד). אבל מותר להניח בתוך סלסלה (ואף שיתכן שהפסולת תרד על ידי כך, שהוא דבר שאין מתכוון ואינו פסיק רישיה)

וְאֵין שוֹלִין אֶת הַכְּרִשִּׁינִין - אין מציף עליהם מים בכלי לברור פסולת, וְלֹא שְׂפִין אוֹתָן - אסור לשפשף אותם ביד, להסיר את הפסולת מהם, דהוה ליה בורר.

אֲכָל נוֹתֵן לְתוֹךְ הַכְּבֵרָה אוֹ לְתוֹךְ הַכְּלָלָה, ואף שלפעמים הפסולת נופלת דרך נקבי הכברה, ונמצא נתברר מאליו, שאין זה פסיק רישיה, ואינו מתכוון להניחם בכברה או בסלסה לצורך ברירה.

אסור לברור (אין כוברין תבן). אבל מותר להניח את התבן בכברה כדי להעבירו למקום אחר (שהוא דבר שאין מתכוין ואינו פסיק רישיה)

אֵין כּוֹבְרִין אֶת הַתְּבֵן [הגבעול של החיטה או השעורה, הוא קש, וחותכים אותו לחתיכות, וכך הוא קרוי תבן, לאכילת בהמה, אסור לברור אותו בשבת] בְּכְבֵרָה,

וְלֹא יִתְנֶנוּ עַל גְּבֵי מְקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבִיל שִׁירַד הַמוֹץ - בתבן מעורב פסולת מהחלק העליון של השיבולת ואינו ראוי אף למאכל בהמה, ולכן אסור להניח תבן מעורב עם מוץ, במקום גבוה, כדי שהמוץ יפול,

אֲכָל נוֹטֵל הוּא בְּכְבֵרָה, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הָאֵבִיס - מותר להניח את התבן עם הפסולת בכברה כדי להניחו באיבוס (מקום אכילת הבהמות), ואף על פי שהמוץ נופל מאליו, שהוא שדבר שאין מתכוין, ואינו פסיק רישיה.

גמרא

מהו האיסור בשריית חילתית כמים פושרים

אבעיא להו, שְׁרָה חילתית בפושרין מאי, איזה מלאכה דאורייתא או איסור דרבנן יש בזה. תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף: שְׁרָה, חייב חטאת. אָמַר לָהּ אַבְי: אֵלָא מַעְתָּה שְׁרָה אֲמַצָּא [בשר חי] בְּמֵיא [במים], הֲכִי נִמְי דְּמַחֲיִיב - וכי גם בזה חייב חטאת? אֵלָא אָמַר אַבְי: איסור שריית חילתית הוא מְדַרְבְּנָן, שְׁלָא יַעֲשֶׂה כְּדַרְךָ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַחֹל.

רבי ינאי: אסור לשרות חילתית אף בצונן

כַּעַם מַנָּה רַבִּי יוֹחָנָן מַרְבִּי יִנְאִי: מַהוּ לְשֵׁרוֹת אֶת הַחִלְתִּית בְּצוֹנָן? אָמַר לָהּ רַב יִנְאִי: אָסוּר. אמר לו רבי יוחנן: וְהָאֲנָן תַּנָּן: אֵינן שוֹרִין אֶת הַחִלְתִּית בְּפוֹשְׁרִין, ומשמע: הָא [אבל] בְּצוֹנָן מִתָּר? אָמַר לָהּ רַבִּי יִנְאִי: אִם כֵּן שְׂאִינִי יוֹדַע לַפְּרָשׁ אֶת הַמְּשַׁנָּה יוֹתֵר מִמֶּךָ מַה בֵּין לִי וְלָךְ, וְלֹא קִשָּׁה מִמֶּנָּה עַל דְּבַרִּי, שֶׁהֲרִי: מִתְּנִיתִין יְחִידָאָה הִיא, שֶׁהִיא דַּעַת רַבִּי יוֹסִי, אֲבָל לַרְבַּנָּן אִף בְּצוֹנָן אָסוּר, דְּתַנְיָא: אֵינן שוֹרִין אֶת הַחִלְתִּית לֹא בְּחַמִּין וְלֹא בְּצוֹנָן, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּחַמִּין אָסוּר, בְּצוֹנָן מִתָּר.

היתר לשרות חילתית כמים, כשהתחיל לעשות רפואה זו מערב שבת, וצריך לקחת את הרפואה כמה ימים ברצף

לְמַאי עֲבָדִי לָהּ - למה עושים רפואה זו של חילתית מעורבת במים, לְיִקְרָא דְּלָבָא - למי שליבו כבד עליו. רַב אַחָא בַר יוֹסֵף חָשׁ בְּיִקְרָא דְּלָבָא - חש בכובד בליבו, אַתָּא לְקַמְיָה דְּמַר עוֹקְבָא - בא לפני מר עוקבא, אָמַר לָהּ מַר עוֹקְבָא: זֵיל שְׁתֵּי תִלְתָּא תְּקִלִּי חִלְתִּיתָא - לך תשתה משקל שלשה זהובים חילתית, בְּתִלְתָּא יוֹמִי - בשלשה ימים, אֲזַל אֲשֵׁתִי חֲמִשָּׁא בְּשַׁבְתָּא וּמַעְלֵי שַׁבְתָּא - הלך רב אחא בר יוסף, ושתה ביום חמישי בשבוע וביום שישי בשבוע, לְצַפְרָא, אֲזַל שְׁאֵל בִּי מְדַרְשָׁא - בבוקר הלך לבית מדרש, ושאל מה יעשה בשבת, האם מותר לקחת רפואה זו בשבת.

אָמרו לָהּ: תָּנא דְּבֵי רַב אֲדָא, וְאָמְרֵי לָהּ תָּנא דְּבֵי מֵר בַּר רַב אֲדָא: שׁוֹתָה אָדָם קָב אוֹ קָבִים וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.

אָמַר לָהּ: לְשׁוֹתוֹת לֹא קִמְבְּעִינָא לִי - לְשׁוֹתוֹת לֹא הִסְתַּפְקְתִּי שְׁמוֹתָר, שֶׁהָרִי כָל הַמְשַׁקֵּין שׁוֹתָה אָדָם לְרִפּוּאָה, כִּי קָא מְבַעֵינָא לִי - וְלֹא הִסְתַּפְקְתִּי אֶלֶּא: לְשׁוֹתוֹת, מֵאִי - מֵהַ הַדִּין, שֶׁהָרִי בַּמְשָׁנָה אֵין שׁוֹרִין אֶת הַחֲלִיתִית.

אָמַר לָהּ רַב חֲזִיא בַר אֲבִין: בְּדִידֵי הָהּ עוֹבְדָא - אֲצִלִּי הִיָּה כֹּזֵה מַעֲשֵׂה, וְאֶתָּאִי שְׁאֵלְתָּה - וְהִלְכְתִּי וְשֵׁאלְתִּי לְרַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה מֵהַ הַדִּין בֹּזֵה, וְלֹא הָהּ בִּידָה - וְלֹא הִיָּה בִידוֹ,

אֶתָּאִי שְׁאֵלְתָּה - בֵּאתִי וְשֵׁאלְתִּי לְרַב הוֹנָא, וְאָמַר: הֵכִי קָאָמַר רַב שׁוֹרָה בְּצוּנָן וּמְנִיחַ בַּחֲמָה.

שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: כְּמָאן דְּשָׁרִי - נִמְצָא שֶׁרַב הִתִּיר כֵּאֵן לְפִי רַבִּי יוֹסִי שֶׁהִתִּיר בְּצוּנָן, אֲבָל לְרַבְנָן אֲסוּר:

עוֹנָה הַגְּמָרָא: אֲפִילוּ לְמָאן דְּאָסַר, הֵנִי מְלִי הִיכָא דְלֹא אֲשַׁתִּי כָּלָל - אֵלוּ הַדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ שֶׁהִדְבַר אֲסוּר, הֵינִינּוּ רַק אִם הוּא לֹא הִתְחִיל בְּשִׁתִּיתוֹ כָּלָל, אֲבָל הֵכָא [אֲבָל כֵּאֵן] פִּינָן דְּאֲשַׁתִּי חֲמִשָּׁא וּמַעֲלֵי שְׁבֻתָא - כִּיּוֹן שֶׁכָּבַר שֶׁתָּה בְּיוֹם חֲמִישִׁי וּבַעֲרַב שַׁבַּת, אִי לֹא שְׁתִּי בְּשַׁבַּת - אִם הוּא לֹא יִשְׁתָּה בְּשַׁבַּת הִרִי הוּא מְסַתְּפָן בְּכַךְ, וְלִכֵּן יִכּוֹל גַּם לְשִׁרְוֹתוֹ בְּשַׁבַּת.

מותר לשפשף כותונת ואין בזה איסור מלבן [ואין זה כסודר, שהוא בנגד עליון ויותר מקפיד על ליבונו, ואסור לשפשפו]

מְסַתְּמִיךְ וְאֶזֶל רַב אֶחָא בַר יוֹסֵף אֶכְתִּיבֵיהּ דְּרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק בַּר אֶחְתִּיָּה - רַב אַחָא בַר יוֹסֵף הִיָּה הוֹלֵךְ כֹּאשֶׁר הוּא נִשְׁעָן עַל כְּתִיפּוֹ שֶׁל רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק בֶּן אַחוֹתוֹ,

אָמַר לָהּ רַב אַחָא בַר יוֹסֵף: כִּי מְטִינָן לְבֵי רַב סַפְרָא עֵינֵינוּן - כֹּאשֶׁר נִבּוֹא לְבֵיתוֹ שֶׁל רַב סַפְרָא, הַכְּנִיסֵנִי לְבֵיתוֹ, וְאָמַר זֹאת שֶׁהִיָּה אִישׁ זָקֵן,

כִּי מְטוֹ עֵינֵיהָ - כֹּאשֶׁר בָּאוּ לִשְׁם, הַכְּנִיסוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל רַב סַפְרָא,

בְּעָא מְנָה - שָׁאל רַב אַחָא בַר יוֹסֵף: מֵהוּ לְכַסְכּוּסֵי כְּתִנִּיתָא בְּשַׁבַּתָא - חֲלוּק כְּתוּנַת שֶׁל פֶּשֶׁתִּן שֶׁנִּתְכַּבְּסָה, וְהָרִי הוּא קֶשֶׁה, הָאֵם מוֹתֵר לְשַׁפְּשׁוֹ בֵּין שְׁתֵּי יָדָיו כְּדִי שֶׁהוּא יִתְרַכֵּךְ, וְאִף הַלִּיבּוֹן שֶׁלּוֹ מִצְהִיל עַל יַדֵּי הַשַּׁפְּשׁוּף.

וְהִסְפֵּק הוּא, הָאֵם: לְרִכּוּכֵי כְּתִנִּיתָא קָא מְכֻּוּן, וְשַׁפִּיר דְּמִי - הָאֵם הַכּוֹנֵה בַּפְּעוּלָה זֶו לְרִכֵּךְ אֶת הַכּוֹתוֹנֹת, וּפְעוּלָה זֶו מוֹתֵרֶת. אוֹ דִּילְמָא לְאוּלוּדֵי חוּרָא קְמַכְּוִין וְאָסִיר - אוֹ שְׁמַא הַכּוֹנֵה בַּפְּעוּלָה זֶו לְהוֹלִיד צִבְע לְבָן בְּבִגְד, שֶׁהַלִּיבּוֹן מִצְהִיל עַל יַדֵּי הַשַּׁפְּשׁוּף, וְאֲסוּר לַעֲשׂוֹת זֹאת?

אָמַר לָהּ רַב סַפְרָא: לְרִכּוּכֵי קָא מְכֻּוּן, וְשַׁפִּיר דְּמִי.

כִּי נִפְקַ אֶתָּא - כֹּאשֶׁר יֵצֵא וְבֹא רַב אַחָא בַר יוֹסֵף, אָמַר לָהּ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: מֵאִי בְּעָא מֵר מְנָה,

אָמַר לָהּ רַב אַחָא בַר יוֹסֵף: בְּעֵי מְנָה מֵהוּ לְכַסְכּוּסֵי כְּתִנִּיתָא בְּשַׁבַּתָא, וְאָמַר לִי שַׁפִּיר דְּמִי.

אָמַר לוֹ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק: וְתִבְעֵי לָהּ לְמֵר סוּדְרָא,

אמר לו רב אחא בר יוסף: סוּדְרָא לָא קָא מְבַעֲיָא לִי, דְּבַעֲי מֵרַב הוּנָא, וּפְשִׁיט לִי שְׁהַדְבַר אַסּוּר.

אמר לו רב נחמן בר יצחק: וְתַפְשִׁיט לָהּ לְמָר מְסוּדְרָא?

אָמַר לָהּ רַב אַחָא בַר יוֹסֵף: הֵתָם [שם לגבי סודר, הדבר אסור, שהרי] מְחַזִּי כִּי אֹלּוּדֵי חוּרָא - שִׁפְשׁוּפוּ נְרָאָה כְּמוֹלִיד צַבַּע לְבָן בְּבַגְד, שִׁמְקִיד עַל לִיבּוֹנוּ וְצוּהָרוּ שֶׁל סוּדֵר יוֹתֵר מִכּוֹתוֹנָת. הֵכָא [כאן לגבי כותונת, אין מקפיד כל כך על ליבונו], וְשִׁיפְשׁוּפָה לָא מְחַזִּי כְּאֹלּוּדֵי חוּרָא - לֹא נְרָאָה כְּהוֹלֵדֵת צַבַּע לְבָן בְּבַגְד.

מותר לשלוף את הבגד מהקנה (שבו הבגד תלוי לייבושו) אבל אסור לשלוף את הקנה מהבגד (שהקנה הוא מוקצה, שאינו כלי ואינו עומד אלא להסקה). ואם הקנה הוא כלי מותר לשולפו

אָמַר רַב חֲסֵדָא: הָאִי כְּתִיבָתָא [עמוד ב] מְשַׁלְפָא לְדִידָהּ מְקַנְיָא שְׂרִי - בְּגַד כּוֹתְנָה, מוֹתֵר לְשִׁלּוֹף אֶת הַבְּגַד מֵהַקְּנָה שְׁבוּ תוֹלִים אֶת הַבְּגַד לִיבְשׁוּ,

אַבְל: קְנִיָא מִנָּה אָסִיר - אַסּוּר לְשִׁלּוֹף אֶת הַקְּנָה מֵהַבְּגַד, שֶׁהַקְּנָה הוּא מוֹקְצָה שֶׁהוּא מִיּוֹעַד לְהַסְקָה, וְאִין עֲלִיו תּוֹרַת כְּלִי, וְאַסּוּר לְטַלְטְלוּ אִף לְצוּרֵךְ גּוֹפוּ וּמְקוּמוּ.

אָמַר רַבָּא: וְאִם כְּלִי קְנִיָא הוּא מְתֵר - אִם הַקְּנָה הוּא קְנָה שֶׁל אֹרְגִים, מוֹתֵר לְשִׁלּוֹף אֶת הַקְּנָה מֵהַבְּגַד, שֶׁתּוֹרַת כְּלִי עֲלִיו, וּמוֹתֵר לְטַלְטְלוּ לְצוּרֵךְ גּוֹפוּ וּמְקוּמוּ.

דבר הראוי למאכל אדם או בהמה, אינו מוקצה

אָמַר רַב חֲסֵדָא: הָאִי כְּשִׁתָּא דִּירְקָא - אַגוּדָה זֹו שֶׁל יֶרֶק, אִי תְּזִיָא - אִם הֵיא רְאוּיָה לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה שְׂרִי [מותר] לְטַלְטְלוּהָ. וְאִי לָא, אָסִיר.

אָמַר רַב חִיָּיא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב: הָאִי תְּלִיָא דְּבִשְׁרָא - בִּשְׂר מְלִיחַ תְּלוּי לִיבְשׁוּ, שְׂרִי לְטַלְטְלוּהָ - מוֹתֵר לְטַלְטְלוּ שֶׁהוּא נֹאכֵל חֵי. אַבְל: דְּכֹרִי - דֵּג אָסִיר, שְׂאִינוּ נֹאכֵל חֵי.

העומד באמצע המטה

אָמַר רַב קִטִּינָא: הָעוֹמֵד בְּאֲמֻצַּע הַמַּטָּה שְׂאִישׁ וְאַשְׁתּוּ רִגְלִין בַּה לִישׁוֹן, כְּאֵלוּ עוֹמֵד בְּכַרְסָה שְׁל אִשָּׁה, שִׁמְהָרָהּ.

הַגְּמָרָא לֹא מְסַכְּמָה עִם דִּין וְאוֹמֵרֵת: וְלֹא מוֹלְתָא הִיא.

י' מאמרים שאמר רב חסדא, לתלמיד בן ישיבה. [א':] בקניית ירקות, יקנה אגודה ארוכה

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: בַּר בִּי רַב דְּזִבְנֵן יְרִקָא תְּלַמִּיד בֵּין יִשִּׁיבָה שְׁקוּנָה יֶרֶק, לְזִבְנֵן אֲרִיכָא - יִקְנֵה אַגוּדָה אֲרוּכָה שֶׁל כְּרוּב אֲרוּךְ וְשֶׁל כְּרִישִׁין אֲרוּכִים, כְּשָׂא כִּי כְּשָׂא, וְאֲרִיכָא מִמִּילָא - שֶׁהַאֲגוּדָה נִמְכַרֵת לְפִי עוֹבִייהּ, וְאִין מַחֲשָׁבִים בְּמַחִיר אֶת הָאֲרוּךְ, נִמְצָא שְׂאִם קוּנָה אַגוּדָה אֲרוּכָה אִינוּ מְשַׁלֵּם יוֹתֵר עַל הָאֲרוּךְ, אֲלֹא מִשְׁתַּכֵּר מִמִּילָא בְּאֲרוּךְ.

[ב':] בקניית קנים, יקנה אגודה שיש בה קנים ארוכים

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: בַּר בִּי רַב דְּזָבֵן קִנְיָא - תלמיד בן ישיבה שקונה קנים, לְזָבֵן אַרְיָא - שיקנה קנים ארוכים, טוּנָא פִי טוּנָא, וְאַרְכָּא מִמִּילָא - שהאגודה נמכרת לפי משקלה, ואין מחשבים במחיר את האורך, נמצא שאם קונה אגודה ארוכה אינו משלם יותר על האורך, אלא משתכר ממילא באורך.

[ג':] אם אין לו הרבה לחם, לא יאכל ירקות

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: בַּר בִּי רַב דְּלָא נִפְיֵשָׂא לֵהּ רִפְתָּא - תלמיד בן ישיבה שאין לו לחם בשפע, לֹא לִיכּוּל יִרְקָא - לא יאכל ירק חי, כגון כרישין ושחליים, מְשוּם דְגָרְר - הירק גורר את התאבון לאכול עוד, ומאכילו לחם הרבה ואין לו.

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: אָנָּא לֹא בְעֵנְיִיתִי אֲכָלִי יִרְקָא, וְלֹא בְעֵתִירוּתִי (בעשירותי) אֲכָלִי יִרְקָא. בְּעֵנְיִיתִי [לא אכלתי ירק] מְשוּם דְגָרְר, כמבואר, שהירק גורר את התאבון לאכול עוד לחם. בְּעֵתִירוּתִי - בעשירותי גם לא אכלתי לחם, דְאִמְנָא [שאמרתיו]: הֵיכָא דְעֵייל יִרְקָא לִיעוּל בְּשָׂרָא וְכוּרִי - במקום שיכנס ירק, יכנס בשר ודגים.

[ד':] אם אין לו הרבה לחם, לא יאכל עכשיו מעט פת שיש לו

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: בַּר בִּי רַב דְּלָא נִפְיֵשָׂא לֵהּ רִפְתָּא - תלמיד בן ישיבה שאין לו לחם בשפע, לֹא לְבַצֵּעַ בְּצוּעֵי - לא יאכל עכשיו מעט פת שימצא לו, ולאחר שעה מעט, מפני שאין לו אכילה דרך שביעה, אלא יצרף את הפת שימצא לו לעוד פת שימצא לו עד שיהיה לו כמות לחם שהיא דרך שובע ואזי יאכל את הלחם דרך שובע.

[ה':] אם אין לו הרבה לחם, לא יהיה המברך והבוצע לאחרים

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא בַּר בִּי רַב דְּלָא נִפְיֵשָׂא לֵהּ רִפְתָּא - תלמיד בן ישיבה, שלא מצוי לו לחם בשפע, לֹא לְבַצֵּעַ - לא יברך ברכת המוציא להוציא את המסובים ידי חובה ויחלק לכל אחד פת, מֵאִי טַעְמָא?

דְּלֹא עֵבֵד - שהוא לא יעשה בְּעֵינֵי יָפָה, כלומר: הוא לא פורס למסובים בעין יפה.

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: אָנָּא מְעִיקְרָא - אני בתחילה קודם שנתעשרתי, לֹא הוּאֵי בְּצַעֲנָא עַד דְּשָׂדָי וְיָדֵי כְּכֹלִי מֵנָּא וְאִשְׁכַּחִי [בה כל צרכי] - לא הייתי בוצע, עד שנתתי את ידי בכל הכלי, ומצאתי בו כל צרכי, שהייתי ממשמש בסל ורק אם הייתי מוצא בו פת הרבה, הייתי מברך המוציא.

אם יש בל תשחית כשיכול לאכול מאכל פחות משובח, ואוכל מאכל משובח

וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: הָאֵי מֵאֵן דְּאִפְשָׁר לֵהּ לְמִיכָל נְהֵמָא דְשַׁעְרֵי וְאֲכָל דְחֵטִי - מי שיש לו אפשרות ויכולת לאכול לחם שעורים, ואוכל לחם חיטים, קָעֵבֵר מְשוּם 'בֵּל תִּשְׁחִית'.

וְאָמַר רַב פֶּפְא: הָאֵי מֵאֵן דְּאִפְשָׁר לְמִשְׁתֵּי שְׂכָרָא וְשְׁתֵּי חֲמֵרָא - מי שיש לו אפשרות ויכולת לשותות שיכר ושותה יין, עוֹבֵר מְשוּם 'בֵּל תִּשְׁחִית',

הגמרא לא מסכימה עם דברים אלו, ואומרת על כך: וְלֹאֵו מִלְתָּא הִיא - ואין זה דבר נכון, שהרי בֵּל תִּשְׁחִית דְּגוּפָא עֲדִיף.

[ו':] אם אין לו שמן לסוך על ידיו קודם מים אחרונים, ישטוף את ידיו במים שבחריצי הקרקע

ואמר רב חסדא: בר בי רב דלית לה משקא - תלמיד בן ישיבה שאין לו שמן, שהיו סכין ידיהן שמן קודם מים אחרונים, להעביר את הזוהמא, נמשי במיא דחריצי - ישטוף את ידיו במים הגדלים בחריצים שהם נקוים יחד, וגדל עליהם ירקרקית עבה ונוחה כשמן.

[ז':] אם קונה בשר, יקנה את בשר הצואר

ואמר רב חסדא: בר בי רב דזבן אמצא - תלמיד בן ישיבה שקונה בשר, לזבן אנקא - יקנה צואר, דאית בה תלתא מיני בשרא - שיש בו ג' מיני טעמים של בשר, שמן, כחוש, וגיד הצואר.

[ח':] אם קונה כותונת, יקנה מ'נהר אבא'

ואמר רב חסדא: בר בי רב דזבן פתוניתא - תלמיד בן ישיבה שקונה כותונת, לזבן מדנהר אבא - יקנה מאותו מקום שפשתנו יפה, ממקום שנקרא 'נהר אבא', ונחורה כל תלתין יומין - ויכבס אותה כל ל' יום, דמפטיא לה תריסר ירחי שתא ואנא ערבא - והיא תחזיק לו י"ב חדשים, ואני ערב בדבר שתתקיים לו שנה שלימה, ולא יצטרך לקנות חלוק חדש במשך שנה זו. מאי פתוניתא? כתא נאה - כת נאה, ראויה להושיב בעליה בכת נאה.

[ט':] לא ישב על מחצלת חדשה

ואמר רב חסדא: בר בי רב לא לתיב אציפתא חדתא - תלמיד בן ישיבה לא ישב על מחצלת חדשה של גמי לח, דמכליא מאנה - שלחלוחית הגמי מבלה ומכלה את הבגדים.

[י':] לא ישלח בגדיו לכובסת

ואמר רב חסדא: בר בי רב לא לישדר מאנה לאשפיזה - תלמיד בן ישיבה, לא ישלח בגדיו לפונדקית שלו (בעלת הבית במקום שמתארח בו), לחורה לה - כדי שתלבין ותכבס את חלוקו, דלאו ארח ארעא - שאין זה דרך ארץ, דילמא חזי בה מדי - שמא היא תראה בו קרי, ואתי למגנניא - והוא יבוא לידי גנות.

ח' דברים שאמר רב חסדא לבנותיו

אמר להו רב חסדא לכנתה לבנותיו:

[א':] תהוין צניען באפי גבריכו - תהיו צנועות בפני בעליכם.

[ב':] לא תיכלון נהמא באפי גבריכו - לא תאכלו לחם בפני בעליכן, שפעמים תאכל הרבה ותתגנה עליו.

[ג':] לא תיכלון ירקא בלילא - לא תאכלו ירקות בלילה, מפני ריח הפה.

[ד-ה:]: לא תיכלון תמרי בלילא, ולא תשתון שכרא בלילא - לא תאכלו תמרים בלילה, ולא תשתו שיכר בלילה, שהם משלשלין ומביאין לידי הפחה.

[ו':] ולא תפנון היכא דמפנו גבריכו - ולא תפנו במקום שבעליכם נפנים, שמכיר מקומו ומקומכם, ונמאסתם לו בזוכרו.

[ז':] וְכִי קָא קָאֲרִי אֵינִישׁ אֲבָבָא לָא תִּימְרוּן מְנוּ - וכאשר אדם קורא בשער לא תאמרו מי הוא, לשון זכר, לא תרגילו לשונכם לדבר עם זכרים, אֶלָּא מְנִי - אלא תאמרו 'מי היא'.

[ח':] נֶקֶט מְרַגְנִיתָא בְּחֵדָא יְדָה וְכוּרְאָא בְּחֵדָא יְדָה - כשבעליך ממשמש בכך להתאוות לך לתשמיש, ואוחז הדדים בידו אחת והאחרת עד אותו מקום, מְרַגְנִיתָא אַחְוֵי לְהוּ - הדין המציאו לו, שתתרבה תאותו, וְכוּרְאָא (לשון בור, שוחה) לָא אַחְוֵי לְהוּ עַד דְּמַצְטַעְרָן - מקום תשמיש אל תמציאי לו מהר, כדי שיתרבה תאותו וחובתו ויצטער, וְהֵדֵר אַחְוֵי לְהוּ - ורק אחר כך תמציאי לו מקום זה.

שנינו במשנה: אין שולין את הפךשינין אבל נותנין לתוך הכברה.
מבאר הגמרא: מתינתין - מה ששנינו במשנה אבל נותנין לתוך הכברה, דְּלֵא כִי הָאֵי תְנָא,
דְּתַנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: אֵין מְשַׁגְיַחִין בְּכִבְרָה כָּל עֵקֶר.

משנה

אם מותר לנקות כשבת את המקום שהבהמה אוכלת בו

[דעה א':] גּוֹרְפִין (מנקים ומוציאים חול ולכלוך) מִלְּפָנֵי הַפֶּטֶם (מלפני שור שמאכילים אותו), כלומר: גורפים את האבוס (הכלי שמניחים תבן ושעורים לבהמות), שלא יתערב במאכלו עפרורית, ויקוץ במאכלו.

וּמְסַלְקִין תבן שלפניו לְצִדְדֵין, כשהוא רב, מִפְּנֵי הָרְעִי - כדי שהשור לא ידרוס את התבן ברעי, דְּבָרֵי רַבִּי דּוּסָא,

[דעה ב':] וְחֻכְמִים אוֹסְרִין, בגמרא מבואר אם חכמים אוסרים בשני האופנים או רק באחד מהם, וכן את טעם שיטתם.

העברת אוכל מבהמה אחת לחברתה

נוטלין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה זו [שעורין ותבן], וְנוֹתְנִין לְפָנֵי בְּהֵמָה זו בְּשֶׁבֶת, ולא אמרינן טלטול דלא חזי הוא, אלא ודאי חזי הוא, דאין בהמה קצה במאכל הניטל מלפני חברתה.

גמרא

בירוד: האם רבנן אוסרים לגרוף את האיבוס, או לסלק את התבן לצדדים, או בשניהם

אֲבַעֲיָא לְהוּ, רַבְּנָן אַרִישָׁא פְּלִיגִי - האם רבנן חולקים על דין 'גורפין', ולשיטתם אסור לגרוף מפני שלפעמים האיבוס אינו כלי, אלא מקום שהבהמות אוכלות שם, ואין שם ריצפת אבנים, וכשיגרוף יכוון למלאות וליישר את הגומות שבקרקע, שלא יפלו השעורים לתוכו, או אֲסִיפָא פְּלִיגִי - שאסור לסלק את התבן לצדדים, כי הוא לא ראוי לאכילה שהוא נמאס כבר במדרס רגלי השור.

או אַתְּרוּיָהוּ פְּלִיגִי - או שחכמים נחלקו על שני הדינים.

ראיה מכריעתא שחכמים אוסרים בשניהם

תָּא שְׁמַע, ברייתא שמפורש בה שחכמים אוסרים בשניהם, דַּתְנִיָא, וְחַכְמִים אוֹמְרִים: אָחַד זֶה וְאָחַד זֶה [אחד גריפת האבוס ואחד תבן שלפניו], לֹא יִסְלְקֵנוּ לְצַדְדֵינָא.

הצעת דברי רב חסדא: המחלוקת היא באיבוס של קרקע ששייך להשוות גומות. אבל באיבוס של כלי, לכולי עלמא מותר

אָמַר רַב חֲסֵדָא מְחַלְקַת בְּאַבוּס שְׁל קַרְקַע כַּעֲיִן שְׁעוֹשִׂין גְּדַר קֶטַן לַפְנֵי בַהֲמָה וְנוֹתְנִין מֵאֵכֶל לַפְנֵים מִמֶּנּוּ, דַּאיכָא לְמִיחָשׁ לַאֲשׁוּוּי גּוּמוֹת. אֲבָל בְּאַבוּס שְׁל כְּלִי, דְּבְרֵי הַכֹּל מְתָר.

דחיית ההצעה: כיצד יתכן שיש מי שמתיר באיבוס של קרקע, הרי משווה גומות

שואלת הגמרא: וְאַבוּס שְׁל קַרְקַע מִי אֵכָא לְמֵאֵן דְּשָׂרִי, הָא קָא מְשׁוּי גְּמוֹת?

נוסח חדש בדברי רב חסדא: המחלוקת היא באיבוס של כלי, אבל באיבוס של קרקע, לכולי עלמא אסור

אֵלֹא אִי אֲתָמַר הָכִי אֲתָמַר, אָמַר רַב חֲסֵדָא: מְחַלְקַת בְּאַבוּס שְׁל כְּלִי [וגזרו רבנן גזרה אטו של קרקע]. אֲבָל בְּאַבוּס שְׁל קַרְקַע, דְּבְרֵי הַכֹּל אֲסוּר.

שנינו במשנה: וְנוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה זו וְנוֹתְנִין לַפְנֵי בַהֲמָה זו בשבת.

תָּנָא חֲדָא, נוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה יָפָה, וְנוֹתְנִין לַפְנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה רַע.

וְתַנְיָא אֵידֶךָ, נוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה רַע, וְנוֹתְנִין לַפְנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה יָפָה.

ביאור הברייתות: נוטלים שעורים ותבן מחמור ונותנים לשור ולא להיפק, אלא שברייתא אחת אמרה פיה יפה על שור וברייתא אחת על חמור

אָמַר אַבְי: אִידִי וְאִידִי, מְקַמֵּי חֲמֹרָא לְקַמֵּי תוֹרָא שְׁקֵלִינָן - שְׁתֵּי הַבְּרִייתוֹת סוּבְרוֹת שְׁלוֹקָחִים מִלְּפָנֵי חֲמוֹר, וּמִנִּיחִים לַפְנֵי שוֹר. אֲבָל: מְקַמֵּי תוֹרָא לְקַמֵּי חֲמֹרָא לֹא שְׁקֵלִינָן - מִלְּפָנֵי שוֹר לֹא לֹקָחִים לַתַּת לַפְנֵי חֲמוֹר.

וְהָא דְקִתְנִי [ומה שאמרה הברייתא הראשונה]: נוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה יָפָה, הֵינּוּ בְּחֲמוֹר דְּלִית לָהּ רִירִי - שֶׁאֵין לוֹ רִירִים שְׁנוּזְלִים מִפִּיּוּ בִּאֲכִילָה וְאֵינוּ מִמַּאֲסִים אֶת מֵאֲכֹלוֹ, וְנוֹתְנִין אֶת מֵאֲכֹל חֲמוֹר לַפְנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה רַע, הֵינּוּ בְּפִרְהָ (דף קכא) דְּאֵית לָהּ רִירִי.

וְהָא דְקִתְנִי [ומה שאמרה הברייתא השנייה]: נוֹטְלִין מִלְּפָנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה רַע, הֵינּוּ בְּחֲמוֹר דְּלֹא דִיִּיק וְאֵכֶל - בְּחֲמוֹר שֶׁאֵינוּ מִדְּקָדֵק בְּמָה שֶׁאוֹכֵל, וְנוֹתְנִין אֶת מֵאֲכֹל חֲמוֹר לַפְנֵי בְּהֵמָה שְׁפִיחָה יָפָה, הֵינּוּ בְּפִרְהָ דְדִיִּיקָא וְאֵכֶלָה.

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.
 בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.
 הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.
 הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר הז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".
 מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמוק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507
 a0533129507@gmail.com

בס"ד
 ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]
 במס' 036171111 - קול הלשון
 ולהקיש * 70 - 700

		
9771565598004		29
15/07/2020	כ"ג תמוז תש"פ	גמרא ופירושה